A.C. Joshi Library
P.U. Chandigarh

MSS No. 9 Subject Astrology

Name of MSS Tājikanilakanthi

Author Nilakanth

Period — — Folios 39

Script Sanskrit Source Prithipal Singh

Missing Folios

1335

(Sanskrit)

TAJIK NILKANTHI

[illegible]

नी·कं·
३·
वि·ना·
१

ॐ स्वस्तिश्रीगणेशायनमः॥ चण्डीकुण्डलमाकलय्यकुतुकाद्धुण्डाभशुण्डाग्रगंकृत्वातातफणेवडस्वरेपशुपतेःखेलन्नलंखेलनम् तुं
ण्डाग्रेणविमण्डलंतदपरंसंदर्शयन्नम्बरेहेरम्बोजगदम्बिकाविहसयन्वःश्रेयसेगर्जताम् १ दिवाकरोनामबभूवविद्वान्दिवाक
रभोगणितेषुमन्ये स्वकल्पितैर्येननिबन्धवृन्दैर्बद्धंजगद्दर्शितविश्वरूपम् २ तस्यात्मजाःपंचसमाबभूवुःपंचेन्द्रकल्पागणिता
गमेषु पञ्चाननाख्यारिगणेन्द्रभेदेपंचाग्निकल्पाद्विजकर्मणाच ३ यज्जनिष्टकुलनामाज्येष्ठस्तेषांकनिष्ठकानां विद्यानवद्यवाचं
प्राचांवेत्ताजगत्ख्यातः ४ तस्माज्जातःकनिष्ठोविविधबुधगणश्रेष्ठतांप्रापयोप्रोज्ज्योतिःप्राक्तेणशास्त्रप्रकटितविभवायस्य
शिष्याःप्रशिष्याः विस्रज्योतिर्विडवीपतिविदितगुणोभूमिदेवीकरेन्द्रोग्रन्थव्याख्यानरवीकृतविबुधमरुद्गर्वहागर्वभाजाम्
५ आसीद्दासितसिन्धुदासीकृतगणकगणग्राममणीगर्गभेत्तावेत्ताग्रन्थान्तराणामितिगुरुरनुजस्तस्यकस्याप्यजेयः मल्लारिर्वादि
वृन्दप्रशमनविषयेकोपिमल्लारिनामाव्यक्ताव्यक्तप्रवक्ताजगतिविशदयन्सर्वसिद्धान्तवेत्ता ६ तस्यानुजःकेशवनामधेयो
ज्योतिर्विदानन्दसमुद्रचन्द्रः वाणीप्रवाणीवचनामृतेनसंजीवयामासकलाविलासी ७ तस्यानुजःसंप्रतिविश्वनाथोविलोः
प्रसादादरुणमात्रविलः सर्वज्ञदैवज्ञविलासवित्तोनृसिंहदत्तादितमर्वविघ्नः ८ आसीद्वेदान्तवेदीस्मृतिनिगमपटुर्ग्रामम
णीगर्गभेत्ताकर्त्ताग्रन्थान्तराणांपणिपतिनिगमस्यापिवेत्ताधिकाग्नि अङ्गःश्रीनीलकण्ठात्मजभजनपटुर्नीलकण्ठःस
चक्रेसंतानहेतोरसकलशुभदम्पाउदेशार्दशाभृतम् ९ गोलानीरम्यगोलाभिधपुरवसतिःपार्थदेशोक्तमध्यःसंज्ञा
तन्त्रसारीकांव्यरचयदभिनवांगद्यपद्यानवद्याम् शास्त्रहिंस्त्रोपकृत्यैविशदतरतयादैवविद्भिःस्वनाथोग्रन्थोग्रन्थिभेत्ताग्रह
गणितविदामग्रगण्योपवर्गः १० निर्विघ्नग्रन्थसमाप्त्यर्थंमंगलमाचरंश्चिकीर्षितंप्रतिजानीते श्रीगणेशेति १ श्रीनीलक
ण्ठस्ताजिकंसूक्तिभिः सयुक्तिभिर्नानाछंदोभिर्वाविविनक्तिप्रकटीकरोति कथंभूतंस्मरिमनःप्रसादकृत् सूरयःपण्डितास्तेषांमनस
न्तःकरणं तस्यप्रसादकृत् एतद्ग्रन्थावलोकनेनपंडितमनःप्रसन्नंभवतीत्यर्थः किंकृत्वा हेरंबंगणेशंप्रणम्य पुनःकिंकृत्वादिकाकेरमर्थंप्रणम्य

अथमिथुनराशिस्वरूपमाह प्रत्यगिति ४ द्वन्द्वं मिथुनराशिरेतादृशः स्वरूपो ज्ञेयः यथा प्रत्यक् पश्चिमदिक्स्वामी समीरो वायुराशिः
शुकभाः शुककान्तिः हरिद्वर्ण इत्यर्थः द्विपात् द्विचरणः ना पुरुषराशिः द्विमूर्त्तिः द्विस्वभावः चरस्थिरस्वभावात्मकमित्यर्थः तत्रा
पि पूर्वार्द्धं स्थिरं उत्तरार्धं चरमिति विशेषो ज्ञेयः उक्तंच चरराशौ विपरीतं मिश्रं वा चांद्रि मत्स्योदये स्थिरवत्प्रथमेर्धे स्यादपरे चरराशि
वत्सर्वमिति विषमोदयः उष्णः मध्यप्रजासंगः मध्यमप्रजः मध्यमस्त्रीसंगश्च वनस्थः अरण्यचारी शूद्रः शूद्रवर्णः दीर्घस्वनो महाश
ब्दः स्निग्धः स्निग्धगुणः दिनेट् दिवाबली नयाशब्दः पादस्वरणो उग्रः क्रूरः अयं स्त्रयांगः ४ अथ कर्कराशिस्वरूपमाह बहुप्रजेति ५
कुलीरः कर्कटराशिः एतादृशो ज्ञेयः यथा बहुप्रजासंगपदः बहुप्रजः बहुस्त्रीसंगः बहुचरणश्च चरश्चरसंज्ञकः अंगनास्त्रीराशिः

प्रत्यक्समीरः शुकभा द्विपान्ना द्वन्द्वं द्विमूर्त्तिर्विषमोदयोऽलः मध्यप्रजासंगवनस्थशूद्रो दीर्घस्व
नः स्निग्धदिनेट् नयोग्रः ४ बहुप्रजासंगपदः कुलीरश्चरोङ्गनापाटलहीनशब्दः शुभः कफी
स्निग्धजलांबुचारी समोदयो विप्रनिशोत्तरेशः ५ पुमान्स्थिरोग्निर्दिनपीतरूक्षपित्तोऽलपूर्वेशप्राह
ष्टश्चतुष्पात् समोदयो दीर्घस्वोऽल्पसंगप्रजो हरिः शैलनृपोग्रपस्नः ६ ॥ ॥

पाटलः श्वेतरक्तवर्णः हीनशब्दो निःशब्दः शुभः सौम्यः कफी कफप्रकृतिः स्निग्धः स्निग्धगुणः जलं जलराशिः अम्बुचारी जल
चरः समोदयी विप्रो ब्राह्मणवर्णः निशाबली उत्तरेशः उत्तरदिक्स्वामी अयं स्त्रयांगः ५ अथ सिंहराशिस्वरूपमाह पुमा
निति ६ हरिः सिंहः एतादृशः पुमान् पुरुषराशिः स्थिरः स्थिरसंज्ञकः अग्निः अग्निराशिः दिने दिवाबली पीतः पीतवर्णः
रूक्षः कान्तिरहितः पित्तः पित्तप्रकृतिः उष्णः पूर्वेशः पूर्व[illegible]दिक्स्वामी दृष्टः दृष्टांगः चतुष्पाच्चतुश्चरणः समोदयः दीर्घस्वरः म
हाशब्दः अल्पसंगप्रजः अल्पस्त्रीसंगोल्पप्रजश्च शैलः पर्वतचारी नृपः क्षत्रियवर्णः उग्रः क्रूरः पस्नः पस्नवर्णः अयं राशिर्दिवाबली पी

अथ धनुःस्वरूपमाह। नास्वर्णाभा इति नापुरुषराशिः स्वर्णाभा स्वर्णकान्तिः शैलः पर्वतचारी समोदयः अतिशब्दो महाशब्दः दिनं दिवा
बली आक पूर्वदिक्स्वामी ह्रस्वो ह्रस्वांगः रूक्षः कान्तिरहितः पीतः पीतवर्णः राजा क्षत्रियवर्णः उष्णः पित्तः पित्तप्रकृतिः अल्पसुति
संगः अल्पप्रजः अल्पस्त्रीसंगश्च द्विमूर्तिः स्थिरस्थिरस्वभावात्मकः द्विपदः द्विचरणः तत्रापि पूर्वार्धे द्विपादत्वं उत्तरार्धे चतुष्पाद
त्वं ज्ञेयं उत्तरार्धे चतुष्पदत्वं स्वयमेवाग्रे वक्ष्यति अग्निः अग्निराशिः उग्रः क्रूरः अयं राशिर्द्विवर्णः स्वर्णवर्णः पीतवर्णश्च ९ अथ मकरस्व
रूपमाह मृगइति ११ मृगो मकरराशिरेतान् शब्दो ज्ञेयः चरस्थिरसंज्ञकः लाभमितराशिः अर्धरवोऽर्धशब्दः यमाशा दक्षिणादिक्स्वामी
ह्रीह्री राशिः पिंगः पिंगलवर्णः रूक्षः कांतिरहितः शुभः सौम्यः भूमिर्भूमिचारी शीतः शीतलस्वभावः स्वल्पप्रजासंगः स्वल्पप्रजः स्व

नास्वर्णाभाः शैलसमोदयो तिशब्दो दिनं प्राग्ह्रस्वरूक्षपीतः राजोष्णपित्तो धनुरल्पसूतिसंगो द्विमूर्तिर्द्विपदोग्निरुग्रः
९ मृगश्चरः स्यार्धरवो यमाशा ह्रीपिंगरूक्षः शुभभूमिशीतः स्वल्पप्रजासंगसमीररात्रिरादौ चतुष्पाद्वि
षमोदयो विट् ११ कुंभोपदो नादिनमध्यसंगप्रसूः स्थिरः कर्बुरवन्यवायुः स्निग्धोल्पस्वरस्वरतल्पधा
तुःशूद्रः प्रतीची विषमोदयोग्रः ॥ १२

ल्पस्त्रीसंगश्च समीरो वातप्रकृतिः रात्रिः रात्रिबली आदौ चतुष्पात् राशिपूर्वार्धे चतुष्पदत्वं ज्ञेयं उत्तरार्धे जलचरत्वमिति अग्रे
वक्ष्यति विषमोदयः विट् वैश्यवर्णः अयं ग्राम्यगः ११ अथ कुंभस्वरूपमाह कुम्भ इति १२ अपदः चरणरहितः नापुरुषराशिः
दिने दिवाबली मध्यसंगप्रसूः मध्यमः स्त्रीसंगः मध्यमप्रसवश्च स्थिरः स्थिरराशिः कर्बुरश्चित्रवर्णः वन्योऽरण्यचारी वायुः वायु
राशिः स्निग्धः चिक्कणः अल्पः स्वरः स्वरोऽल्पस्वरः तल्पधातुः समवातपित्तकफप्रकृतिः शूद्रः शूद्रवर्णः प्रतीची पश्चिम
दिक्स्वामी विषमोदयः उग्रः क्रूरः अयं ग्राम्यगः १२ ॥ ४१ ॥ ७

म्य पुनः किं कृत्वा अनन्तदैवज्ञाख्यगुरोः पदाम्बुजं प्रणम्य १ अथ द्वादशराशिस्वरूपमाह तत्रादौ मेषस्य प्रमानिति २ पुमान् पुरुषरा
शिः चरः चरसंज्ञकः अग्निः अग्निराशिः सद्दृष्टोदृष्ट्याङ्गः चतुष्पात् चतुश्चरणः रक्तः आरक्तवर्णः उष्ण उष्णस्वभावः पित्तः पित्तस्वभावः
प्रतिरवो महाशब्दः अद्रिः पर्वतचारी उग्रः क्रूरः पीतः पीतवर्णः दिने दिवाबली प्राक् पूर्वदिक्स्वामी विषमोदयः अल्पसंगप्रजः अल्प
३४ स्त्रीसंगः अल्पप्रजश्च रूक्षः कान्तिरहितः नृपः क्षत्रियवर्णः समः समाङ्गः अजः मेषः एवं मेषो विशिष्टो ज्ञेयः अयं राशिर्द्विवर्णः आरक्तव
र्णः पीतवर्णश्च मेषसिंहधनिनामेव वर्णद्वयमुक्तं कुतः समरसिंहेनोक्तत्वात् २ अथ वृषराशिस्वरूपमाह वृष इति ३ स्थिरः

ॐ स्वस्ति श्रीगणेशाय नमः प्रणम्य हेरम्बमथो दिवाकरं गुरोरनन्तस्य तथा पदाम्बुजम् श्रीनीलकण्ठो विविनक्ति
सूक्तिभिस्ताजिकं सर्वमनःप्रसादकृत् १ पुमांश्चरोग्निः सदृष्टश्च तुष्पात्क्रोष्ण पित्तातिरवोद्रिरुग्रः पीतो दिने प्रा
ग्विषमोदयोल्पसंगप्रजो रूक्षनृपः समोऽजः २ वृषः स्थिरः स्त्री क्षितिशीत रूक्षो याम्येड् भूमर्ववीयुनिशाचतुष्पात्
श्वेतोतिशब्दो विषमोदयश्च मध्यप्रजासंगशुभोपि वैश्यः ३ ॥

स्थिरसंज्ञकः स्त्री स्त्रीराशिः क्षितिर्भूमिराशिः शीतः शीतस्वभावः रूक्षः कान्तिरहितः याम्येड् दक्षिणदिक्स्वामी भूमः स्वस्तु
भूमिचारी वायुर्वातप्रकृतिः निशा रात्रिबली चतुष्पात् चतुश्चरणः श्वेतः शुभ्रवर्णः अतिशब्दः महाशब्दः विषमोदयः
मध्यप्रजासंगः मध्यमप्रजः मध्यमस्त्रीसंगश्च शुभः सौम्यः वैश्यः वैश्यवर्णः अयं पृथ्यागः मेषसिंहधनिनामेव हृदृष्ट्याङ्ग
त्वमुक्तम् अर्थादितरेषां पृष्ठ्याङ्गत्वं बोध्यम् ३ ॥ ५ ॥

अथ ऽत्र राशिस्वरूपस्य फलकथनार्थं संक्षेपेण किंचित्स्वरूपमनुवदन्नाह पित्तेति १५ मेषः पित्तं वृषोऽनिलो वा युग्मः मिथुनः धातुसमः
वातपित्तकफात्मकः कर्कः कफी तथा सिंहः पित्तं कन्यानिलः तुला धातुसमः वृश्चिकः कफी एवं धनुः पित्तं मकरोऽनिलः कुं-
भो धातुसमः मीनः कफीति मेषतः मेषमारभ्य मीनपर्यन्तं चतुष्कं चतुष्कं कृत्वा त्रिस्त्रिरावृत्तं भवति एते राशयः सूरिभिः पंडितैरूहनी-
या ज्ञातव्याः तथा राजन्यविट्शूद्रविप्रास्तद्वर्णा द्वादशराशिषु त्रिरावृत्तिर्ज्ञातव्या यथा च मेषः राजन्यः क्षत्रियवर्णः वृषो विट् वैश्यवर्णः
मिथुनः शूद्रवर्णः कर्कः विप्रः ब्राह्मणवर्णः तथा सिंहः क्षत्रियवर्णः कन्या वैश्यवर्णः तुला शूद्रवर्णः वृश्चिको ब्राह्मणवर्णः एवं धनुः क्ष-
त्रियवर्णः मकरो वैश्यवर्णः कुंभः शूद्रवर्णः मीनो ब्राह्मणवर्णः एतेषां सर्वफलं राशयः तत्सारतः राशिस्वरूपस्य शुभफलं स्यादित्यर्थः अथ
गणितेन वक्ष्यति तत्रादौ ग्रहाणां चालनं वक्ष्यति तच्चालनं वर्षप्रवृत्तिरूपेति सा च ग्रन्थकृता ऽत्र नोक्ता वर्षतन्त्रे ऽत्र कृतत्वात् सा त्वस्मा-

पित्तानिलौ धातुसमः कफश्च त्रिर्मेषतः सूरिभिरूहनीयाः राजन्यविट्शूद्रपराह्वराश्च सर्वं फलं राशयतस्तु सारतः स्यात् १५ गताः
समाः पादयुताः प्रकृतिघ्नसमागणान्तु खवेदा ४० घटीयुक्ता जन्मवारादिसंयुताः १६ अब्दप्रवेशो वारादि सप्तनष्टे च निर्दिशेत्

भिरत्रोपयुक्तत्वात्प्रदर्श्यते अन्यच्च वर्षेशनिर्णयदशाः अन्तर्दशा मासप्रवेशादिनप्रवेशादिकमत्रोपयुक्तं तत्तु वर्षतन्त्रे प्रद-
र्शितमिति नात्र प्रदर्शितम् अत्र तु अस्माभिर्यत्र यस्योपयोगस्तत्तत्प्रदर्श्यते अत्र वर्षफलसाधनार्थं वर्षप्रवृत्तिसमय-
माह गता इति सार्धेन १६ गताः समाः गतवर्षाणि तद्यथा जन्मकालिकः शाको वर्तमानशाकाच्छोध्यः शेषं गतसमाः ताः पा-
दयुताः स्वचतुर्थांशेन युक्ताः कार्याः प्रकृतिरेकविंशतिः २१ तद्गुणितो यः समागणो वर्षगणः तस्मात् खवेदा
४० भक्तघटीयुताः चत्वारिंशता ४० भक्तात् घटादि यल्लब्धं तेन चतुर्थांशयुक्तसमा युताः कार्याः ततो जन्मवारादि जन्मका-
लिकवारघटीपलैः संयुताः कार्याः तदनन्तरं ऊर्ध्वांके सप्ततष्टे सप्तभिर्भक्ते यच्छेषं तत् अत्रास्मिन्ग्रन्थे अब्द-
प्रवेशो वर्षप्रवेशो वारादि वारघटीपलात्मकं निर्दिशेत् अत्र वर्तमानो वारो ज्ञेयः ॥ १६ ॥ ४

अथ कन्याराशिस्वरूपमाह पांडुरिति ७ कन्यारूपमेतादृशं पांडुः पिंगलवर्णः द्विपात् द्विचरणः स्त्रीराशिः द्वितनुः द्विस्वभावा चरस्थिर
स्वभावात्मिका याम्याशा दक्षिणादिक्स्वामी निशारात्रिबली मरुद्वायुप्रकृतिः शीताशीतलस्वभावा समोदया स्यात् मिराशिः अर्थ
शब्दात् वर्जितशब्दा शुभभूमिः शुद्धभूमिचारिणी वैश्या वैश्यवर्णा वृत्ताकोतिहिता अल्पसंगप्रसवा अल्पसंगमा अल्प
प्रसवा च शुभा सौम्या राशिः चकारः समुच्चयार्थः अयं श्लोकयोगः ७ अथ तुलराशिस्वरूपमाह पुमानिति ८ पुमान् क्रूरराशिः
चरः चरसंज्ञकः चित्रो नानाविधवर्णः समोदयः उग्रः प्रत्यक् पश्चिमदिक्स्वामी मरुत् वायुप्रकृतिः स्निग्धरवः चिक्कणशब्दः ।

पाण्डुर्द्विपात्स्त्री द्वितनुर्यमाशा निशा मरुच्छीतसमोदया स्यात् कन्यार्थशब्दा शुभभूमिवैश्यवृत्ताल्पसंगप्रसवा
शुभा च ७ पुमांश्चरश्चित्रसमोदयोग्रः प्रत्यङ्मरुत्स्निग्धरवोऽनवद्यः स्वल्पप्रजासंगमशूद्रउग्रस्थलोग्रवीर्यो
द्विपदः समानः ८ स्थिरः सितः स्त्री जलमुत्तराशा निशारवोनो बहुपात्कफी च समोदयो वारिचरोतिसंगप्रजः शु
भः स्निग्धतनुर्द्विजोलिः ९ ॥

स्वल्पप्रजासंगमः स्वल्पप्रजः स्वल्पस्त्रीसंगमः शूद्रः शूद्रवर्णः उग्रः क्रूरः युवीर्यो दिवाबली द्विपदो द्विचरणः समानः
समागः अयं श्लोकयोगः ८ अथ वृश्चिकराशिस्वरूपमाह स्थिर इति ९ स्थिरः स्थिरसंज्ञकः सितः शुभ्रवर्णः स्त्री स्त्रीरा
शिः उत्तराशा उत्तरदिक्स्वामी निशारात्रिबली रवोनः निःशब्दः बहुपात् बहुचरणः कफी कफप्रकृतिः समोदयः वारि
चरो जलचरः अतिसंगप्रजः बहुस्त्रीसंगः बहुप्रजश्च शुभः सौम्यः स्निग्धतनुः चिक्कणतनुः द्विजः ब्राह्मणवर्णः अलिः वृश्चिक
राशिः एतादृशो ज्ञेयः अयं श्लोकयोगः ९ ॥

तत्कालीनरविणासहतत्त्वोऽशविर्यस्मिन्मासे भवति स एव वर्षप्रवेशमासो ज्ञेयः संवत् १९५८ शाके १८२३ माघकृष्णसप्तमी ७ सो
मे घटी ५२ पले ५३ हस्तनक्षत्रघटी ९ पले २८ सुकर्मयोगघटी ३० पले २८ अस्मिञ्छुभदिने सूर्योदयादिष्टघटीषु १२ पलेषु १८
विपलेषु ३० वर्ष १८ प्रवेशः अथैतद्वर्षप्रवेशसमये प्रमाणमाह तत्कालइति १० यतो यस्मात्कारणात् तत्काले वर्षप्रवेशस
मये करणोक्तरीत्या साधितः सूर्यो जन्मकालीनरविणा समस्तुल्यो राश्यंशकलाविकलात्मको भवति इदमेव वर्षप्रवेशसम
ये प्रमाणं अस्योदाहरणमग्रे प्रदर्श्यते गणेशादैवज्ञैः स्वकृततताजिकभूषणे वर्षप्रवेशकालीनसूर्यो जन्मकालीनसूर्येण स
हविकलासंतुल्यो नायाति इति ज्ञात्वा वर्षप्रवेशसमये अन्यः संस्कारोऽप्युक्तः तद्यथा क्वचित् शाके जन्मशाकोनिते भवति यच्छेषं
गताब्दसंज्ञो योऽयं संगुणितः शरैस्खयुगलेनोगो ५।२।१९ युगे ४ र्भाजितः लब्धं तज्जननेत्थवारघटिकाद्येनान्वितसप्तभिः पूर्वोक्त
विधिनैव प्रोक्तमितो वर्षप्रवेशो ध्रुवः १ वर्षप्रवेशोऽस्य घटीपलाद्ये काले किल स्पष्टतरः सन्न तत् भानुर्जनेर्भानुसमान एष।

तत्कालेऽर्को जन्मकालरविणा साधितः समः १० ॥

सिद्धान्तरीत्या परिसाधनीयः २ जन्मकालतनलिप्तीविलासिनानैव याति तुलितांकुलाश्च चेत् वर्षकालतनलिप्तीपतिस्तयो
रंतरं गतिहृतं शतोन्नितम् ३ कार्यवर्षध्रुवे तस्मादसौ स्पष्टः प्रजायते तत्कालसंभवैः खेटैर्भावैश्च फलनिर्णयः ४ अ
थ गणेशादैवज्ञानां संदेहहरीकरणार्थं जन्मकालीनसूर्यसमवर्षप्रवेशकालीनसूर्यस्य विकलात्मकसाम्यप्रदर्शना
र्थमुदाहरणं प्रदर्श्यते जन्मसमये सिद्धान्तरहस्यादहर्गणः २१२८ चक्रं ८ सूर्योदये मध्यमोऽर्कः ९।८।०।४३ देशांतरविक
लाभिः २२ युतः ९।८।१।५ इष्टघटीभिः ३०।४३ चालितस्तात्कालिकोऽर्कः ९।८।४५।२५ मंदकेंद्रं ५।११।२४।३५ मंदफलं धनं ०।
४२।२३ संस्कृतोऽर्कः ९।९।२७।४८ अयनांशाः १९।४५ चरखंडकानि ५५।४० १२५ चरंधनं २३८ संस्कृतः जातो जन्मसमये
स्पष्टोऽर्कः ९।९।३०।१९ अथ वर्षप्रवेशसमये सिद्धान्तरहस्यादहर्गणः ३५९५ चक्रं ९ सूर्योदये मध्यमोऽर्कः ९।३।९।३२।
५८ देशांतरविकलाभिः २२ युतः ९।९।३३।२० इष्टघटीभिः १२।१८।३० चालितो जातस्तात्कालिकोऽर्कः ९।९।४५।२२ मंद८

अथमीनस्वरूपमाह मीनइति १३ मीनराशिरेतादृशोज्ञेयः अपदश्चरणरहितः स्त्रीस्त्रीराशि कफः कफप्रकृतिः वारिजलराशिः वात्रिः रात्रिवली निःशाद्वः शाद्वरहितः बभ्रुः पिंगलवर्णः हितनुश्चरस्थिरद्विस्वभावात्मकः जलस्थः जलचरराशिः स्निग्धस्त्रिकणः अतिसंगप्रसवः अत्यंतस्त्रीसंगः अत्यंतप्रसवश्च अपिशब्दः समुच्चये विप्रोब्राह्मणवर्णः शुभः सौम्यः अंत्यराशेः उत्तरदिक्स्वामी द्विषमोदयः उभयोदयः १३ एवंराशिस्वरूपमुक्त्वेदानीं राशीनां मित्रामित्रविभागमाह धराम्बुनोरिति १४ धराम्बुनोः पृथ्वीराशिजलचरराश्योर्वर्गे सुहृत्त्वं मित्रत्वं एवमग्निसमीरयोः अग्निराशिवायुराश्योर्वर्गेपि मित्रत्वं ज्ञेयं परतः एतद्वैपरीत्ये

मीनोपदः स्त्रीकफवारिरात्रिर्निःशब्दबभ्रुर्हितनुर्जलस्थः स्निग्धोति
संगप्रसवोपिविप्रः शुभोन्त्यराशेर्द्विषमोदयश्च १३ धराम्बुनो
रग्निसमीरयोश्च वर्गे सुहृत्त्वं परतोरिभावः चापान्त्यभागेस्य चतुष्पद
त्वं ज्ञेयं मृगान्त्यस्य जलेचरत्वम् १४ ॥

अरिभावः शत्रुभावः एतदुक्तं भवति पितापुत्रयोः स्त्रीपुरुषयोर्वा स्वामिसेवकयोर्वा अन्ययोर्वायस्यकस्यापि मैत्रीविचारे पृथ्वीराशिजलराशिसंबन्धत्वे मित्रत्वं वक्तव्यं एवमग्निराशिवायुराशिसंबन्धत्वे मित्रत्वं वाच्यं अन्यथा शत्रुत्वं यथा मृषभ्योर्मृग मेषकन्ययोः मेषधन्वोः अंबुवायोर्वर्गत्वे शत्रुत्वं यत्रद्वयोरेकएवपृथ्व्यादिवर्गः स्यात्तत्र द्वयोः परस्परमतिप्रीतिरित्यर्थतः सिद्धं अथराशिस्वरूपकथनावसरेधनुर्मकरयोरनुक्तं किंचित्स्वरूपविशेषं सिंहावलोकनन्यायेनाह चापेति चापस्यधनुषः अन्त्यभागेऽन्त्यार्धे चतुष्पदत्वं ज्ञेयम् मृगस्य मकरस्य अन्त्यभागे उत्तरार्धे जलचरत्वं ज्ञेयम् १४ ॥ ११

अथ पंचांगस्थनक्षत्रचन्द्रानयनमाह खषड्भमिति ॥१९॥ वर्षप्रवेशसमये यन्नक्षत्रं भवति तस्य नक्षत्रस्य इष्टकालावधि भुक्तघटिकाः कार्याः
ताः षष्ट्या ६० गुण्याः भभोगो ह्रुतं तेन नक्षत्रस्य गतैष्ययोगेन भाज्या यल्लब्धं तत् षष्टिगुणिता स्विन्यादिगतनक्षत्रेषु युक्तं हि दिनिघ्नेताः अश्विन्या
दिनक्षत्रादिष्टघटीपर्यन्तं घटिका भवन्ति ता नवभिर्भाज्याः लब्धमंशाः शेषं षष्ट्या गुणं पुनः नवभिर्भाज्यं लब्धं कला पुनः शेषं षष्ट्या गुणं
नवभिर्भाज्यं लब्धं विकलाः एवं राश्यादेः भागस्वैशादिकस्तात्कालिकः स्यात् उदाहरणम् वर्षप्रवेशसमये हस्तनक्षत्रं तस्य पूर्वदि
ने भुक्तघटिकाः ४१।२४ एताः इष्टघटीभिः २२।१८ युक्ता इष्टघटीपर्यन्तं हस्तनक्षत्रस्य भुक्तिघटिकाजाताः ५३।४२ एताः षष्ट्या गुणिताः
३२२२ नक्षत्रगतैष्ययोगेन ५८।५२ भक्ताः सवर्णिते भाज्य १९ ३३ २० भाजको ३५३२ भजनाल्लब्धं ५४।४४।१ अश्विन्यादिगतनक्षत्रप
र्यन्तं संख्या १२ षष्ट्या ६० गुणिता ७२० पूर्वलब्ध्या ५४।४४।१ युक्ता ७७४।४४।१ हि द्विगुणिता १५४९।२८।२ नवभिर्भक्ता लब्धम
॥ अथ गतिसाधनम् खखाभ्राष्टवेदाः ४८००० भभोगेन नक्षत्रस्य गतैष्ययोगेन भक्ताः चंद्रस्य कलादिकास्पष्टा भुक्तिगतिः स्यात् ५ त्रुटिः ४ ४

खषड्भयान्तं भभोगो ह्रुतं तत्तत्वतर्क ५९ त्रुटिल्पेषु युक्तं हि द्विनिघ्नं मूनगा ॥१८॥ दंशाद्याभागपूर्वे स्वभुक्तिः खखाभ्राष्टवेदा ४८००० भभो
गेन भक्ता १९ पूर्वं नतं स्यादिनरात्रिखण्डे दिवा निशोरिष्टघटी विहीने दिवा निशोरिष्टघटी ष्यु इष्यु रात्रिखण्डे त्वपरे नतं स्यात् २०॥

श्यादिकं ५२।१९।४२ अंशाः त्रिंशता ३० भक्ता जातस्तात्कालिको राश्यादिश्चन्द्रः ५।२२।१९।४२ अथ गत्यानयनं खखाभ्राष्टवेदाः ४८०००
नक्षत्रस्य गतैष्ययोगेन ५८।५२ भक्ता लब्धा कलादिका चंद्रस्य स्पष्टा गतिः ८१५।२४ उक्तरीत्या साधिता जातास्तात्कालिकाः स्पष्टग्रहाः
अथ भावसाधनमाह तत्र लग्नसाधनमिष्टकालाधीनं दशमलग्नसाधनं नतोन्नताधीनं तत्रादौ नतोन्नतज्ञानमाह पूर्वमिति २० दिनखण्डे

	सू	चं	मं	बु	जी	शु	श	रा	के
स्पष्टाः	९ १ १० २६	५ २३ ३ ५०	८ १४ १६ २२	८ १२ १६ ८	८ २८ २३ १६	७ २४ १७ ३८	६ १८ ४८ ५४	२ २ २४ १८	८ २ २७ १८
स्पष्टगति	५९	८५	४४	५१	४३	७०	२	३	३
	१२	२४	२	२३	५०	१०	२४	११	११

दिनार्धे दिनगतघटीभिः हीनं कार्यं दिने पूर्वनतं स्यात् एवं रात्रिखण्डे रात्र्यर्धं रात्रिगतघटीभिर्हीनं का
र्यं रात्रौ पूर्वनतं स्यात् तल्लक्षणं दिनार्धात् पूर्वमिष्टकाले सति यदा दिनार्धादपरिइष्टकाले सति तदा
र्धं दद्यादिष्टघटी ष्यु इष्यु शेषं ध्रुवं दिनार्धे दिवसे अपरं नतं पश्चिमनतं स्यात् यदा रात्र्यर्धादपरि
इष्टकालस्तदा सूर्यास्तादिष्टघटी शुद्ध्या रात्र्यर्धं रात्रौ पश्चिमनतं स्यात् २० ॥ ११॥

६

अथतिथिसाधनमाह शिवघ्न इति १० अब्दः गतवर्षगणः शिवघ्नः एकादशभि ११ र्गुणः खखखाङ्गेन्दुलवाढ्यः स्वकीयोयः सप्तत्यधिकशतभा
गः तेनाढ्यः युक्तः कार्यः जन्मतिथ्यन्वितः शुक्लप्रतिपदमारभ्य जन्मकालीनवर्तमानतिथिभिरन्वितो युक्तः खाग्निशेषितः त्रिंशताभक्तः त
त्रतिथौ तस्मिन्नेवमितितिथ्यावृद्धप्रवेशान्तवर्षप्रवेशो भवति अस्यांतिथौ वर्षप्रवेशो भवतीति नियमो नास्ति कदाचित्पूर्वतिथौ अ
ग्रिमतिथौ च भवति अत्रवास्येवप्रमाणं तिथित्रयस्य मध्ये यस्यां तिथौ पूर्वानीतवारो भवति साएवप्रवेशतिथिर्ज्ञातव्या यत्र कु
त्रापिशेषितः तष्टः एवमन्द्वा(?)आयाति तत्रलब्धेस्यागः शेषस्य ग्रहणमिति निश्चितं ज्ञातव्यं अथोदाहरणक्रमो लिख्यते तत्रादौ
कस्यचिज्जन्मसमयो लिख्यते संवत् १६४८ शाके १५१३ माघशुक्लप्रतिपत् १ बुधे घटी ३६ श्रवणनक्षत्रघटी ५४ वज्रयोगघ
टी ६ अस्मिन्शुभदिने सूर्योदयाद्गतघटीषु ३० पलेषु ५३ तथा रात्रिगतघटीषु १२ पलेषु ३१ जन्म अत्रभा ७।३० देशान्तस्यो
जनातिथनाति(?) सूर्यः ९।०७।३।०६ जन्मलग्न ५।१०।५३।५० अत्रवर्षप्रवेशस्योदाहरणं तत्रजन्मकालीनशाकः १५१३ वर्तमानशाकात् १५५०

शिवघ्नोऽब्दः खखखाङ्गेन्दु १०·लवाढ्यः खाग्निशेषितः जन्मतिथ्यन्वितस्तत्रतिथावब्दप्रवेशनम् ॥

शेषितः शेषांकप्रमितो जातो गतवर्षगणः ३७ अयं स्वचतुर्थांशेन ९।१५।० युक्तः ४६।१५।० वर्षगणः ३७ एकविंशतिभि २१ र्गुणितो जातो
यमंकः ७७७ अयं चत्वारिंशता ४० भक्तः लब्धं घटीपलात्मकं १९।२५।३६ एतत्तद्चतुर्थांशयुक्तेसमागणे ४६।१५।० घटीयुतं जाते ६५।
४०।२५।३६ एतज्जन्मवारादिना ५।३०।५३ युतं जातो यमंकः ५।११।२।१८।३६ अत्र शेषे सप्त ७ तष्टः शेषं वर्षप्रवेशो वारादि २।११।१८।३६ अ
थतिथ्यानयने गतवर्षगणः ३७ एकादशभि ११ र्गुणितः ४०७ अयं स्वकीयसप्तत्यधिकशत १७० भागेन २ युक्तः ४०९ अयं ज
न्मकालीनशुक्लप्रतिपदमारभ्यवर्तमानतिथिभिर्युक्तः ४११ त्रिंशता ३० तष्टः शेषं २१ प्रमिता जाता वर्षप्रवेशे कृष्णपक्षे षष्ठी अ
स्यांतिथौ पूर्वानीतवारो नास्ति अग्रिमतिथौ वर्तते इति कारणात् अस्यांतिथौ २१ एक १ युक्तः २२ जाता कृष्णपक्षे सप्तमी अ
त्रयस्मिन्मासे जन्म भवति तस्मिन्मासे वर्षप्रवेशो ज्ञेयः कदाचिज्जन्ममासात् पूर्वमासे अथवा अग्रिममासे च भवति तस्य प्रमाणं वक्ष्यते ज

षष्ठांशयुक्तो द्वितीयतृतीयभावयोः संधिः स्यात् अयं षष्ठांशयुक्तस्तृतीयभावः स्यात् अयं षष्ठांशयुक्तस्तृतीयचतुर्थभावयोः संधिः स्यात् एवं त्रयः
संधयो भावा जाताः तदनन्तरमग्रे त्रयः संधयो भावाः साध्याः तद्यथा रवीनीतषष्ठांशोनत्र्युपमध्ये संशोध्य अनेन राश्यादिना सुखभावो युक्तश्चेत्
तुर्यपंचमभावयोः संधिः स्यात् अयमेव संधिः पुनस्तेन युक्तः पंचमभावः स्यात् अयं तेन युक्तः षष्ठसप्तमभावयोः संधिः स्यात् एवं षट् संध
यो भावा जाताः एते भाईयुक्ता भार्धं षड्राशयः तैर्युक्ताः सन्तः अवशिष्टषड्भावाः ससन्धयः स्युः एवं भावसंधिनिष्पत्तेः प्रयोजनमाह खेटइ
ति २६ यो ग्रहः यद्भावस्थो भवति स चेद्भावस्य राश्यंशकलाविकलाभिस्तुल्यः स्यात् तदा स ग्रहस्तद्भावसम्भूतं सम्भूतं वा फलं पूर्णं
विंशतिविंशात्मकं ददाति संधितुल्ये ग्रहे स्वल्पफलं भवति अथ सूर्यस्य भुक्तम् यद्वा भोग्यं उक्तरीत्यावानीतं तद्यदीष्टकालपले
भ्योनस्यादिति तदा केनोपायेन लग्नसाधनं कर्तव्यमित्यत आह भुक्तमिति भुक्तं भोग्यं यदा इष्टनाडीपलेभ्योनस्यात्तदा इष्टनाडीपलानि त्रिं

षष्ठांशयुक्तस्तनुः संधिरग्रे षष्ठांशयोजनात् त्रयः ससन्धयो भावाः षष्ठांशोनैकयुक्तखात् २५ अग्रे त्रयः षडेवान्ते भार्धयुक्ताः
परेऽपि षट् खेटे भावसमे पूर्णफलं संधिसमे तु खम् २६ भुक्तभोग्यं स्वेष्टकालान्न शुद्ध्येत् त्रिंशन्निघ्नाज्जोदयाप्तं लवाद्यम्
हीनं युक्तं भास्करे तत्तनुः स्याद्रात्रौ लग्नं भाईयुक्ताद्रवेः स्यात् २७ ॥

त्रिंशद्गुणितानि कार्याणि सायनसूर्यस्य राश्युदयेन भाज्यानि फलं लवाद्यं प्राप्यं हीनं युक्तं भास्करे कार्यं तद्यथा यदा रवेर्भुक्तमा
नीतं भवति तदा लवाद्यं फलं सूर्यमध्ये हीनं कार्यं यदा भोग्यमानीतं भवति तदा लवाद्यं फलं सूर्यमध्ये युक्तं कार्यं तत्तनुलग्नं स्या
त् रात्रौ लग्नसाधनं चेत् क्रियते तदा राशिषट्कयुक्तात् रवेः सकाशाल्लग्नं साध्यं रात्रौ दशमलग्नसाधनेऽपि राशिषट्कयुक्तात् रवेः सकाशात्
भुक्तं भोग्यं साध्यं अथोदाहरणम् अस्य जन्मनि सौरोदये तात्कालिकोर्कः ९।२।३।१४ अयनभागाः १८।२९ युक्तः ९।२१।५१।१६
अस्य भोग्यांशाः ८।३।५५ मकरस्योदयः २९८ गुणितः १२५२।५२।१२ अयं त्रिंशद्भक्तः जातो भोग्यकालः ४१।४३।४४ अथ मिष्टना
डी २२।१८।३० पलेभ्यः ५६।३० शोधिते शेषं ९९९।८।२।४८ मकरादग्रे कुम्भोदयः २३९ शोधाद्यो शोधिते शेषं ४५७।१६।१९ कुम्भादग्रे मीनो ॥४

केन्द्रं ५।११।४।११ मंदफलं धनं ०।४२।२३ संस्कृतोर्कः ०।०।२७।५० अयनांशाः १८।२९ चरखंडकानि ३५।६।१४ चरं धनं १६९ संस्कृतो जातो वर्ष
प्रवेशसमये स्पष्टोर्कः ०।०।३।१९ अयं वर्षकालीनः सूर्यः पूर्वानीतजन्मकालीनसूर्येण सह तुल्यो जात इति एतेन दैवज्ञगणेशमतं निर
स्तं यदि वर्षप्रवेशोक्तेष्टघटीभिः पंचांगस्थितसूर्यस्य चालनं दत्त्वा जन्मकालीनसूर्येण सह कलास्तु तुल्यता नायाति इति हेतोः वर्ष
प्रवेशघटिकास्तु अन्यः संस्कारोपयुक्तः इति चेदुच्यते तत्रापि हेतुरुच्यते सौरः ब्राह्मः आर्ष इति पक्षाणां परस्परमन्तरमस्ति जन्मकालीन
सूर्यपंचांगस्थितसूर्ययोरन्तरं पतति एकपक्षमंगीकृत्य उभयोः साधनं चेत्क्रियते तदान्तरं न पतति ननु सौरपक्षाज्जन्मकालीनसूर्यः
साधितः सौरपक्षात्पंचांगस्य सूर्योपि वर्तते तत्राप्यन्तरं पततीति चेदुच्यते तत्रापि हेतुरुच्यते येन यस्य कस्यापि जन्मसमये ग्रहसा
धनं क्रियते तेन यस्य यस्मिन्ग्रामे जन्म तद्ग्रामस्य चरदेशान्तरसंस्कारः क्रियते येन यद्ग्रामस्य पंचांगं क्रियते तेन तद्ग्रामस्य चरदे
शान्तरसंस्कारो ग्रहेषु क्रियते ग्रामे ग्रामे चरदेशान्तरे भिन्ने भिन्ने इति कारणादन्तरं पतति उभयोरेकदेशस्य संस्कारश्चेत्क्रिय

गतैष्यदिवसाद्येन गतिर्निघ्नी खषड् ६० हृता लब्धमंशादिकं शोध्यं योज्यं स्पष्टो भवेद्ग्रहः १८ ॥ ~ ॥

ते तदान्तरं सर्वथैव न पतति यस्मात् कृत्यात् साधितः सूर्यो जन्मकालीनो यावद्भिः संस्कारैः संस्कृतो भवति तावद्भिः संस्कारैः सं
स्कृतः तस्मात् कृत्या वर्षप्रवेशसमये साधितः सूर्यो विकलात्मकस्तुल्यो भवतीति निश्चितं अत्रार्थे पूर्वमेवोदाहरणं प्रदर्शितं अ
स्य यावदीत्या ह्रयोस्तुल्यता भवतीति ज्ञात्वा दैवज्ञचक्रचूडामणिभिः श्रीकेशवदैवज्ञैराचार्यैर्नान्यः संस्कारो वर्षप्रवेशसमये प्रयुक्तः
गणेशदैवज्ञैर्यदुक्तं तदसत् १७ अथ वर्षप्रवेशसमये स्पष्टा ग्रहाः साध्याः तत्रापि स्वार्थपंचांगस्थितग्रहेषु चालनमाह गते
ष्येति १८ गतैष्यदिवसैः कृत्वा ग्रहस्य कलिकादिका गतिर्गुणा खषड्भि ६० र्भाज्या लब्धमंशादिकमंशकलाविकलात्मकं
पंचांगस्थितग्रहे शोध्यं योज्यं वा यदा गतमंतरं तदा शोध्यं यदा त्वेष्यमंतरं स्यात्तदा योज्यं स तात्कालिकः स्पष्टग्रहो भवेत् वक्रगते
ग्रहस्य राहुकेत्वोश्च चालनं मार्गग्रहापेक्षया विपरीतं ज्ञेयं उदाहरणं वर्षप्रवेशवारादिकमध्ये अवधिस्थवारादिना ६।११
५९ शोधिते एतच्चालनांकाः ।२।५८। २२ अनेन सर्वे ग्रहाश्चालनीयाः १८ ॥

नी॰ कं॰ टी॰ ८

सकाशाद्ग्रहे हीने सति यद्भावो वर्त्तते तद्भावात् सर्वभावस्य फलं ददाति यदा विरामसंधेः सकाशाद्ग्रहेऽधिके भवति तदाऽग्रिम भावस्य फलं ददाति २८ अथ ग्रहाणां विंशोपका भावफलमाह ग्रहेति २९ उदाहरणमेव व्याख्या सूर्यः ९।१८।३०।१९ अस्य संधिः ९।२२।१७।१९ अनयोरन्तरं ०।४।४७।०।१३ विंशत्या २० गुणिते २९।५।४४।२० भावः ९।१५।१८।० संधिः ९।२२।१७।१९ अनयोरन्तरेण २।१९।१९ भजेत् सवर्णिते भाज्यः २०६४६।९० भाजकः ६१२५९ भाजकेन भक्ते भाज्ये यत् फलं तदेव विंशोपकाः स्मृताः २।१४ एवं चंद्रादीनां अथ रव्यादीनां विंशोपकाः तकानि भावफलानि २९ अथ ग्रहाणां बले वक्ष्यति तत्र ग्रहबलमधिकारं विना न भवति तच्चाधिकाराः पञ्च यथा स्वगृहे त्रोच्चे हद्दा त्रैराशिक स्वमुसल्लहं चेति अधिकारं विना ग्रहो न बली तत्रादौ राशीशाः द्रेष्काणेशानाह भौमेति ३० मेषस्य भौमः वृषस्य शनिः शुक्रः मिथुनस्य सौम्यो बुधः कर्कस्य शशी चंद्रः सिंहस्येनः सूर्यः कन्याया विद् बुधः तुलायाः सितः शुक्रः वृश्चिकस्यारो भौमः धनुषः ज्योगुरुः मकरस्यार्किः शनिः कुंभस्य मंदः शनिः मीनस्याङ्गिरा गुरुः एते गृहेश्वरा द्वादशराशीनां स्वामिनो भवन्ति अथ द्रे

सू	चं	भौ	बु	जी	शु	श
१७	१०	१२	१५	११	३	६
१४	११	१३	३५	२१	१२	५२

ग्रहसन्ध्यन्तरं कार्यं विंशत्या गुणितं भजेत् भावसंध्यन्तरेणाप्तं फलं विंशोपकाः स्मृताः २९ भौमोऽशनिः सौम्यः शशी नु विल्लितारेज्यार्कि मंदाङ्गिरसो गृहेश्वराः आद्याः कुजार्यारवितोऽपि मध्यमाः सितात्तृतीयाः क्रियतो द्रेक्काणपाः ३० सूर्यादितुंगर्क्षमजो क्षनक्र कन्या कुलीरात्र्तुलाल्लवैः स्युः दिग्भिर्गुणैरष्टयमैः शरैः कैर्भैर्नभैः संख्येनखैः समितैश्च ३१ ॥ ॥

द्रेक्काणस्वामिन उच्यंते आद्या इति राशेस्त्रिंशत्तीयांशो दशांशात्मको द्रेक्काण उच्यते एकस्मिन्राशौ त्रयो द्रेक्काणाः अथैकस्मिन्राशौ कियन्तो द्रेक्काणा इति विचार्य प्रथमस्यार्थे हि भौमात् द्वितीयस्य रवेः तृतीयस्य शुक्रात् अन्ये पारीत्या क्रियतो मेषादि द्वादशराशिषु द्रेक्काणपा द्रेक्काणस्वामिनो भवन्ति द्रेक्काणचक्रं अथ ग्रहाणां स्वतुंगराशीन्भागांश्चाह सूर्यादीति ३१ सूर्यादीनां ग्रहाणां तुंगं उच्चराशिर्मेषः सूर्यस्य अजः मेषः उच्चं दिग्भिर्दशभिरंशैः चंद्रस्य उक्षो वृषः गुणैस्त्रिभिरंशैः भौमस्य नक्रो मकरः अष्टयमैः अष्टाविंशतिभागैः बुधस्य कन्या उच्चं शरैः पंचदशभिरंशैः गुरोः कुलीरः कर्कः उच्चं भैः तैः पंचभिरंशैः शुक्रस्य मीन उच्चं

	मे	वृ	मि	क	सिं	कं	तु	वृ	धं	म	कुं	मी	
१०	भौ	बु	जी	शु	श	सू	चं	भौ	बु	जी	शु	श	सू
२०	सू	चं	भौ	बु	जी	शु	श	सू	चं	भौ	बु	जी	
३०	शु	श	सू	चं	भौ	बु	जी	शु	श	सू	चं	भौ	

स्वोदयाद्यातत्तट्टीकुभोग्यैर्दिवा व शेषे सरव्यार्कभुक्तैः निशागतैर्भार्द्ध ६ युतार्कभोग्यैर्निशाव शेषे रविभुक्तभागैः गतागतैराश्युदयैः स्वयुक्त्या लग्नं यतर्णीसममेव भूयात्

अथ समभिः चोकैर्भावसन्धिसाधनमाह तत्कालइत्यादिना २२ तात्कालिकोर्कः अयनांशैर्युक्तः कार्यः तस्य भुक्तभोग्यांशा स्वगुणादिति यदा कालग्नसाध नं क्रियते तदा भुक्तांशा ग्राह्याः यदा धनलग्नसाधनं क्रियते तदा भोग्यांशा ग्राह्याः तैः स्वोदयो गुणनीयः त्रिंशद्भक्तः रवेर्भुक्तं भोग्यं वा भोग्यं पलरूपं तत् इष्ट नाडीपलेभ्यस्त्यजेच्छेषयेत् तदनन्तरं शेषात् गतगम्यान्निजोदयात्त्यजेत् तद्यथा यदा भुक्तकालः साध्यते तदा गुणितोदयात् इष्टोदयाः शोध्याः यदा भोग्यकालः साध्यते तदा गुणितोदयादग्रिमोदयाः शोध्याः शोधिते यच्छेषं तत् खघ्नं ३० हतं अशुद्धेन यः शोधितो न शुद्धयति स अशुद्धोदयः तेन भक्तं फलं संप्राप्तादिकं ग्राह्यं तत् अशुद्धभेहीनेकार्यं शुद्धभेयुक्कार्यं तद्यथा कालग्नसाधनेमेषाद्गणनया यद्राशिसंख्याकोऽशुद्धोदयो भवति तद्राशिसंख्यामध्ये लवादिकं हीनं कार्यं धनलग्नसाधने मेषाद्गणनया यद्राशिसंख्याकोऽशुद्धात्पूर्वोदयो भवति तद्राशिसंख्यामध्ये लवादिकं योज्यं तदनन्तरं अयनांशा अयनांशैर्हितं कार्यं तन्नलग्नं स्यात् एवमनया रीत्या लंकोदयैः कृत्वा रवेर्भुक्तं भोग्यं साध्यं तत्पलीकृतात्पूर्वपश्चिमनता

तत्काले सायनार्कस्य भुक्तभोग्यांशसंगुणात् स्वोदयात्त्वाग्निलब्धं यद्भुक्तं भोग्यं रवेस्त्यजेत् २१ इष्टनाडीपलेभ्यश्च गतागम्यान्निजोदयान् शेषं खघ्नाद्धतं भक्तमशुद्धेन लवादिकम् २२ अशुद्धशुद्धभेहीनयुक्तं तन्नं व्ययनांशकम् एवं लंकोदयैर्भुक्तं भोग्यं शोध्यं पलीकृतात् २३ पूर्वपश्चान्नतादन्यत्प्राग्वद्दशमं भवेत् सषड्ढे लग्नखेजायात तुर्यौ लग्नोनतुर्यतः २४ ॥ ॥

शोध्यं अन्यदवशिष्टं यत्कर्म तत्प्राग्वत् पूर्वोक्तया रीत्या साध्यं तद्दशमं भवेत् तद्यथा यदा पूर्वनतं भवति तदा पूर्वनतमिष्टकालं प्रकल्प्य लं कोदयैः कृत्वा रवेर्भुक्तं साध्यं अन्या क्रिया कालग्नवत् यदा पश्चिमनतं भवति तदा पश्चिमनतमिष्टकालं प्रकल्प्य लंकोदयैः कृत्वा रवेर्भोग्यं साध्यं अन्य क्रिया धनलग्नवत्कार्या तद्दशमं भवेत् २४ अथ लग्नदशमभावोत्क्रान्त्यभावसाधनमाह सषड्ढ इति २४ लग्नराशिषड्भयुते जायाख्यो भावो भवति एवं दशमं सषड्भं तुर्यं च तुर्यभावो भवति एवं भावचतुष्टयं जातं अथ लग्नोनतुर्यतः लग्नं चतुर्थभावाच्छोध्यं शेषस्य षष्ठांशो ग्राह्यः पदिलेन युक्तं तन्नलग्नं कार्यं तल्लग्नद्वितीयभावयोः संधिः स्यात् लग्नस्य विरामसंधिः धनभावस्यारंभसंधिरिति सर्वत्र ज्ञेयं अग्रे षष्ठांशयोजनादिति सएव आगतसंधिः षष्ठांशेन युक्तो अग्रे द्वितीयभावः स्यात् द्वितीयभावः ॥ २२ ॥

युक्तायनांशार्कगतैष्यभागा लंकोदयघ्नाः खगुणे ३० हृताः तत् स्याद्भुक्तभोग्यं तयनस्य जह्यान्यली कृतान्प्राग परान्नतात्तत् क्रमाद्धतैष्यानुदयांश्च शेषमशुद्धहृन्नवाग्नि ३० गुणं लवाद्य विशुद्धपूर्वापरभे विहीनयुतं खमं स्यादयनांशहीनम् ॥

जंबूपुरे स्वोदयाः पलानि
मे २०३ मी
वृ २३९ कुं
मि २९८ म
क ३४८ ध
सिं ३५९ वृ
क ३५३ तु

मे	२७८	मी
वृ	२९९	कुं
मि	३३३	म
क	३३३	ध
सिं	२९९	वृ
क	२७८	तु

हद्दाविंशांचक्रम्

मे	वृ	मि	कं	सिं	कं	तु	वृं	धं	मं	कुं	मी
जी ६	शु ८	बु ६	भौ ७	जी ६	बु ७	श ६	भौ ७	जी १२	बु ७	बु ७	शु १२
शु ६	बु ६	शु ६	शु ६	शु ५	शु १०	बु ८	शु ४	शु ५	जी ७	शु ६	जी ४
बु ८	जी ८	जी ५	बु ६	श ७	जी ४	जी ७	बु ८	बु ४	शु ८	जी ७	बु ३
भौ ५	श ५	भौ ७	जी ७	बु ६	भौ ७	शु ७	जी ५	भौ ५	श ४	भौ ५	भौ ९
श ५	भौ ३	श ६	श ४	भौ ६	श २	भौ २	श ६	श ४	भौ ४	श ५	श २

अथ पंचवर्गीबलमाह त्रिंशदिति ३९ स्वभे स्वांशे ग्रहे विंशल्लवाः बलं स्वोच्चस्ये विंशतिर्बलं स्वहद्दस्ये पंचदश बलं स्वद्रेष्काणस्थे दशबलं मुसल्लहे स्वनवांशस्थे पंचलवाः प्रदिष्टाः उक्ताः वेदलवैः बलस्य चतुर्थो ऽशो विंशोपकाः प्रकल्प्याः ३९ यदा ग्रहः स्वगृहस्वोच्चस्वहद्दा स्वद्रेष्काणस्वनवांशेषु पंचस्वधिकारेषु क्वापि नास्ति तदा बलमाह स्वस्वाधिकारेति ४० स्व स्वाधिकारोक्तबलस्य विभागः सुहृद्गृहे मित्रगृहे पादोनचतुर्थांशोनं बलं ग्राह्यं समभे सम गृहे ऽर्धं अरिभे शत्रुगृहे चतुर्थांशो बलं स्यात् तद्यथा ग्रहस्य स्वगृहे त्रिंशल्लवाः बलं स्यात् मित्रगृहे पादोने सार्धद्वाविंशति २२।३० जातः समभे ऽर्धे पंचदश १५ जा ताः शत्रुगृहे चतुर्थांशः सार्धसप्त जाता ७।३० तथा स्वहद्दायां पंचदश १५ मित्रहद्दा

विंशात्स्वभे विंशातिरुच्चभे स्वहद्दे स्वं चेंशा दशकं हकाणे मुसल्लहे पंचलवाः प्रदिष्टा वि शोपकाः वेदलवैः प्रकल्प्याः ३९ स्वस्वाधिकारोक्तबलं सुहृद्भे पादोनमर्धं समभे रि भे युक्तिः एवं समानीय बलं तदैक्यं वेदोद्धृतेहीनबलः शरोनः ४० ॥ ३९॥

यां सपादाएकादश ११।१५ समहद्दायां सार्धाः सप्त ७।३० शत्रुहद्दायां पादोनाश्चत्वारः ३।४५ तथा स्वद्रेष्काणे दश १० मि त्रद्रेष्काणे सार्धाः सप्त ७।३० समद्रेष्काणे पंच ५ शत्रुद्रेष्काणे सार्धद्वयं २।३० एवं स्वनवांशे पंच ५ मित्रनवांशे पादोनाश्च त्वारः ३।४५ समनवांशे सार्धद्वयं २।३० शत्रुनवांशे सपादमेकं १।१५ बलं स्यात् एवं पंचवर्गीबलं समानीय तदैक्यं पंचानां योगो वेदैः ४ हृते चतुर्भिर्भक्ते यल्लब्धं तद्विंशोपकात्मकं ग्रहाणां बलं भवति शरोनः पंचभ्योन्यूनं हीनबलो ग्रहो ज्ञेयः उक्तं च पंचाल्पे हीनवीर्यः स्यादधिके मध्य उच्यते दशाधिके बली प्रोक्तं पंचवर्गीबलादिदम् इति ४० बलचक्रम् ॥ ॥

दयः २०३ शेषाच्छोधिते शेषं २५४।१६।१९ मीनादग्रे मेषोदयः २०३ शेषाच्छोधिते शेषं ५१।१६।१९ मेषादग्रे वृषोदयः २९९ अयं शेषात् ५१।४६।१९
न शुद्ध्यति अतः शेषं ५१।४६।१९ खगुणा ३० हते १५५३।८।० अशुद्धोदयेन २९९ भक्तं लब्धं मेषादिके ५।१२।२९।५४ इदमशुद्धात् पूर्वशेषात्
गणनया एकोराशिस्तेन युक्तं १।५।२९।५४ इदमयनांशैः १८।२९ हीनं जातं लग्नं ०।१८।३।५४ राशिषट्कयुतं जातं जायाभवनं ६।१८।३।५४
अथ दशमलग्नस्योदाहरणं तत्र लंकोदयाः मे २२८ वृ २९९ मि ३२३ कर्के ३२३ सिं २९९ कं २२८ तु २२८ वृ २९९ धं ३२३ म ३२३ कुं २९९ मी २२८
दिनार्द्धं १२।४५ दिनगतघटीभिः १२।१८।३० हीनं जातं पूर्वनतं ०।२७।३० अथमिष्टकालः लंकोदयैः कृत्वा जातो भुक्तकालः २७।१७।०
अयमिष्टघटीपलेभ्यः २७।३० न शुद्ध्यति अतः शेषं २७।३० त्रिंशद्गुणितं ८२५ स्वोदयेन ३२३ भक्तं फलं लवादिकं २।२२।१६ इदं राशि
अयनादि सूर्यमध्ये ९।०।३०।१६ हीनं जातं दशमलग्नं ९।५।८।० इदं राशिषट्कयुतं जातं सुखभवनं ३।५।८।० लग्नहीनचतुर्थभवनस्य
शेषं २।१७।४।१६ इदं षड्भक्तं लब्धं राश्यादि ०।१२।५०।४१ अनेन युक्तं लग्नादिर्जातो लग्नस्य विरामसंधिः १।०।५४।३५ अयं षष्ठांशेन युतः
जातो द्वितीयभावः १।१३।४५।१६ अयं षष्ठांशेन युतो जातो द्वितीयभावस्य संधिः १।२६।३५।५७ अयं षष्ठांशेन युतो जातस्तृतीयो भावः २।९।

त्वेदेसंधिद्वयांतस्थेफलंतद्भावजंवदेत् हीनेधिके हि संधिभ्यां भावे पूर्वापरे फलम् २८ ॥

२६।३८ अयं षष्ठांशेन युतो जातस्तृतीयभावस्य संधिः २।२२।१७।१९ प्रागानीतषष्ठांशाः ०।१२।५०।४१ अयं रूपात् १ शोधितः शेषं ०।१७।
०।१९ अनेन सुखभावो युक्तो जातः सुखभावस्य संधिः ३।२२।१७।१९ अयं तेन युक्तो जातः पंचमभावः ४।९।२६।३८ अयं तेन युक्तो जा
तः पंचमभावसंधिः ४।२६।३५।५७ अयं तेन युक्तो जातः पंचमभावः ४।९।२६।३८ अयं तेन युक्तो जातः पंचमभावसंधिः ४।२६।३५।५७
अयं तेन युक्तो जातः षष्ठभावः ५।१३।४५।१६ अयं तेन युक्तो जातो रिपुभावस्य संधिः ६।०।५४।३५ एते राशिषट्कयुताः अवशिष्टभावाः ससंध
यो जाताः सर्वे एकत्र लिख्यन्ते अथ भावस्थग्रहफलमाह त्वेदद्वितिः
त्वेदेसंधिद्वयांतस्थे तदयथा आदेष्यारंभसंधेः सकाशादधिके सति वि
हि संधिभ्यां हीनेधिके ग्रहे सति पूर्वापरे भावे फलं लभेत् तदयथा आरंभसंधेः
४ रामसन्धेः सकाशान्न्यूने सति तदा ग्रहो यस्मिन्भावे वर्त्तते तद्भावजं फलं लभेत्

त	ध	सं	स	सुत	रि	जा	मृ	ध	क	आ	व्य	मे	वृ	मि	कर्क	सिं	कं
०	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	२२३	२३९	२९८	३४८	३५१	३५२
१८	१३	९	५	९	१२	१८	१२	९	५	९	१२						
३	४५	२६	६	२६	४१	३	४५	२६	८	२६	४५						
५४	१६	३८	०	३८	१६	५४	१६	३८	०	३८	१६						
सं	सं	सं															
१	१	२	३	४	६	७	७	८	९	१०	०	मी	कुं	म	ध	वृं	तु
०	२६	२२	२२	२६	०	०	२६	२२	२२	२६	०						
५४	३५	१७	१७	३५	५४	५४	३५	१७	१७	३५	५४						
३५	५७	१९	१९	५७	३५	३५	५७	१९	१९	५७	३५						

नी·के·
री·
वि·का·
८

हद्दाविंशोपकचक्रम्

मे	वृ	मि	क	सिं	क	तु	वृ	ध	म	कुं	मी
जी ६	शु ६	बु ६	भौ ७	जी ६	बु ७	शु ६	भौ ७	जी १२	बु ७	बु ७	शु १२
शु ६	बु ६	शु ६	शु ६	शु ५	शु ६	बु ६	शु ४	शु ५	जी ७	शु ६	जी ४
बु ८	जी ८	जी ५	बु ६	श ७	जी ४	जी ७	बु ८	बु ४	श ८	जी ७	बु ३
भौ ५	श ५	भौ ७	जी ७	बु ६	भौ ७	शु ७	जी ५	भौ ५	श ४	भौ ५	भौ ९
श ५	भौ ३	श ६	श ४	भौ ६	श २	भौ २	श ६	श ४	भौ ४	श ५	श २

अथ पंचवर्गीबलमाह त्रिंशदिति ३९ स्वभे स्वांशे ग्रहे त्रिंशल्लवाः बलं स्वोच्चस्थे विंशतिर्बलं स्वहद्दस्थे पंचदश बलं स्वद्रेष्काणस्थे दश बलं मूसले हे स्वनवांशस्थे पंच लवाः प्रदिष्टाः उक्ताः वेदलवैः बलस्य चतुर्थांशो विंशोपकाः प्रकल्प्याः ३९ यदा ग्रहः स्वगृहे स्वोच्चे स्वहद्दा स्वद्रेष्काणे स्वनवांशेषु पंचस्वधिकारेषु क्वापि नास्ति तदा बलमाह स्वस्वाधिकारेति ४· स्वस्वाधिकारोक्तबलस्य विभागः सुहृद्गृहे मित्रगृहे पादोनचतुर्थांशोने बलं ग्राह्यं समभे सम स्वगृहे अर्धं अरिभे शत्रुगृहे अंघ्रिश्चतुर्थांशो बलं स्यात् तद्यथा ग्रहस्य स्वगृहे त्रिंशल्लवाः बलं स्यात् मित्रगृहे पादोने सार्धद्वाविंशति २२।३· जाताः समभे अर्धे पंचदश १५ जाताः शत्रुगृहे चतुर्थांशः सार्धसप्त जाता ७।३· तथा स्वहद्दायां पंचदश १५ मित्रहद्दा

त्रिंशत्स्वभे विंशतिरुच्चभे स्वहद्देऽर्कचंद्रा दशकं द्रेकाणे मूसले हे पंच लवाः प्रदिष्टा विंशोपका वेदलवैः प्रकल्प्याः ३९ स्वस्वाधिकारोक्तबलस्य हृद्भे पादोनमर्धं समभे रिभेऽङ्घ्रिः एवं समानीय बलं तदैक्ये वेदोद्धृते हीनबलः शरोनः ४· ॥ ३३॥

यां सपादा एकादश ११।१५ समहद्दायां सार्धाः सप्त ७।३· शत्रुहद्दायां पादोनाश्चत्वारः ३।४५ तथा स्वद्रेष्काणे दश १· मित्रद्रेष्काणे सार्धाः सप्त ७।३· समद्रेष्काणे पंच ५ शत्रुद्रेष्काणे सार्द्धद्वयं २।३· एवं स्वनवांशे पंच ५ मित्रनवांशे पादोनाश्चत्वारः ३।४५ समनवांशे सार्धद्वयं २।३· शत्रुनवांशे सपादमेकं १।१५ बलं स्यात् एवं पंचवर्गीबलं समानीय तदैक्ये पंचानां योगे वेदैः ४ हृते चतुर्भिर्भक्ते यल्लब्धं तद्विंशोपकात्मकं ग्रहाणां बलं भवति शरोनः पंचभ्योन्यूनः हीनबलो ग्रहो ज्ञेयः उक्तं च पंचाल्पे हीनवीर्यः स्यादधिके मध्य उच्यते दशाधिके बली प्रोक्तं पंचवर्गीबलादिदम् इति ४· बलचक्रम् ॥ ३३ ॥

८

नी॰ टं॰
टी॰
१०

अथद्रेष्काणचतुर्थांशानामीशानाह ओजइति ४२ ओजे विषमराशौ गृहार्धे पंचदशांशाः तत्प्रमिते रवीन्द्वोर्होरे विचिन्त्ये ते तद्यथा प्रथमपंचदशभागमध्ये सूर्यस्य तदनंतरं चंद्रस्य तथा समराशौ चन्द्ररव्योर्विचिन्त्ये अथद्रेष्काणेशा उच्यन्ते राशेस्त्रिभागो दशांशपरिमितो द्रेष्काणो ज्ञेयः यस्य द्रेष्काणविचारः क्रियते स चेत्प्रथमविभागमध्ये तदा स यस्मिन्राशौ तिष्ठति तद्राशिस्वामिन एव द्रेष्काणाधीशत्वं द्वितीयद्रेष्काणश्चेत्तदा स्वराशितः पंचमो यो राशिस्तत्स्वामिन एव द्रेष्काणाधीशत्वं तृतीयद्रेष्काणश्चेत्तदा स्वराशितो नवमो यो राशिस्तत्स्वामिन एव द्रेष्काणाधीशत्वं अथ तुर्यांशस्वामिन उच्यन्ते स्वर्क्षजकेन्द्रनाथा इति स्वर्क्षं ग्रहाधिष्ठितो राशिः तस्माज्जातानि केन्द्राणि तन्नाथा एव चतुर्थांशस्वामिनः तद्यथा राशेस्त्रिंशद्देशास्तस्य चतुर्थांशाः सार्धाः सप्तांशाः ७।३० तत्प्रथमविभागमध्ये स्वर्क्षे स्वराशिस्वामिन एवाधिपत्यं द्वितीयविभाग १५।० मध्ये केंद्रनाथः स्वराशेः सकाशाच्चतुर्थो यो राशिस्त

ओजे रवीन्द्वोः समके ऽरव्योर्होरे गृहार्धप्रमिते विचिन्त्ये द्रेष्काणपाः स्वेषुनवर्क्षनाथास्तुर्यांशपाः स्वर्क्षजकेन्द्रनाथाः ४२ ओजेऽर्कपंचमांशेशाः कुजार्कीज्यज्ञभार्गवाः समभे व्यत्ययाज्ज्ञेया द्वादशांशाः स्वभात्स्मृताः ४३॥

त्स्वामिन एवाधिपत्यं तृतीयभाग २२।३ मध्ये स्वराशेः सकाशात्सप्तमो यो राशिस्तत्स्वामिन एवाधिपत्यं चतुर्थविभाग ३०।० मध्ये स्वराशेः सकाशाद्दशमो यो राशिस्तत्स्वामिन एवाधिपत्यं अथ पंचांशेशान्द्वादशांशेशानाह ओजर्क्ष इति ४३ पंचमांशप्रमाणं षडंशाः ६ एकराशौ पंच भवन्ति ओजर्क्षे विषमराशौ प्रथमपंचमांशस्वामी कुजः द्वितीयपंचमांशस्वामी शार्किः शनिः तृतीयपंचमांशस्वामी इज्यो गुरुः चतुर्थपंचमांशस्वामी ज्ञो बुधः पंचमपंचमांशस्वामी भार्गवः शुक्रः समभे समराशौ व्यत्ययाद्विपरीता ज्ञेयाः तद्यथा समराशौ प्रथमपंचमांशस्वामी [illegible] पंचमपञ्चमांशस्वामी [illegible] शुक्रः। द्वितीयपंचमांशस्वामी बुधः तृतीयपंचमांशस्वामी गुरुः चतुर्थपंचमांशस्वामी शनिः पंचमपञ्चमांशस्वामी भौमः अथ द्वादशांशस्वामिन उच्यन्ते द्वादशांशाः स्वभात्स्वराशेः सकाशात्स्मृताः यथा द्वादशांशप्रमाणं सार्धमंशद्वयं २।३ एवं राशौ द्वादश भवन्ति तद्यथा एतत्प्रमाणेन यत्र स्थाने २।३ अंशे ग्रहस्तिष्ठति स्वराशितस्तत्संख्यराशौ द्वादशांशो ज्ञेयः ४३ ॥८॥

१०

भसंख्यैः सप्तविंशतिभिरंशैः शनेस्तुलाख्ये तूच्चं नखसंमिते विंशतिभिरंशैः परमोच्चमिति सर्वत्र ज्ञेयम् ॥ अथ ग्रहाणां नी
चस्थानमुच्चबलानयनं नवांशस्वामिनश्चाह तत्सप्तममिति १२ तेषां सूर्याद्युच्चराशीनां सप्तमस्तुलादिको राशि
नीचं ग्रहाणां स्थानमेव यथा सूर्यस्य तुलानीचं दशभिरंशैः परमम् एवं चन्द्रादीनां ज्ञेयं अनेन नीचेन ग्रहो हीनः शुद्धः स
भाधिकं त्यक्त्वा चक्राद्द्वादशराशिभ्यः शोध्यः शेषसांशाः कार्याः नवभिर्भाज्याः लब्धं कलादि उच्चबलं स्यात्
अथ नवांशोपि उच्यन्ते क्रियेति क्रियो मेषः एणो मकरः तौलिः तुला इन्दुभं कर्कः एते मेषादिराशीनां त्रिरावृत्त्या आद्या भवन्ति ते
यथा मेषसिंहधनूराशीनामाद्यो मेषः वृषकन्यामकरराशीनामाद्यो मकरः मिथुनतुलाकुंभराशीनामाद्यस्तुला कर्कट

उच्चफलम्

०	१	९	५	३	११	६
१०	३	२८	१५	५	२७	२०
सू	चं	भौ	बु	जी	शु	श
६	७	३	११	९	५	०
१०	३	२८	१५	५	२७	२०

नीचफले

तत्सप्तमं नीचमनेन हीनो ग्रहोधिकश्चेद्भसमाद्विशोध्यः चक्रान्तदंशांकलवो बलं स्यात् क्रियैणतौलीन्दुभतो नवांशाः १२ मेषेंग
नृकाष्टशरेषु भागा जीवास्फुजिज्ज्ञारशनैश्चराणाम् वृषेष्टबाणागशरानलांशाः शुक्रज्ञजीवार्किकुजेशहद्दाः १३ युग्मे षड्भोगपु
गागभागाः सौम्यास्फुजिज्जीवकुजार्किहद्दाः कर्केद्रितर्कागनगाब्धिभागाः कुजास्फुजिज्ज्ञेज्यशनैश्चराणाम् १४ सिंहेंगभूताद्रि
रसांगभागा देवेज्यशुक्रार्किबुधारहद्दाः स्त्रियां नगाशाग्निनगाग्निभागाः सौम्यास्फुजिज्जीवकुजार्किनाथाः १५ तुलेरसाष्टाद्रिन
गाग्निभागाः कोणज्ञजीवास्फुजिदारनाथाः कीटेनगाब्धष्टशरांगभागा भौमास्फुजिज्ज्ञेज्यशनैश्चराणाम् १६ चापेर्कवीष
युविपञ्चवेदा जीवास्फुजिज्ज्ञारशनैश्चराणाम् मृगेनगाब्धष्टयुगाश्रुतीनां सौम्येज्यशुक्रार्किकुजेशहद्दाः १७ कुंभेन
गागादिशरेषु भागा ज्ञशुक्रजीवारशनैश्चराणाम् मीनेर्कवेदानलनन्दपक्षाः सितेज्यसौम्यारशनैश्चराणाम् १८ ॥ ६६ ॥

मे	म	तु	क
मे	वृ	मि	कु
सिं	कं	तु	वृ
धं	म	कुं	मी

इति नवांशचक्रं

वृश्चिकमीनराशीनामाद्यः कर्कः उक्तं च मेषकेसरिचापानां मेषाद्यास्तु नवांशकाः वृषकन्यामृगाणां मकराद्या नवांशकाः मि
थुनतुलकुंभानां तुलाद्यास्तु नवांशकाः कर्कवृश्चिकमीनानां कर्कटाद्या नवांशकाः इति १२ अथ षड्भिः श्लोकैर्मेषादिद्वाद
शराशिषु हद्दानाह मेषेंगेत्यादिभिः १८ एषामर्थः स्पष्टः स्थापनेनैव व्याख्यामः यथा मेषराशौ प्रथमषडंशानां जीवो गुरुः ततः
षडंशानां आस्फुजिच्छुक्रः ततोष्टानामंशानां ज्ञो बुधः ततः पंचानामंशानामारो भौमः ततः पंचानामंशानां शनैश्चरः स्वामी एवमेव

नी॰के॰

१२

ऽत्स्वामी बुधः एवं जात एकादशांशस्वामी बुधः अथ द्वादशांशः एवं द्वादशांशविभागगणनया चतुर्थविभागमध्ये वर्त्तते
अतः मकराद्गणनया जातः चतुर्थो मेषराशिस्तत्स्वामी भौमः एवं जातो द्वादशांशस्वामी भौमः एवं चेन्द्रादीनामपि ज्ञेयं ४४ ग्र
हाणां द्वादशवर्गीचक्रम् अथ द्वादशवर्गफलमाह एवमिति ४५ एवं ग्रहाणां बलसिद्धये द्वादशवर्गी स्यात् सा द्वादशव
र्गी स्वोच्चमित्रशुभा श्रेष्ठा तद्यथा यस्य ग्रहस्य द्वादशवर्गी क्रियते स चेत्स्वगृहादिषु अथ स्वोच्चवर्गः अ
थवा मित्रवर्गः अथवा शुभग्रहस्य वर्गे तिष्ठति तदा श्रेष्ठा शुभफलदात्री स ग्रहः यदि नीचवर्गे अथवा
शत्रुवर्गे अथवा पापग्रहस्य वर्गे चेत्तिष्ठति तदा अशुभा अनिष्टफलदात्री ४५ अथ द्वादशवर्गे शुभपापवर्ग
फलनिर्णयः कथं स्यादित्यत आह एवं ग्रहाणामिति ४६ एवं ग्रहाणां शुभपापवर्गपंक्तिद्वयं वीक्ष्य तद्यथा
पूर्वोक्तप्रकारेण ग्रहाणां द्वादशवर्गिका कार्या तत्र ग्रहस्य आदिद्वादशस्थानेषु क्रियन्तेः शुभग्रहवर्गा

एवं द्वादशवर्गी स्याद्ग्रहाणां बलसिद्धये स्वोच्चमित्रशुभा श्रेष्ठा नीचारिक्रू
रोऽशुभा ४५ एवं ग्रहाणां शुभपापवर्गपंक्तिद्वयं वीक्ष्य शुभाधिकत्वे द
शाफलं भावफलं च वाच्यं शुभं त्वनिष्टं त्वशुभाधिकत्वे ४६ ॥ २२

पापवर्गाः क्रियन्ते इति विचार्य शुभग्रहसंख्या भिन्ना लेख्या पापग्रहसंख्या च भिन्ना लेख्या
पंक्तिद्वयस्यान्तरं कार्यं यदि शुभाधिकत्वे शुभग्रहस्य शेषमवशिष्टं तदा तद्ग्रहस्य दशाफ
लं भावफले च शुभं शुभाधिकमेव वाच्यम् यदि पापग्रहाधिकत्वे पापग्रहस्य शेषमव
शिष्टं तदा तद्ग्रहस्य दशाफलं भावफलं चानिष्टमेवाधिकत्वं वाच्यम् ४६ ॥ २२

श्रा	चं	भौ	बु	जी	शु	श	ग्रहाः
श	बु	जी	जी	शु	भौ	शु	होरेशाः
चं	श्रा	श्रा	श्रा	चं	श्रा	श्रा	होरेशा
श	शु	स्व	भौ	श्रा	चं	शु	त्रिलवेशाः
भौ	जी	जी	जी	बु	श्रा	शु	चतुर्लवाः
बु	श	जी	जी	शु	भौ	स्व	पंचलव
भौ	श	बु	स्व	बु	श	शु	षष्ठलव
स्व	श्रा	जी	श	बु	स्व	भौ	सप्तलव
बु	श	स्व	भौ	स्व	बु	शु	अष्टल॰
जी	चं	श्रा	चं	स्व	श	जी	नवमांश
जी	श	स्व	भौ	बु	स्व	बु	दशमल॰
बु	चं	श	जी	शु	स्व	जी	एकादशल॰
भौ	शु	शु	भौ	भौ	श्रा	जी	द्वादशा

अथक्रमशश्च न्मदाहरणप्रदर्शनार्थं वक्ष्यमाणमित्रशत्रवो लिख्यन्ते उदाहरणं सूर्यः ९।७।३०।१९ अस्य मकरराशौ स्थितत्वाद्धेत
शः शनिः अयं सूर्यस्य शत्रुः अतः कारणात् हद्देशाभवं बलं सार्धाः सप्त ७।३० अथ उच्चबलं सूर्यस्य नीचं ६।१० अनेन हीनो रविः ३।२९
३०।१९ अस्यांशाः ८७।३०।१९ नवभिर्भक्तः जातं सूर्यस्योच्चबलं ९।४३ अथ हद्देशाबलं मकरराशौ सूर्यस्य सप्तमे शास्त्रिंशकलावर्तते
मकरराशौ हद्दायामादौ सप्तमे अंशाः अयं सप्ताधिकोऽग्रिमसप्तमध्ये वर्तते इति कारणात् जातो हद्देशो गुरुः अयं सूर्यस्य समो भवति
सम हद्दायां शत्र बलं ७।३० अथ द्रैष्काणिक बलं मकरराशौ प्रथमाद्दशाक मध्ये वर्तते तद्दीशो गुरुः अस्य समत्वात् सार्धसप्त द्रैष्काणिक ब
लं ७।३० अथ मुसल्लहबलं नवांशगणनया जातो मुसल्लह ईशो गुरुः अस्य समत्वात् सार्धं नवांशबलं ७।३० पंचानां योगः ३४।५४ चत
र्भिर्भक्तः जातं सूर्यस्य विंशोपकात्मकबलं ८।४३ एवं चंद्रादीनामपि ज्ञेयं पंचवर्गीचक्रं लिख्यते ४० अथ द्वादशवर्गीचक्रमाह
तत्रमिति ४१ तत्र गृहे होरात्रिलवाः चतुर्लवः पंचलवः षड्लवः सप्तलवः अष्टलवः अंकलवः दशलवः एकादशलवः द्वादश

तत्रं होरात्र्यं त्रि पंचांग सप्त वसु अंक दिश एशार्क भागाः सुधीभिः विज्ञातव्या लग्नसंस्थाः शुभानां वर्गाः श्रेष्ठाः पापवर्गा अनिष्टाः ४१

लवः एते द्वादश भागाः लग्नसंस्थाः लग्नसमये विद्यमानग्रहाणां सुधीभिर्विज्ञातव्याः शुभानां शुभग्रहाणां वर्गाः श्रेष्ठः शुभफ
लदास्तेयाः पापग्रहाणां वर्गाश्चेत्कुलदाः निष्टा उ ह फलदाश्चेयाः ४१॥

आ	चं	भौ	बु	जी	शु	श	ग्रं
चं शु	आ शु	श	श	श	आ च	भौबु जी	मित्र
भौबु जी	श	आ शु	आ शु	आ शु	श भौ बुजी	चं शु	सम
श	भौ बुजी	चंबु जी	चंभौ ट	चंभौ बु	.	आ	शत्रु

इतिचक्रं दृष्टम्

मित्र	सम	शत्रु
३	२	१
५	६	४
९	८	७
११	१२	१०

लग्न	मित्र	सम	शत्रु	बलचक्रं
३० -	२२ ३०	१५ -	७ ३०	गृह
१५ ०	११ १५	७ ३०	३ ४५	हद्दा
१० -	७ ३०	५ -	२ ३०	द्रेष्काणि
५ -	३ ४५	२ ३०	१ १५	मुसल्लह

बलचक्रम्

ग्रं	आ	चं	भौ	बु	जी	शु	श
स्थान	७ ३०	७ ३०	७ ३०	७ ३०	३० -	१५ -	१५ -
उच्च	९ ४३	४ ३२	१५ १०	१० १८	० २९	६ २२	१८ ३२
हद्दा	७ ३०	३ ४५	७ ३०	७ ३०	१५ -	७ ३०	१५ -
द्रेष्का	५ -	२ ३०	२ ३०	२ ३०	७ ३०	१० -	५ ७
मुसल्ल	२ ३०	५ -	२ ३०	१ १५	५ -	२ ३०	३ ४५
योग	३२ १३	२३ १७	३५ १०	२९ ३०	५८ ५९	४१ २२	५७ २२
विंश	८ ३	५ ४७	८ ४७	७ १५	१४ ४४	१० ४२ २०	१४ ५२

॥ पंचवर्गीबलचक्रम्

नी० कं०
टी०
१२

अथ धनभवने किं विचार्यमित्यत आह सुवर्णेति ५० सुवर्णं रूप्यरत्नानि धातुर्गैरिकादिः द्रव्यं कांस्यादि सखा मैत्रीविचारः धने धनभव
ने एतद्विचार्यम् अथ सहजभवने किं विचार्यमित्यत आह विक्रम इति विक्रमे सहजभवने एतावद्विचार्यं भ्राता सहजः भृत्यः सेवकः
अथ यात्रा विद्यं पितृसेवन्यः स्खलनं कार्यभ्रंशः साहसं साहसकर्म एतानि सहजभवनाद्विचार्याणि ५० अथ चतुर्थभवने किं
विचार्यमित्यत आह पितृवित्तमिति ५१ पितृवित्तं पितृद्रव्यं निधिः निक्षिप्तवस्तु क्षेत्रं कृष्यादि गृहभूमिः चतुर्थतश्चतुर्थभव
ने एतावद्विचार्यम् अथ पंचमभवने किं विचार्यमित्यत आह पुत्र इति पुत्रे पंचमभवने एतावद्विचार्यं धनोपायः गर्भः विद्या
आत्मजः पुत्रः एतेषामीक्षणमवलोकनं कार्यम् ५१ अथ षष्ठभवने किं विचार्यमित्याह रिपाविति ५२ रिपौ षष्ठभवने एताव
द्विचार्यं मातुलमांद्यरोगः अरिः शत्रुः चतुष्पाद्वादिः वस्तुपराश्रयः भीर्भयं व्रणः क्षतम् अथ सप्तमभवने किं विचार्यमि

सुवर्णरूप्यरत्नानि धातुर्द्रव्यं सखा धने विक्रमे भ्रातृभृत्याध्वपितृस्खलनसाहसम् ५० पितृवित्ते निधिं क्षेत्रं गृहं भूमिं
चतुर्थतः पुत्रे मंत्रधनोपायगर्भविद्यात्मजेक्षणम् ५१ रिपौ मातुलमांद्यारिचतुष्पाद्[illegible]भीव्रणान् द्यूने कलत्रवाणि(
ज्यनष्टविस्मृतिसत्कथाः ५२ द्यूताध्वकलिमार्गादि चिंत्यं द्यूने ग्रहोऽशुभः मृत्यौ चिरंतनं द्रव्यं मृतवित्तं रणो रिपुम् ५३ दु
र्गस्थानं मृतिर्नष्टं परिवारो मनोव्यथा धर्मे रतिस्तथा पंथा धर्मोपायं च चिंतयेत् ५४ ॥

त्यत आह द्यून इति द्यूने सप्तमभवने एतावद्विचार्यं कलत्रं जाया वाणिज्यं वाणिज्यकर्म नष्टं नष्टवस्तु विस्मृतिर्विस्म
रणं एतेषां संकथा सत्कथनं द्यूतं द्यूतद्रव्यं तथाध्वा मार्गविचारः कलिः कलहविचारः मार्गादियात्राविचारः द्यूने
सप्तमभवने अशुभः पापो वा विद्यमानो ग्रह अशुभ अनिष्टफलदः अथ अष्टमस्थाने किं विचार्यमित्यत आह मृत्यावि
ति मृत्यौ अष्टमस्थाने एतावद्विचार्यं चिरंतनं द्रव्यं प्राचीनद्रव्यं मृतवित्तं मृतस्य वित्तं रणः संग्रामः रिपुः शत्रुः दुर्ग(
स्थानं मृतिर्मरणं नष्टं नष्टवस्तु परिवारः कुटुंबः मनोव्यथा मानसीव्यथा अथ नवमस्थाने किं विचार्यमित्यत(
आह धर्म इति धर्मे नवमस्थाने एतावद्विचार्यम् रतिः क्रीडा पंथा यात्राविचारः धर्मोपायं धर्मसाधनं ५४ ॥

१२

अथ षट्समाश्रितनवदशैकादशांशेष्वानयनमाह लवीकृत इति ॥ व्योमचरो ग्रहो लवीकृतः षष्ठ्या षष्ठ्या संगुणिता अथ स्थितो
ऽशयुताः एवं ग्रहोंऽशात्मकः कार्यः षट्स्थानेष्वाद्यः क्रमेण अग ७ शैल ७ वसु ८ अंक ९ दिक् १० रुद्र ११ गुणाः गुणिताः सर्वत्र
एव रामैस्त्रिंशता ३ भक्तो यल्लब्धं ते गताः तर्कनगाष्टनंददिग्रुद्रभागा भवन्ति एते कुयुताः एकयुक्ताः सन्तः क्रियात् मेषमारभ्य गणना
नीया यत्र विश्रान्तिस्तत्र राशिस्वामी तत्र द्रेष्काणेश्वरो ज्ञेयः एकयुक्तलब्धं यदि द्वादशाधिकं भवति तदा द्वादशभिस्तष्टं कार्यं उदाहर
णं सूर्यः ९।७।१३।९ एतस्य मकरराशौ स्थितत्वाद्गृहेशः शनिः अथ होरा सूर्यो मकरराशौ प्रथमपंचदशभागमध्येऽस्ति अतो होरे
शश्चन्द्रः अथ त्रिलवः सूर्यः प्रथमदशमभागमध्येऽस्ति अतो द्रेष्काणाधीशः शनिः अथ चतुर्लवः सूर्यो द्वितीयचतुर्थांशमध्ये
वर्तते अतः कारणान्मकरराशेः सकाशाच्चतुर्थो राशिर्मेषः तत्स्वामी भौमः एवं एतच्चतुर्लवस्वामी भौमः अथ पंचमांशः सूर्यः
समराशौ द्वितीयविभागमध्ये वर्तते अतः पंचमस्वामी बुधः अथ षडंशः सूर्यमांशाः ९।७।१३।९ षड्गुणिता जाताः ।१६९।१।४५४ त्रि

लवीकृतो व्योमचरोऽगशैलवस्वंकदिग्रुद्रगुणः खरामैः भक्तो गतास्तर्कनगाष्टनन्ददिग्रुद्रभागाः कुयुताः क्रियात्स्युः ॥

शत् ३० भक्तः लब्धं ५५ कुयुते ५६ द्वादशभिस्तष्टशेषं ८ मेषाद्गणनया जातो वृश्चिकराशिः तत्स्वामी भौमः एवं जातः षडंशस्वामी अथ सप्त
मांशः अंशाः ९।७।१३।९ सप्तभिर्गुणिताः ६४।४१।३।१५२ त्रिंशद्भक्तालब्धं ६४ कुयुते ६५ द्वादशभिस्तष्टशेषं ५ मेषाद्गणनया जातः सिंह
राशिस्तत्स्वामी सूर्यः एवं जातः सप्तमांशस्वामी सूर्यः अथाष्टमांशः अंशाः ९।७।१३।९ अष्टभिर्गुणिताः ७२।१।४८ त्रिंशद्भक्ता लब्धं
७४ कुयुते ७५ द्वादशभिस्तष्टशेषं ३ मेषाद्गणनया जातो मिथुनराशिस्तत्स्वामी बुधः एवमष्टमांशस्वामी बुधः अथ नवमांशः अं
शाः ९।७।१३।९ नवभिर्गुणिताः ८४।५७।१।५४ त्रिंशद्भक्ताः लब्धं ८३ कुयुते ८४ द्वादशभिस्तष्टशेषं मेषाद्गणनया जातो मीनराशि
स्तत्स्वामी गुरुः एवं जातो नवमांशस्वामी गुरुः अथ दशमांशः अंशाः ९।७।१३।९ दशभिर्गुणिताः २७५।१।१० त्रिंशद्भक्ताः लब्धं ९२
कुयुते ९३ द्वादशभिस्तष्टशेषं ९ मेषाद्गणनया जातो धनराशिस्तत्स्वामी गुरुः एवं जातो दशमांशस्वामी गुरुः अथैकादशांशः अं
शाः ९।७।१३।९ एकादशभिर्गुणिताः ३।५२।३।१९ त्रिंशद्भक्ता लब्धं १० कुयुते १२ द्वादशभिस्तष्टशेषं ९ मेषाद्गणनया जातः क

अथभौमः कुजश्चेति ५० भौमःसत्रिषुसप्ततीयस्थानेषुप्रागुक्तेषुस्थानेषुबलीज्ञेयः तत्रभौमस्तृतीयेबलिष्ठः तदपेक्षयानवमस्थःत
तःपूर्ववज्ज्ञेयः एवमेतत्स्थानस्थोग्रहःइत्थशायांप्रश्नलग्ने सूतौजन्मनिअन्यत्रवर्षलग्नादौविचिन्तयेत् इत्यमनुनाप्रकारेण
नवमेत्र्याकाभावाः शस्ताःशुभफलदाःस्युः ग्रहाधिष्ठितात्स्युर्दशाष्टमषष्ठभावाअशुभाःस्युः इमेद्वादशाष्टमषष्ठभावाअधि
ष्ठितग्रहदीप्तांशात् अतिक्रम्यवर्त्तेरंस्तदातेपिभावाः शस्ताःशुभफलदातारःस्युरितिविचिन्तयेत् तत्राप्यधिष्ठितग्रहदीप्तां
शमुख्ये इमेरिष्फाष्टमरिपुभावायदिस्युस्तदेवानिष्टाइत्यर्थः ५० अथत्रैराशिकस्वामिनआह त्रिराशिपाइति ५० दिनेदिवावर्ष
प्रवेशेमेषाद्यचतुर्णांराशीनांसूर्यसितार्किशुक्राःस्वामिनःस्युः यथा दिवावर्षप्रवेशेमेषलग्ने तदासूर्यः वृषस्यशुक्रः मिथुन

कुजःसत्रिषुइत्थशायांसूतौचान्यत्रचिन्तयेत् भावानवेत्र्यंशस्ताःस्युरिष्फाष्ट
रिपवोऽशुभाः दीप्तांशातिक्रमेशस्ताइमेपीतिविचिंतयेत् ५० त्रिराशि
पाःसूर्यसितार्किशुक्रादिनेनिशीज्येन्दुबुधक्षमाजाः मेषाच्चतुर्णांहरि
भाद्विलोमंनित्यंपरेषामार्किकुजेज्यचन्द्राः ५० ॥ ३३ ॥

स्यार्किःशनिःकर्कस्यशुक्रः निशिरात्रौवर्षप्रवेशेमेषादीनांचतुर्णांराशीनामिज्येन्दुबुधक्षमाजाःस्वामिनः यथा रात्रौमेष
लग्नेस्वामीगुरुःवृषस्यचन्द्रःमिथुनस्यबुधःकर्कस्यभौमः एतेहरिभात्सिंहाच्चतुर्णांराशीनांविलोमंविपरीतंज्ञेयाः मेषादी
नांयेदिनेप्रोक्तास्तेसिंहादीनांरात्राववीशाः येमेषादीनांरात्रावीशास्तेसिंहादीनांदिनेप्राइत्यर्थः तद्यथा दिनेसिंहलग्नस्यगुरुःक
न्यायाश्चन्द्रःतुलायाबुधःवृश्चिकस्यभौमः तथारात्रौ सिंहस्यसूर्यःकन्यायाःशुक्रःतुलायाःशनिःवृश्चिकस्यशुक्रः
परेषुधनुरादिषुचतुर्षुराशिषुनित्यंसदादिवारात्रौवर्षप्रवेशेआर्किकुजेज्यचन्द्राःस्वामिनः यथाधनुषःशनिःमकरस्य
भौमःकुंभस्यगुरुःमीनस्यचन्द्रः अनयोर्दिवारात्रौवर्षप्रवेशेसतिविपर्ययोनास्तीत्यर्थः ५० चक्रम् ॥

[illegible]	[illegible]	[illegible]
मे	[illegible]	[illegible]
वृ	[illegible]	[illegible]
मि	[illegible]	[illegible]
क	[illegible]	[illegible]
सिं	[illegible]	[illegible]
क	[illegible]	[illegible]
तु	[illegible]	[illegible]
वृ	[illegible]	[illegible]
ध	[illegible]	[illegible]
म	[illegible]	[illegible]
कुं	[illegible]	[illegible]
मी	[illegible]	[illegible]

अथ ग्रहभेदेन सौम्यपापवर्गभेदेन च फलतारतम्यमाह क्रूर इति ४७ यस्य वर्गस्य द्वादशवर्गिका क्रियते स चेत् क्रूरोपि यदि पापग्रहो
पि भवति द्वादशवर्गः सौम्यग्रहाधिकवर्गशाली युक्तो भवति तदा शुभः शुभफलदः शुभखेचरस्तु तद्यथा यस्य ग्रहस्य द्वादश
वर्गिका क्रियते स यदि शुभग्रहोपि भवति द्वादशवर्गः शुभाधिकवर्गशाली भवति तदातिसौम्यः अत्यन्तशुभफलदाता सौम्योपि
पापाधिकवर्गयोगान्नेष्टः तद्यथा यस्य द्वादशवर्गिका क्रियते स यदि शुभग्रहो भवति द्वादशवर्गः पापग्रहाधिकवर्गशाली भ
वति तदा नेष्टः अशुभफलदः पापखेटस्तु यथा यस्य द्वादशवर्गिका क्रियते स यदि पापग्रहो भवति द्वादशवर्गः पापग्रहाधिक
वर्गशाली भवति तदातिनिन्द्यः अत्यन्तदुष्टफलदाता ४७ अथ द्वादशभावानां शुभाशुभफलमाह राशीशेति ४८ तनोर्लग्नस्य
स्यापत्यनये वैरी ताशुभग्रहाधिकवर्गपापग्रहाधिकवर्गशालित्वेन शुभाशुभफलं चिन्त्यं विचार्यं यथा लग्नं शुभग्रहाधिकवर्ग

क्रूरोपि सौम्याधिकवर्गशाली शुभोतिसौम्यः शुभखेचरस्तु सौम्योपि पापाधिकवर्गयोगान्नेष्टोतिनिन्द्यः खलु पापखेटः
४७ राशीशमित्रोच्चरिपुक्रमेण विचिन्त्य तन्वोरथपत्यनये वपुष्मता भावेषु सर्वेष्वपि वर्गचक्रं विलोक्य तत्तत्फलमूहनीयम् ४८
शरीरवर्णं चिह्नं वयोमानसत्वाद्यं जातिः शीलं च मतिमान् लग्नात् सर्वं विचारयेत् ४९ ॥ ५५

शालि स्यादथवा लग्नस्वामी शुभग्रहः सन् मित्रगृहे स्वगृहे स्वोच्चे वा तदात्यन्तशुभफलदं ज्ञेयं यदि लग्नस्वामी समगृहे तत्
दाशुभाशुभफलाभावः यदि लग्नं पापग्रहाधिकवर्गशालि स्याद्यद्वा स्वामी पापग्रहः सन् शत्रुगृहे नीचे वा तदाशुभफलं ज्ञे
यं एवं सर्वेष्वपि लग्नादिद्वादशभावेषु वर्गचक्रं द्वादशवर्गिका ज्ञेया तां दृष्ट्वा तत्तद्भावस्य शुभाशुभफलं अथ नये वैरी ताः ऊहनीयं वि
चारणीयम् अत्र द्वादशवर्गिका ४८ अथ लग्ने किं विचार्यमित्यत आह शरीरेति ४९ वर्णं लग्नस्थ लग्नं वा गौरकृष्णश्यामादि सर्वं वि
चार्यम् तद्यथा [illegible] वर्णः रक्तः श्वेतः कृष्णः कनकनिभः श्यामादि चिह्नं मशकादि आयुर्जीवनं कियत् वयोमानं बाल्य यौ
वनं वार्धकमिति सत्त्वं अत्र सत्त्वेऽःखमिति जातिर्ब्राह्मणादिः शीलमाचरणम् एवं मतिमान् बुद्धिमान् लग्नात् सर्वं विचिन्तयेत ४९

नी. कं. टी. १४

श्रीमुथहेशो वर्षाधीश्वरो ज्ञेय इति केचिदाहुः अथोक्तार्थे विशेषमाह येनेत्यशालइति यदि उक्तप्रकारेण मुथहेशो चेद्ग्रहो विभुर्वर्षस्वामी
जातः स यदि येन पंचाधिकारिषु स्थितेन ग्रहेण सहेत्थशालं कुरुते तदा स एव वर्षाधिपः वर्षस्वामी कल्प्यः अन्यथा त्वेमुथशिलयो
रभावे चन्द्रभपस्वान्ताक्रान्तराशीश्वरो वर्षाधीश्वरो ज्ञेयः अथ मुंथानयनमाह स्वजन्मलग्नात्प्रतिवर्षमेकैकराशिभोगान्मुथहा भ्रमेण स्वज
न्मलग्ने रविनिघ्नयाततशरयुते साभमुके स्थिता स्यात् १ यदा जन्म जातं तस्मिन् समये यल्लग्नं तद्राशावेव मुथहा मुंथहा स्वजन्मलग्ने इति
वर्षमेकैकराशिव्याप्ता भवति तथा जन्मलग्ने कुम्भे जन्मसमये तत्रैव मुथहा द्वितीयवर्षे तुलायामित्यादि मुथहा स्यादिति प्रकार इष्टवर्षे
भवति अथ मुथहानयने राश्यादि स्वजन्मलग्नं यातशरयुते जन्मकालाद्गतवर्षगणेन युतं द्वादशभिस्तष्टं शेषप्रमिता भमुथा
राश्यादिरिष्टवर्षे इत्थिहा मुथहा स्यात् उदाहरणम् जन्मलग्नं ५।१०।५३।१५ गतवर्षगणेन २० युते ९२।१०।५३।१५ द्वादशभिस्तष्टे
शेषांकप्रमिता जाता राश्यादि मुथहा ८।१०।५३।१५ अथ राहोर्मुखपृष्ठपुच्छानां लक्षणमाह भोगपाद्राहोर्लवास्तन्मुखं पृष्ठंग
तालवास्ततः सप्तमभं पुच्छं विमृश्येति फलं वदेत् १ यस्मिन्राशौ राहुस्तिष्ठति तेन वक्रगतिना ये भोगपात्रेशास्ते मुखसंज्ञकाः
ये गतालवाः भुक्तलवास्ते पृष्ठसंज्ञकाः ततः सप्तमभं ततो राहोः सप्तमं सप्तमराशिः पुच्छसंज्ञकः इति विमृश्य विचार्य
मुथहायाः फलं वदेत् अथोक्तप्रकारेण वर्षशालिनो यः तद्यथा जन्मलग्नेशो बुधः वर्षलग्नेशो भौमः मुथहेशो गुरुः त्रै
राशिकेशः सूर्यः दिनेशः शनिः पंचानां मध्ये बलिष्ठः शनिः पूर्णाहत्थशालं लग्नं पश्यति अतो वर्षेशः शनिः ५९ श्रीगर्ग
नयभूषणगणानिविच्छिन्नाममतिः … तोनन्तो … मतिर्व्ययान्… स्यैजन्तः पठति सा तत्सूनुः खलनील
कंठविद्बुधो विदधत्परितोषान् यत्सत्प्राज्ञ्यैरभाद्रसुप्रकरणं संज्ञाविवेकेऽमलम् १ इति श्रीदिवाकरदैवज्ञात्मजवि
श्वनाथदैवज्ञविरचिते नीलकण्ठ्यां ताजिकसंज्ञातन्त्रमहाध्यायव्याख्योदाहृतिः १॥ अथ ग्रहाणां स्वरूपं त
ज्ज्ञारीत्स्वरूपस्य सूर्यमाह सूर्य इति १ सूर्यपत्ताह्न प्राग्ज्ञेयः नृपः तत्त्वदिग्यः नाभ्रूह षग्रहः चतुरस्रः चतुष्कोणाकृतिः मध्यंदि
ने मध्याह्ने बलः इन्द्रदिक् पूर्वदिक् तत्स्वामी सुवर्णं स्वर्णद्रव्यस्वामी चतुष्पदः चतुष्पदानां मृगराजादीनां प्रभुः उग्रः क्रूरः सत्वसार
मध्यानः स्थिरः स्थिरस्वभावः तिक्तः तिक्तरसप्रियः पशुरिति गोभूमिस्वामी पित्तंपित्तप्रकृतिः जरत् वृद्धः पाटलः श्वेतरक्तमिश्रित

१४

अथ दशमस्थाने व्योमेति ५५ व्योम्नि दशमभवने एतावद्विचार्यं मुद्रां राजमुद्रां परं पुण्यं उत्कृष्टपुण्यं राज्यं वृद्धिं भाग्यवृद्धिं पैतृ
कं पितृसंबन्धि अथैकादशभवने आयइति आये एकादशस्थाने एतावद्विचार्यं सर्वार्थः सर्वद्रव्यप्रयोजनं धान्यं चैः धान्य
मौल्यं कन्यामित्रचतुष्पदाः राजाश्वादि गजाः वित्तं राजद्रव्यं परीवारं कुटुंबविचारः भूरिशः लाभोपायाः प्राप्त्युपायाः अथ व्ययभ
वने किं विचार्यमित्यत आह व्ययइति ५६ व्यये व्ययभवने एतावद्विचार्यं वैरिनिरोधः शत्रुकृतावरोधः भ्रान्तिः पीडा व्ययादि ए
तावच्चिन्तयेत् ५६ अथ बलिष्ठग्रहलक्षणमाह लग्नेति ५७ लग्नं अंबु चतुष्टयं द्यूनं सप्तमं कर्म दशमं एतेषां स्थानानां के
न्द्रकारकं चतुष्टयं चेति संज्ञा कृता अत्र केन्द्रे स्थितः खेटो ग्रहो बली ज्ञेयः तत्रापि चतुर्थसप्तमदशमस्थानापेक्षया ल

व्योम्नि मुद्रां परं पुण्यं राज्यं वृद्धिं च पैतृकं आये सर्वार्थधान्यार्थकन्यामित्रचतुष्पदाः ५५
एतावित्तं परीवारं लाभोपायाश्च भूरिशः व्यये वैरिविरोधान्तिव्ययादिपरिचिन्तयेत् ५६ ल
ग्नांबुद्यूनकर्माणि केन्द्रसंज्ञं च कारकं चतुष्टयं चात्र खेटो बली लग्ने विशेषतः ५७
लग्नकर्मास्ततुर्याय सुतांकस्थो बली ग्रहः यथादिमविशेषेण स्वत्रिवित्तेषु चेन्द्रमाः ५८

ग्नेस्थो ग्रहो विशेषेण बली ज्ञेयः ५७ अथ ग्रहाणां शुभस्थानानि वदन् बलिष्ठयोगं चाह लग्नेति ५८ लग्नं कर्म दशमं
अस्तं सप्तमं तुर्यं चतुर्थं आय एकादशे सुतः पंचमे अंकं नवमं एतत्स्थानस्थितो ग्रहो बली तत्र यथादिमं आदिमस्था
नमनतिक्रम्य यथाक्रमं अग्रिमस्थानापेक्षया पूर्वपूर्वस्थो ग्रहो विशेषेण बलिष्ठः तद्यथा आद्ये नवमस्थो बली तदपेक्ष
यापंचमस्थो बलिष्ठः तदपेक्षयैकादशस्थः तदपेक्षया चतुर्थस्थः तदपेक्षया सप्तमस्थस्तदपेक्षया दशमस्थस्तदपेक्षया
लग्नस्थो बलिष्ठः स्मृतः एतत्सर्वग्रहाणां साधारणं बलमुक्तम् अथ चन्द्रः स्वत्रिवित्तेषु तृतीयद्वितीयसहितेषु इ
ष्टेषु स्थानेषु बली ज्ञेयः तत्र द्वितीये बलिष्ठस्तदपेक्षया तृतीये बलिष्ठस्तदपेक्षया नवमस्थस्तदपेक्षया पंचमस्थ

अथ गुरुस्वरूपमाह गुरुरिति ५ एताहृशो गुरुर्ज्ञेयः प्रभातं प्रातःकाले प्रबलः नातु रूषग्रहः शुभः सौम्यग्रहः ईशादिक् ईशानदिक्स्वा
मी द्विजः ब्राह्मणः पीतः पीतवर्णः द्विपात् द्विपदानां मनुष्यादीनां स्वामी ग्रामः ग्रामचारी स्थूलो वर्तुलाकृतिः जीवो मनुष्यादिर्वा
णिज्य वणिक्कर्मकर्ता माधुर्यं मधुररसप्रियः सुरालयेशो देवतागृहस्वामी वृद्धः वृद्धग्रहः स्वरत्नं शोभनरत्नं द्रव्यस्वामी समधातु
वातपित्तकफात्मकः सत्त्वं सत्त्वगुणप्रधानः ५ अथ शुक्रस्वरूपमाह शुक्र इति ६ एताहृशो भृगुर्ज्ञेयः शुभः शुभग्रहः स्त्री स्त्रीग्रहः ज
लगो जलचारी अपराह्णः अपराह्णकाले प्रबलः श्वेतः शुभ्रवर्णः कफी कफप्रकृतिः रूप्यं रूप्यद्रव्यस्वामी रजः रजोगुणप्रधानः अम्लः
अम्लरसप्रियः मूलं मूलोत्पन्नस्य धान्यादेः स्वामी विप्रो ब्राह्मणः आग्नेदिक् आग्नेयदिक्स्वामी मध्यवयास्तरुणः यनीशः क्रीडारसप्रधानः

गुरुः प्रभातं च शुभेशदिग्द्विजः पीतो द्विपाद्ग्रामस्थूलजीवः वाणिज्यमाधुर्यसुरालयेशो वृद्धः स्वरत्नं समधातुसत्त्वम् ५
शुक्रः शुभः स्त्री जलगोपराह्णः श्वेतः कफी रूप्यरजोम्लमूलम् विप्राग्निदिङ्मध्यवयास्तनीशो जलावनीस्निग्धरुचिर्द्विपाच्च ६
शनिर्विहंगोनिलवन्यसंध्याषण्डांगनाधातुतमः स्थिरश्च क्रूरः प्रतीचीनवरोतिवृद्धोत्कटत्तितीहृदीर्घस्तनीललोहम् ७
राहुः स्वरूपं शनिवन्निषादजातिर्भुजंगोस्थिपनैऋतेशः केतुः शिखीतद्वदनेकरूपः खगस्वरूपात्फलमित्यमूहम् ८

जलावनीजलभूमिचारी स्निग्धरुचिः स्निग्धकांतिः द्विपात् द्विपदानां मनुष्यादीनां स्वामी ६ अथ शनिस्वरूपमाह शनिरिति
शनिरेताहृशः विहंगः पक्षिजातिः अनिलो वायुः वन्यो वनचारी संध्या संध्याकाले प्रबलः षण्ड षण्डजातिः अंगनास्त्रीग्रहः धा
तुमसः वातपित्तकफात्मकः स्थिरः स्थिरस्वभावः क्रूरः पापग्रहः प्रतीची पश्चिमदिक्स्वामी नवरः कषायरसप्रियः अतिवृद्धः अ
त्यंतवृद्धग्रहः उत्कट त्तितीह उत्कटभूस्वामी दीर्घः दीर्घाकृतिः स्तनीलः सुष्ठु नीलवर्णः लोहं लोहस्वामी अथ राहुस्वरूपं शा
नि वत्तत्र किंचिद्विशेषमाह राहुस्वरूपमिति ८ निषादश्चण्डालविशेषः भुजंगः सर्पस्वरूपः अस्थिपोऽस्थिस्वामी नैऋतेशः
नैऋतदिक्स्वामी अथ केतुस्वरूपं केतुरिति तद्वत् शनिराहुवत् पंचत्वेनावाप्तिप्रोषः केतुः शिखी शिखावान् अनेकरूपः ना

अथैतत्प्रयोजनमाह वर्षेशेति ५८ एतेवर्षेशार्यं वर्षेशनिर्णयार्थं दिननिशाविभागेनत्रिराशिपाउक्ताः पंचवर्गबलाद्यैर्थै
द्रेष्काणेशानिविचिन्तयेत् अथक्रमप्राप्तमुदाहरणप्रदर्शनार्थं वर्षतन्त्रोक्तं चतुर्भिः श्लोकैर्वर्षेशनिर्णयमाह तत्राद्याधिका
रिणाश्चाह जन्मलग्नपतिरब्दलग्नपोमुंथहाधिपइतित्रिराशिपः सूर्यराशिपतिरह्नि चन्द्रभाधीश्वरोनिशि नृणांपंचकम् १ जन्मलग्नप
तिर्जन्मलग्नस्वामी अब्दलग्नपोवर्षलग्नस्वामी मुंथहाधिपो मुंथहास्वामी त्रिराशिपस्त्रैराशिकस्वामी सूर्यसितार्किशुक्रा इत्यादि
नाद्वैराशिकेश्वरोज्ञेयः अह्नि दिवावर्षप्रवेशेसूर्यराशिपतिर्दिनेशोज्ञेयः निशिवर्षप्रवेशेसति चन्द्रभाधीश्वरश्चन्द्राधिष्ठितराशी
शोज्ञेयः सएवरात्रिस्वामीज्ञेयः अन्तयाश्चैत्याग्रहपंचकं विचार्य विमृश्य एवं पंचाधिकारिणो ज्ञात्वा तेषां हृग्वलं पंचवर्गीवलं च ज्ञात्वा
वर्षपतिनिर्णयमाह वलीयएतन्मीत्थमालः सवर्षपोलग्नमनीत्थमालः नैवाव्ययोहष्टयतिरेकतः स्याद्वलस्यसाम्येविडरेवमा
चांत २ द्याः २ एषांपंचानामधिकारिणांमध्येयोग्रहोवलीपंचवर्गीवलाधिकः तत्रेलग्नमीत्थमालः पश्यतिसवर्षपोवर्षस्वामी

वर्षेशार्यं दिननिशाविभागोक्तास्त्रिराशिपाः पंचवर्गबलाद्यैश्च द्रेक्काणेशान्विचिन्तयेत् ५९

ज्ञेयः वलिष्ठोपिग्रहोलग्नमनीत्थमालः लग्नंनपश्यतितदावर्षाधिपोनैवस्यात् यदावलस्यसाम्यंपंचवर्गीयसर्वेवलाव
त्वात्तदाहृग्वलातिरेकतःस्यात् यथायोलग्नं अधिकं दृष्ट्यापश्यति सवर्षाधीशः इत्येवमाद्याविडवदन्ति दृष्टिसाम्येचा
ह हृग्गादिसाम्येप्यथनिर्वलत्वे वर्षाधिपः स्यान्मुथहेश्वरस्तु पंचापिचेन्नोतनुमीत्थमालाबीर्याधिकोब्दस्यविधुर्विचिन्त्यः
३ सर्वेषांहृग्गादिसाम्ये दृष्टिसाम्येपि आदिशब्दाद्वलसाम्ये एवातिवलत्वेवर्षाधिपोवर्षस्वामीमुथहेश्वरःस्यात् चेत्पंचाधि
कारिणःसबलाः पञ्चापितनुंलग्नेनईत्थमालानपश्यन्ति तथापिवीर्याधिकः अंककर्तोयस्सेवबलमधिकं सएववाब्दस्यवर्षस्य
विधुःस्वामीचिन्त्यः अथकेषांचिन्मतेदृष्टिवलसाम्येवर्षाधिपनिर्णयमाह वलादिसाम्येरविराशिपोह्नि निशीन्दुराशीडि
तिकेचिदाहुः येनेत्थमालोव्यविधुःशशीसवर्षाधिपश्चन्द्रमपोन्यथात्वे ४ वलस्यसाम्ये आदिशब्दाद्दृष्टिसाम्येच अह्नि
दिवावर्षप्रवेशेरविराशिपः रव्याक्रान्तराशीश्वरोवर्षेश्वरोज्ञेयः निशिरात्रौवर्षप्रवेशेइन्दुराशीट् चन्द्राक्रान्तरा ॥११॥

तीकं
टी.
१९

अथगणितागतदृष्टिसाधनमाह अपास्येतिद्वाभ्याम् ॥ १२ योऽत्र ग्रहः पश्यति सद्रष्टा यं पश्यति स दृश्यः इत्यवलोक्यपश्यद्रष्टारंग्र
हंनिजदृश्यखेटादपास्यशेषंषड्युक्तादिषोडशान्तिष्ठति तस्मिन्नेकादिषोडशात्मकंध्रुवाः स्थिराः लिप्तिकाः दृष्टिकलाः पूर्णमित्यु
दिकाः स्युः तद्यथा द्रष्टारहितदृश्यग्रहस्यराशिस्थाने एकस्मिन्नोषपूर्णस्यतेदृष्टिः द्विशेषेखवेदाश्चत्वारिंशत् ४० त्रिशेषे तिथ्यः पं
चदश १५ चतुःशेषे खवेदाः पंचचत्वारिंशत् ४५ नवशेषे तिथ्यः पंचदश १५ दशमेषे खचन्द्रादश १० एकादशशेषे वियत्तू खं
शून्यंशेषेद्वादशशेषे वा अत्रान्तकोऽपिदृष्टिः ० षड्शेषेति द्रष्टारहितदृश्यस्यराशिस्थाने योऽङ्कः प्राप्तः सस्थाप्यः यातैष्ययोर्गतगम्ययो
विंशेषोऽन्तरंकार्यं तद्यथा राशिस्थाने योऽङ्कः प्राप्तः स यातसंज्ञकः तस्मादग्रिमोऽङ्कोयः स एष्यसंज्ञकः तयोरन्तरंकार्यं तेनान्तरेण
शेषांशागुणयाः ततः खरामैस्त्रिंशद्भिर्भजेयल्लब्धंकलादिकं तद्ध्रुवेराशिस्थानेंऽशाङ्केस्वर्णंकार्यं कदा अधिकोनकैष्यम
ति यदाग्रिमोध्रुवः प्राग्ध्रुवादधिकोभवेत्तदाधनं यदोनस्तदाऋणमिति एवसन्निताःस्फुटदृष्टिलिप्ताः कलाः स्युः उदाहर

अपास्यपश्यन्निजदृश्यखेटादेकादिशेषेध्रुवलिप्तिकाः स्युः पूर्णाखवेदास्तिथयो
तवेदाः खंषष्टिरभ्राणिरवेदसंख्याः ॥ ११ तिथ्यः खचंद्राविपदभ्रतर्काः शेषांशघ्ना
तैष्यविशेषघ्ना नात् लब्धंखरामैरधिकोनकैष्यैस्स्वर्णंध्रुवेताःस्फुटदृष्टिलिप्ताः १२

णडष्टांकु ५।२२।१९।४७ दृश्योरविः ९।०।१३।० द्रष्टारहितदृश्यः ३।१५।२०।१९ अस्यरा
शिस्थाने त्रयोऽङ्काः त्रयाणामधः पंचदशध्रुवांकः प्राप्तः १५ अग्रिमोऽङ्कः पंच
चत्वारिंशत् ४५ अनयोरन्तरेण ३० शेषांशाः १५।२०।१९ गुणिताजाता
४६०।१९।३० त्रिंशद्भक्तालब्धं १५।२० इदमग्रिमस्याङ्कस्याधिकत्वात्पं
चदश १५ मध्येयुतंजाता सूर्योपरिचंद्रस्यकलात्मिकादृष्टिः ३०।१३।०
एवंसर्वेग्रहाणामपिज्ञेयम् १२ ॥ ११ ॥

ग्र	सू	चं	भौ	बु	जी	शु	श
सू	:	३ / १८	४४ / ५	८ / २२	४४ / २०	४ / २९	१५ / ४१
चं	३ / ३	१३ / ४४	२१ / २१	२३ / २५	२२ / २५	३९ / [illegible]	३ / ४१
मं	१४ / ५	१३ / ४४	:	५५ / ५२	३५ / ५५	१९ / ५८	११ / १२
बु	५ / २२	२२ / २५	५५ / २७	:	२५ / २२	२५ / २१	३ / ५४
जी	४४ / १०	२० / ५५	२८ / ५४	५२ / २२	० / [illegible]	४० / [illegible]	२३ / ५६
शु	१२ / १२	३ / ४१	१९ / २८	२४ / ३	१६ / ४४	५५ / ५४	
श	१५ / ४१	४१ / :	३३ / १	३५ / २२	४२ / :	२६ / २८	

	खं	हि	खंड
११	०	३	ऋ
१	१	१	ऋ
७	११	३	ऋ
३	१३	३	ऋ
१	०	१३	ध
५	३	३	ऋ
८	०	३	ध
१०	१३	१३	ऋ
४	११	१	ध
५	३	२३	ऋ
६	०	३	ध
०	३	३	ऋ

१९

वर्णः मूलं मूलोत्पन्नस्थान्यादेशयिष्ठाता वन्योवनचारी एवंगुणविशिष्टः सूर्यः १ अथचंद्रस्वरूपमाह वैश्यइति २ शशीचन्द्रःश्वे
प्रिया वैश्यजातिः स्त्रीस्त्रीग्रहः जलभूः आर्द्रभूमिचारीतपस्वी गौरोगौरवर्णः अपराह्नः अपराह्नकालेप्रबलः श्वेतगोजलचारी धातुगौ
रिकादिः सत्वंसत्वप्रधानः वायव्यदिक् वायव्यदिक्स्वामी श्लेष्माश्लेष्मप्रधानः भुजंगोभुजंगस्वामी तृणंतृणद्रव्यस्वामी स्थूलोतिवृद्धः
युवातरुणः क्षारः लवणरसप्रधानः शुभः शुभग्रहः सिताभः श्वभ्रवर्णः २ अथभौमस्वरूपमाह भौमइति ३ एतानहप्राभौमःग
मलमोगुणप्रधानः पित्तेपित्तप्रकृतिः युवातरुणः उग्रः क्रूरः वन्योवनचारी मध्याह्नेमध्याह्नकालेप्रबलः धातुगैरिकादिः यमदिक्
दक्षिणदिक्स्वामी चतुष्पात् चतुष्पदानामश्वादीनांप्रभुः नोपुरुषः राहुराजातत्रियः चतुष्कोणः चतुष्कोणाकृतिः सुवर्णकारः स्व

सूर्योनृपोनाचतुरस्रमध्यदिनेन्द्रदिक्स्वर्णचतुष्पदोग्रः सत्वंस्थिरस्तिक्तपशुस्तितिस्तुपित्तंजरत्पाटलमूलवन्यः १
वैश्यः शशी स्त्रीजलभूस्तपस्वीगौरोऽपराह्नोबगधातुसत्वम् वायव्यदिक्श्लेष्मभुजंगतृणस्थूलोयुवाक्षारशुभःसिताभः २
भौमस्तमः पित्तयुवोग्रवन्योमध्याह्नधातुर्यमदिक्चतुष्पात् नागद्चतुष्कोणसुवर्णकारदग्धावनीभागकटुस्वरक्तः ३
ग्राम्यः शुभोनीलसवर्णशूद्रःशिशुर्द्विष्टकौद्रःसमधातुजीवः श्मशानयोषोत्तरदिक्प्रभातेशूद्रः रसाःसर्वरसोरजोज्ञः ४

वर्णकाशगणांस्वामी दग्धावनी ज्वलितभूमिचारी रोगः किंचिद्रोगरहितः कटुः कटुरसप्रियः रक्तस्ताम्रवर्णः रक्त
वर्णद्रव्यस्वामीच ३ अथबुधस्वरूपमाह ग्राम्यइति ४ ग्राम्यः ग्रामचारी शुभः सौम्यः नीलोनीलवर्णः स्ववर्णः स्ववर्ण
द्रव्यस्वामी वृत्तोवर्तुलाकृतिः शिशुर्बालकः द्विष्टकौद्रः द्विष्टकौद्रसंचारी समधातुर्वातपित्तकफात्मकः जीवोमनुष्यादिः
श्मशानं यत्रशवदहनंभवति तत्स्थलविचारी योषास्त्रीग्रहः उत्तरदिक् उत्तरदिक्स्वामी प्रभाते प्रातःकालेप्रबलः शूद्रः
शूद्रजातिः रसाः षट्रसजातिः सर्वरसः कटुकादिसकलरसप्रधानः रजोरजोगुणप्रधानः ज्ञोबुधः एवंगुणविशिष्टोज्ञेयः ४ ॥

अथषोडशयोगा व्याख्यायन्ते तत्रेक्कवालादीनांषोडशयोगानांनामानिश्लोकद्वयेनाह प्रागिति १५ । १६ प्राक्प्रथमंयोगःइक्कवालः १ अपरः
इन्दुवारः २ तथा इत्थशालः ३ अपरं ईसराफः ४ ततः नक्तंस्यात् ५ यमया ६ मणऊ ७ कंबूलं ८ गैरिकंबूलं ९ खल्लासरं १० रद्द ११
दुफालिकुत्थंच १२ दुत्थोत्थदिवीरं १३ तंबीरं १४ कुत्थः १५ दुरफः १६ एतेषोडशयोगाःस्युः एषामिक्कवालादीनांलक्ष्मलक्ष
णंकथयामि १६ अथेक्कवालेन्दुवारयोर्द्वयोर्लक्षणमाह चेदिति १७ लग्नचतुर्थसप्तमदशमस्थानानांकण्टकसंज्ञावक्ष्य
मा केन्द्रकंटकचतुष्टयइतिपर्यायाः तदनंतरंद्वितीयपंचमाष्टमैकादशानांस्थानानांपणफरसंज्ञाउक्ता चेत्समस्ताःसर्वेग्रहाःके
न्द्रपणफरेचस्युः तदासइक्कवालाख्योयोगःस्यात् सइक्कवालाख्योयोगोराज्यसुखयोरादिलब्धिःतस्माद्धेतोरयंतशुभफलदः

प्रागिक्कवालोपरइंदुवारस्तथेत्थशालोपरईसराफः नक्तंततःस्याद्यमयामणऊंकंबूलतोगैरिकंबूलमतःकम् १५ खल्लास
रंरद्दमथोदुफालिकुत्थंचदुत्थोत्थदिवीरनाम तंबीरकुत्थौदुरफाश्चयोगाःस्युःषोडशैषांकथयामिलक्ष्म १६ चेत्कण्टके
पणफरेचखगाःसमस्ताःस्यादिक्कवालइतिराज्यसुखाप्तिहेतुः आपोक्लिमेयदिखगाःसकिलेन्दुवारोनस्याच्छुभःक्वचनता
जिकशास्त्रगीतः १७ शीघ्रोल्पभागोबहुभागमन्दग्रस्थोनिजंतेजउपाददीत स्यादित्थशालोयमथोविलिप्तालिप्तावहीनोयदिपू
र्णमेतत् १८ ॥

त्वर्थः अथआपोक्लिमेयदिसर्वेखगाःस्युः तदेन्दुवारनामकस्ताजिकशास्त्रेगीतःकथितयोगःस्यात्
किलइतिनिश्चयेन सयोगःक्वचनकुत्रापिवर्षमासप्रवेशादौशुभोनस्यात् १७ अथमुत्थशिलयोगस्यलक्षणमाह शीघ्रइति
१८ ययोर्द्वयोर्ग्रहयोर्मुथशिलविचारःक्रियते तयोर्मध्येयस्याधिकागतिःसशीघ्रगतिग्रहः द्वितीयोमंदगतिग्रहः शीघ्रःशीघ्रगा
तिग्रहः अल्पभागःस्वल्पांशोरूपलक्षितोभवति ऊनाभूयांसोभागाअंशायस्यासोऊनभागः तादृशोबहवोंऽशेमंदेमंदगतिग्रहेअग्रेग्र
ति एतदुक्तंभवति शीघ्रगतिग्रहस्यभागापेक्षयामंदगतिग्रहस्याधिकाभागाभवंति चेत्शीघ्रगतिग्रहःनिजंस्वीयंतेजःसामर्थ्यंमंदगति
ग्रहायउपाददीत तर्हियं इत्थशालाख्योयोगःस्यात् अस्यैवनामान्तरंमुत्थशिलइति शीघ्रगतिग्रहःशीघ्रग्रहदीप्तांशान्तर्गतान्तरभागैरधिके

अथ दृष्टिमाह तत्र ग्रहाणां चतुर्थी दृष्टिः एकाग्रत्यक्तस्नेहा द्वितीया गुप्तस्नेहा तृतीया गुप्तवैरा चतुर्थी प्रत्यक्तवैरा तत्रादौ स्ने
हदृष्टिमाह दृष्टिरिति १ कुशल्यग्रहः स्वाक्रांतस्थानान्नवपंचमे नवमस्थाने पंचमस्थाने स्थं वा ग्रहं पश्यति सा दृष्टिर्बलव
तीप्रत्यक्ततः स्नेहदा प्रीतिदा पादोना सा दृष्टिश्चतुर्थांशन्यूना पंचचत्वारिंशत्कलात्मिका ४५ अखिलानां समस्तानां कार्याणां स
यत्नेसंपत्तिं करोति मेलापकाख्या परस्परप्रीतिकारिणी इत्येका दृष्टिः अथ स्वाक्रांतस्थात् ग्रहस्तृतीयस्थानस्थमेकादशस्थानस्थं
ग्रहं पश्यति सा दृष्टिर्गुप्तस्नेहकरी कार्यस्य संसिद्धिदा भवति सा दृष्टिस्तृतीयभवने त्र्यंशोना चत्वारिंशत्कलात्मिका ४० कथिता
भवे एकादशस्थाने षड्भागाः षड्दश ८० कलात्मिका दृष्टिः स्यात् १ अथ ग्रहाणां शत्रुदृष्टिमाह दृष्टिरिति ॥ स्वाक्रांतस्था

दृष्टिः स्यान्नवपंचमे बलवती प्रत्यक्ततः स्नेहदा पादोनाखिलकार्यसाधनकरी मेलापकाख्योच्यते गुप्तस्नेह
करीत्तृतीयभवमेकार्यस्य संसिद्धिदा त्र्यंशोना कथिता तृतीयभवने षड्भागदृष्टिर्भवे १ दृष्टिः पादमिता
चतुर्थदशमे गुप्ताविभावास्तता न्योन्यं सप्तमे तथैकभवने प्रत्यक्तवैराखिला इत्थं दृक्त्रितयं त्वनुताद्वयमिदं
कार्यस्य विध्वंसदं संग्रामादिकलिप्रदं ह्य प्राहुर्महोदशो प्रान्तवे १० ॥

नाद्रुहः चतुर्थस्थानस्थं दशमस्थानस्थं ग्रहं यत्पश्यति सा दृष्टिर्गुप्ताविर्भवा अप्रकाशितप्रादुर्भावास्तता पादमि
ता चतुर्थांशमिता पंचदश १५ कलात्मिका दृष्टिः तथान्योन्यं परस्परं सप्तमराशौ तथैकभवने एकराशावपि ग्रहो य
त्पश्यति सा दृष्टिः प्रत्यक्तवैरा अखिला संपूर्णा षष्टिकला ६० त्मिका स्यात् इदं दृक्त्रितयं चतुर्थदशमसप्तमैक स
मसप्तकरूपे द्वितीयमेकराशिगते तृतीयं एवमिदं दृष्टित्रितयं त्वनुताद्वये सकलशुभकर्मनाशक इदमपि दृष्टित्र
यं कार्यस्याभीष्टस्य विध्वंसदम् किं च संग्रामादि संग्रामो युद्ध तत्प्रभृति कलिप्रदम् युद्धकारकं क्षेमप्रदाति
इमाह प्रोहादशांशांतरे ष्टुद्ध्य पश्यान्त्र द्वादशभागानधिके तदा यथोक्तफलदा इमाः स्युः १० ॥ ३३

नी·कं·
३·
१८

अथ दृष्टिविचारमाह लग्नेशेति २१ लग्नेशो लग्नस्वामी कार्याधिपः कार्यस्वामी तत्सहायो नाम लग्नेशमित्रं कार्येशमित्रं च एते चत्वा
रो यत्र यस्मिन्राशौ स्युर्भवन्ति अस्मिन्राशौ पतिः स्वामी सौम्यः शुभग्रहः स्यात् दृष्टे सति तदा प्रागुक्तमुथशिलयोगं बलात्सम्
क्तेष्टफलप्रदं कथयन्ति तत्रापि सन्तः श्रेष्ठाः स्नेहदृशा स्नेहदृष्ट्या विशेषतः सबलमिति भावः २१ अथान्यदपि बलविचा
रमाह स्वर्क्षादीति २२ लग्नाधीशः कार्याधीशश्च स्वर्क्षादिषु स्वगृहस्वोच्चस्वहद्दस्वद्रेष्काणादिकमुसल्लहेषु अथवा मत्स्थानेषु शुभ
ग्रहस्थानेषु गतो विद्यमानः सन् शुभैर्ग्रहैर्युतेक्षितश्चेद्भवेत् तदा सर्वं शुभं शुभफलं स्वहर्षाणामभवज्जातमिति वक्तव्यं यदा ल
ग्नपकार्याधीशौ स्वर्क्षादिमत्स्थानगौ शुभैर्युतेक्षितौ चेद्भवति तदा शुभफलमग्रे भविष्यतीति वाच्यं यदा लग्नपकार्याधीशौ
स्वर्क्षादिमत्स्थानगौ शुभग्रहैर्युतेक्षितौ चेद्भवतः तदा शुभफलमिदानीं वर्त्तत एवेति वक्तव्यम् २२ अथाशुभफलमाह व्यत्यस्त

लग्नेशकार्याधिपतत्सहाया यत्र स्युरस्मिन्यति सौम्यदृष्टे तदा बलाढ्यं कथयन्ति योगं विशेषतः स्नेहदृशेति सन्तः २१ स्वर्क्षादि
मत्स्थानगतः शुभैश्च युतेक्षितो भद्भविताथवास्ते तदा शुभं प्रागभवत्स्वपूर्णमग्रे भविष्यत्यथ वर्त्तते च २२ व्यत्यस्तमस्माद्वि
परीतभावेष्विष्टेतो निष्टग्रहैः प्रपन्नः अशुभं शुभं प्रागशुभं त्विदानीं संयातकामेन च भाविवाच्यम् २३ ॥

मिति २३ अस्मात्स्वर्क्षादिमत्स्थानगत इति पूर्वोक्ताद्व्यत्यद्विपरीतभावे इष्टस्थाने सति व्यत्यस्तमन्यथा ज्ञेयं तद्यथा स लग्नाधी
शः कार्याधीशो वा सशत्रुक्षेत्रगतः स नीचस्थक्षेत्रगतो वा स्वशत्रुहद्दादिषु अशुभेषु पापस्थानेषु वा गतः सन् पापग्रहैर्युतः दृष्टो
वा चेद्भवेत् तदा प्राक्सर्वमेवाशुभमभवत् यदा लग्नाधीशः कार्याधीशो वाऽनिष्टस्थानगतः सन् पापग्रहैर्युतेक्षितो वा चेद्भविता
तदाऽनिष्टफलमग्रे भविष्यतीति ज्ञेयं यदा लग्नाधीशः कार्याधीशो वाऽनिष्टस्थानगतः सन् पापग्रहैर्युतेक्षितो वा चेदास्ते तदेदा
नीमनिष्टं वर्त्तत एवेति वाच्यं अथ तृतीये मुथशिलयोगे फलविशेषविचारमाह अथेति यदा लग्नाधीशः कार्याधीशो वा इत्थ
ततः मित्रराशेः सकाशात् रनिष्टग्रहदृशा शत्रु प्रपन्नः प्राप्तः तदा प्राक्सर्वं शुभं शुभफलमभज्जातमिति वक्तव्यं इदानीमशुभं फलं वर्त्तत
इति वाच्यं संयातकामेन तद्यथा लग्नाधीशः कार्याधीशो वा मित्रगृहे वर्त्तते अग्रे शत्रुगृहे यास्यति तदा शुभं फलं भावि वा

अथ ग्रहमैत्रीचक्रमाह पश्यन्निति ११ यो ग्रहो यं ग्रहं मित्रदृष्ट्या मित्रदृष्ट्या पश्यति नवपंचमतृतीयएकादशगृहदृष्ट्या पश्यति सप्तग्र
हं स प्रतिमित्रं ज्ञेयः यो ग्रहो रिपुदृष्ट्या शत्रुदृष्ट्या चतुर्थदशमैकसप्तमदृष्ट्या पश्यति स तत्प्रतिशत्रुर्ज्ञेयः अत्र यामित्रशत्रु
त्रुदृष्ट्यभावे पारिशेष्याद्द्वितीयषष्ठाष्टमद्वादशस्थानेषु समतागतोपि यस्य पनेरिपु मतिरिपुत्वसमो ग्रहो भवति अत्रार्थे सं
मतिवाक्यं शत्रुत्वं यैकतर्यं ज्ञायास्थाने तथा दशमे ताजिके हिल्लाजमते नैताहक् थितमस्माभिरिति अत्र मित्रसमशत्रुवि
वारे नवमपंचमादिस्थाने दृष्टिरेव ग्राह्या अत्र सर्वेषु पिस्थानेषु यद्यपि गणितागतदृष्टिरायाति तथापि सा न ग्राह्या कृतः
दृष्ट्यभावेन समतो कागणितागतदृष्टो सत्यां समतायां अभावः स्यादिति हेतोरिति केचित् वस्तुतस्तु अत्र ग्रहयोरेकपंचम
मेकादशान्तरयोस्तुल्यभागाद्यवयवयोर्गणितागतदृष्टेरभावः यथा इष्टा चंद्र ११।२।२०।१५ दृष्टा बुधः २।२।२०।१५ वा बुधः ३।२।।
१०।।बुधः ८।२।२०।१५ वा बुधः ०।२।२०।१५ एवं कदाचित् संभवतीति ग्रंथान्तरे समा नोक्ताः अथ सूर्यादिग्रहाणां दीप्तांशानाह ति
थ्यौति सूर्यस्य तिथयः पंचदश १५ चंद्रस्यार्कद्वादश १२ भौमस्याष्टौ ८ बुधस्य ७ गुरोरंकः ९ नव शुक्रस्य शैलाः सप्त ७ शनेः खचराः ९
पश्यन्मित्रदृष्ट्या सुहृद्रिपुदृष्ट्या शत्रुः समस्त्वन्यथा तिथ्यर्क्काष्टनगांकशैलखचराः सूर्यादिदीप्तांशकाः चक्रे वामदृगुच्च
तेबलवती मध्या यथा वेश्मनी त्वेकं तैविदिग्युत्यते र्थजननीत्येके विडुः सूरयः १२ पुरः दृष्टोस्ति दीप्तांशौर्विशिष्टदृग्बलग्र
हः दृष्टादृतिक्रमेते वामध्यमदृक्फलविड्‍ः १८॥ सूर्यादीनां ग्रहाणां दीप्तांशकाः ज्ञेयाः अथ दृष्टोकदाचिद्विशेषः उच्यते च
ऋइति चक्रे लग्नादिद्वादशराशिचक्रे वामदृक् बलवती ज्ञेया दक्षिणदृष्टापेक्षये त्यर्थः वामस्य वामस्थानस्य ग्रहस्य दृक्
वामदृक् वामभागस्थग्रहस्य दक्षिणभागस्थग्रहोपरि या दृष्टिः सा बलवती लग्नादिषष्ठान्तं दक्षिणविभागः सप्तमादिद्वादशो
तं वामविभागः मध्या तस्थिति मध्यात् दशमस्थानात् वेश्मनि चतुर्थस्थाने या दृष्टिः सा बलवती एतदुक्तं भवति सप्तमादिद्वाद
शांतस्थानस्थितानां ग्रहाणां लग्नादिषष्ठांतस्थानस्थितेषु ग्रहेषु या दृष्टिः सा बलवती तिनिष्कृष्टार्थः अथैकस्थानदृष्टौ मतान्तरमाह एक
तैवैति एकस्मिन्नेकराशिस्थितयोर्ग्रहयोः परस्परं या दृष्टिः सा अर्थजननी अन्यतलाभद्रव्यं कम्मुभफलदात्री ज्ञेया इत्येके सूरयः प्राहु
ताह्लाजिकशास्त्रवेत्तारो विडुः १२ अथ रश्मीनां दीप्तांशानां प्रयोजनमाह पुरइति १५ अत्र नवमादिस्थानदृष्टौ सत्यां ग्रहः दृष्टा स दीप्तांशैः

ता॰ नं॰
३
४

स्तीयेन मध्यस्यचंद्रेणतेजसोपहारात्तस्मात्स्त्रीयमध्यस्थप्रयतेन स्त्रियः प्राप्तिर्वक्तव्या १७ नक्तयोगोयम् अथयमयायोगलक्षणमा
ह अन्यैरिति १८ होरालग्राधीशकार्याधीशौ परस्परं न पश्यतः अनयोर्लग्राधीशकार्याधीशयो रन्तःस्थितोमध्यवे
श्मानः मंदगतिग्रहः स्वदीप्तांशकैः कृत्वा होरालग्राधीशकार्याधीशौ स्थान दृष्ट्यापश्येत् अथयम मंदगामीग्रहः शी
घ्रेः लग्राधीशकार्याधीशयोर्मध्येयः शीघ्रगतिर्ग्रहः तस्मान्महस्तेजोनीत्वा मंदगायमंदगति ग्रहायप्रयच्छति ल
ग्नकार्ययोर्मध्ये योमंदगतिग्रहस्तस्मै प्रयच्छति ददाति स यमयाख्योयोगः वाञ्छितकार्य स्यसिद्धेः प्रदिष्टः ॥
कथितः १८ अथास्य यमयायोगस्योदाहरणमाह राज्याद्दीतिद्वाभ्याम् १९ ३० मम राज्यप्राप्तिर्भ विष्यति न वेति २

७ / ८	६	शु १० ५ / ४
श चं ११	नक्तयोगोयम्	३
१० / ११	जी १२ / १२	चं ३ / १

अन्तःस्थितो मन्दगतिस्तं पश्येद्दीप्तांशकैर्हीव शीघ्रस्तस्मात् नीत्वा महो यच्छति मंदगाय कार्यस्य सिद्धे यमयाप्रदिष्टः १८ रा
ज्याद्दिष्टहाते लग्ननाथो मेषे सितस्त्वष्टलवैः वृषस्थः चंद्रोरसांशोथ यदि राज्यनाथो दृष्टिस्तयोर्नास्ति गुरुस्तुमंदः १९ दि
ग्भागकैः कर्कगतस्तुपश्यन्भौमहोर्दीप्तलवैः सचान्द्रे ददौ सितायापि पदस्य लाभः मासेन भावीति विमृश्य वाच्यम् ३०

छायांप्रश्ने लग्ने तुलातस्यनाथः शुक्रो मीनसितः मेषः सप्तमस्थानगतोऽष्टमलवैरुपलक्षितोस्ति तथा राज्यनाथः राज्यभवनं
दशमंतस्य नाथश्चन्द्रः रसांशैः षड्भिरुपलक्षितः सन्वृषस्याष्टमस्थानगतो भवति तयोर्लग्नाधीश
राज्यनाथयोः परस्परं हि द्वादशस्थानस्थितत्वात् दृष्टिर्नास्त्येव गुरुर्बृहस्पतिर्मंदो मंदगतिर्ग्रहः दिग्भा
कोदशभिरंशैः परिमितः कर्कगतो दशमस्थानस्थः सन्भौमो लग्नाधीशकार्याधीशौ स्थानदृष्ट्या पश्यन्सन्
भाभ्यां चंद्रशुक्राभ्यामधिकैः स्वदीप्तांशकैः कृत्वा सर्वांश्चंद्रसंबंधिमहस्तेजोगृहीत्वा सिताय शुक्राय ददौ
ददाति अतः कारणात्स्वदशमस्थानस्य राज्यलाभः मासेन मे त्रिणाभावी भविष्यतीति विमृश्य विचार्य वाच्यं वक्तव्यं

९ / ८	७	६ / ५
१०	यमया योगः	जी ४ / १०
११ / १२	शु १ ८	३ / २ चं ६

५

अथोऽइति यदि शीघ्रगतिग्रहः मंदगतिग्रहात् विलिप्तापक विकला
शिलयोगः इति पूर्ववत्सितोर्थः अथ पूर्णमुथशिलयोगमाह अथोऽइति यदि शीघ्रगतिग्रहः मंदगतिग्रहात् विलिप्तैक विकला शिलयोगः इति पूर्ववत्सितोर्थः अथ पूर्णमुथशिल पूर्णं विंशति विंशोपकात्मकं जातं स्यात् यदा वि
माऽऽदेन्यूनोथवा लिप्तार्धहीनः त्रिंशद्विकलाभ्यूनोपि भवेत्तदा एतन्मुथशिलपूर्णं विंशति विंशोपकात्मकं जातं स्यात् यदावि
कलानां वयवेन तुल्यता भवति तदा पूर्णमुथशिलमित्यर्थः सिद्धम् ८ अथ दृष्टमुथशिललक्षणमाह शीघ्रइति ९
यदा शीघ्रः शीघ्रगतिर्ग्रहः भान्यल्लवस्थितः राशेरन्तिमांशे त्रिंशन्मे स्थितः सन्मंदे मंदगतिग्रहे स्वभस्थे अग्रिमराशौ
सति शीघ्रग्रहस्य दीप्तांशावधि तदा शीघ्रगतिर्ग्रहः मंदगतिग्रहाद्यतेजो निदधाति अयं इत्थशालयोगः स्यात् अथ भ
विष्यदित्थशालःऽच्यते अथेति एष शीघ्रगतिर्ग्रहः स्वदीप्तांशेभ्यः अधिकांशैः कृत्वा मंदगतिग्रहात् पृष्ठे स्थितः सन्
मंदगतिग्रहे यदा निजं तेजो दातुकामो भवति तदा इत्थशालमुथशिलयोगो भविष्यदग्रे भविष्यतीति गणनीयं ज्ञेयं एवं
त्रिधा त्रिप्रकारं मुथशिलमाहुः अथ मुथशिलयोगानां फलमाह लग्नेशेति १० लग्नेशः लग्नस्वामी यद्भावस्य प्रश्नः क्रिय
शीघ्रो यदा भान्यल्लवस्थितः सन्मंदे स्वभस्थे निदधाति तेजः स्यादित्थशालोयमथैषदीप्तांशकाधिकांशैर्विहीनमंद
पृष्ठे ११ तदा भविष्यद्गणनीयमित्थशाले त्रिधैवं मुथशालमाहुः लग्नेशकार्याधिपयोर्यथैष योगस्तदा कार्यमुषन्ति तद्यथा
न्नि सन्तः १२ ॥ तेत्तद्भावस्वामी कार्याधिपः अनयोर्यथामुथशिलयोगस्तथा सन्तः अतिशिष्टाः कार्यमुषन्ति तद्यथा
केन चिदागत्य प्रश्नः कृतः मम पुत्रस्त्रीराज्यलाभादि स्यात् वा भविष्यति न वेति तत्र लग्नस्वामी प्रश्नकर्त्ता ज्ञेयः तत्तद्भावाधी
शश्च कार्यस्वामीति तत्र पुत्रप्राप्तिचिन्ता पंचमभावात् स्त्रीप्राप्तिचिन्ता सप्तमभावात् राज्यप्राप्तिचिन्ता दशमभावात् लाभचिन्ता
एकादशभावात् एवं सर्वत्र ज्ञेयम् तत्र लग्नेशस्य राज्याद्यभीष्टकार्यभावेशस्य च मुथशिलयोगो यथा यथा भवति तथा तं
यात तद्भावप्राप्तिर्वक्तव्या तयोर्वर्त्तमानो मुथशिलयोश्चेत्तथा तद्भावसन्निस्वत्वमिदानीं वर्त्तते इति वाच्यम् यदि तयोः पूर्णमु
थशिलायोगस्तदा संपूर्णं तद्भावसंबन्धि सुखं वाच्यं यदि तयोर्भविष्यन्मुथशिलयोगस्तदा तद्भावसौख्यमग्रे भविष्यती
ति वाच्यम् १२ ॥ ३३ ॥

नी· कं·
३·
४०

अथ मणाऊयोगभेदमाह यदीति १४ यद्युभयोर्लग्नेशकार्येशयोरित्थशालो मुथशिलयोगोऽस्ति चेत् शनिभस्तुतोऽपकर्तगोलग्नाधीश
कार्याधीशोऽस्तः तयोर्यदीप्तांशकास्तदपेतयाम्नेशिके वीदीप्तांशमध्यवर्तिभिः शनिभौमयोरंशैः कृत्वालग्नपकार्यपयो लग्ना
धीशकार्याधीशयोस्तेजोहरो मन्नोकार्यहरोकार्यनाशको निरुक्तो १४ अथोदाहरणमाह राज्याप्तीति १५ समराज्यप्राप्तिर्भविष्य
तीतिनवेति पृच्छायां प्रश्नेतुलालग्नं तस्य नाथः सितः शुक्रः कर्के तिथिभिः पंचदशांशैरुपलक्षितोऽस्ति राज्यभवनाधीश
श्चन्द्रो वृषे दिगंशैर्दशभिरंशैरुपलक्षितोऽस्ति कुजः वृषस्थः सन् भूपषोडशांशैरुपलक्षितोऽस्तीति ज्ञातव्यं भौमोह
योर्लग्नाधीशकार्याधीशयोर्मितेजोहरस्तन्नराज्यं हरते १५ अथानेकप्रकारभिन्नं केवलयोगं तत्रादौ तल्लक्षणमाह
लग्नेति १६ अत्र लग्नाधीशकार्याधीशयोरित्थशाले परस्परमुथशिलयोगे सति अनयोर्मध्ये केन चित्केनसार्क ३

८	७	६ ५
१०	मान भेदः	गुरु ४
११ १२	१	३ २

यदीत्थशालोऽस्तु भयोः स्वदीप्तहीनाधिकांशैः शनिभस्तुतोऽचेत् एकर्तगोलग्नपकार्यपौस्तस्तेजोहरोकार्यहरो निरु
क्तो १४ राज्याप्तिपृच्छातुलललग्ननाथः कर्के सितोऽस्तितिथिभिर्दिगंशैः वृषे शशीभूपलवैः कुजश्च हरस्त्वयोर्भूहरा
ते च राज्यम् १५ लग्नकार्येशयोरित्थशाले त्वन्यित्थशालतः केवलं श्रेष्ठमध्यादि भेदैर्नानाविधं स्मृतम् १६ ॥

न्वित्थशालतः इंदुश्चन्द्रः इत्थशालतः मुथशिलं चेत्करोति तदा केवलं केवलनामको योगः स्यात् तत्केवलं सामान्यत
स्त्रिविधं श्रेष्ठमध्यादि श्रेष्ठमध्यमं आदिशब्देनाधमं एतैर्भेदैर्नानाविधं स्मृतम् लग्ने
शकार्येशचन्द्राणां चतुर्विधाधिकारभेदेन षोडशप्रकारमित्यर्थः तद्यथा उत्तमोत्तम
१ उत्तममध्यम २ उत्तमसम ३ उत्तमाधम ४ मध्यमोत्तम ५ मध्यममध्यम ६ मध्यम
सम ७ मध्यमाधम ८ समोत्तम ९ सममध्यम १० समसम ११ समाधम १२ अध
मोत्तम १३ अधममध्यम १४ अधमसम १५ अधमाधम १६ एतेषां प्रकटार्थं चक्रं
लिख्यते तत्र लग्नेशकार्येशयोरधिकारश्चोत्तमः स्वहद्दास्वद्रेक्काणे ॥

ॐ	लग्नाधीश कार्याः	लग्नाधीश कार्याधी	लग्नाधी· कार्याधी	लग्ना· कार्याधी
उत्तमाधि कारस्थश्च	उत्तमाधि कारस्थो	समाधि कारस्थो	मध्यमादि	अधमाधि कारस्थो
मध्यमाधि कारस्थश्च	उत्त· कार·	समा·	मध्य·	अध·
समाधिका रस्थश्च·	उत्त· कार	समा·	मध्य·	अध·
अधमाधि कारस्थश्च	उत्त· कार	समा·	मध्य·	अध·

अथेसराफयोगस्य लक्षणमाह शीघ्र इति २४ यदा मंदगतेः मंदगतिग्रहस्यैकमप्यंशं शीघ्रः शीघ्रगतिर्ग्रहोऽभ्येति अतिक्रम्या
ग्रेगच्छति तदा इसराफः इसराफाख्यो योगः स्यात् अपरः पर्यायः मुसरिफाख्य इति स्वलोन्ये शीघ्रगतिमंदगतिग्रहयोः पा
पयोः संबन्धेन जाते मुसरिफयोगे सति कार्यं तयोर्वांछितं तत्कार्यनाशः स्यात् तस्मिन्नीसराफयोगे सौम्येष्वभग्रहो यन्न्वे
कार्यं तयोर्न नास्ति इदं फलं हिल्लाजमतेन विज्ञेयम् २४ अथ नक्तयोगस्य लक्षणमाह लग्नेशेति २५ लग्नेशः लग्न
स्वामी कार्याधिपः कार्यस्वामी अनयोर्मिथः परस्परं दृष्टिर्नास्ति चेत् अथ तन्मध्यगतोऽपि शीघ्रः यदि तयोर्लग्नाधी
शकार्याधीशयोर्मध्ये यः कश्चित् शीघ्रग्रहो भवति तादृशो मध्यवर्ती दृष्टसंस्थाच्छीघ्रग्रहात्तेज आदाय गृहीत्वाऽन्यत्रा
यस्मिन् मंदगतिग्रहे न्यसेत् अर्पयति एतन्नक्तं नक्तनामको योगः स्यात् २५ अथानक्तयोगस्योदाहरणमाह स्त्रीति

शीघ्रो यदा मंदगतेरथैकमप्यंशमभ्येति तदेसराफः कार्यं तयोर्मुसरिफाख्यलोत्थे सौम्येन हिल्लाजमतेन चिन्त्यम् २४
लग्नेशकार्याधिपयोर्न दृष्टिर्मिथोऽथ तन्मध्यगतोऽपि शीघ्रः आदाय तेजो यदि दृष्टसंस्थान्न्यसेच्च वान्यत्र हि नक्तमेतत् २५
स्त्रीलाभप्रश्ने तनुरस्ति कन्या स्वामी बुधः सिंहगतो दशांशे सप्तांशके देवगुरुः कलत्रे दृष्टिस्तयोर्नास्ति मिथोऽथ चन्द्रः
चापेऽष्टमे चोभयदृष्टमूर्तिः शीघ्रोऽष्टभागैरथवा भवांशैः आदाय तेजो बुधतो ददौ यज्जीवाय लाभः परतः स्थिरः स्यात्
दशभाम् २६ २७ केनचित्पृष्टं यस्मिन्समये आगत्य प्रश्नः कृतः मम स्त्रीप्राप्तिर्भविष्यति न वेति तस्मिन्समये तनुर्लग्नं कन्या
नामास्ति तस्य स्वामी बुधः सिंहगतः सिंहराशौ द्वादशस्थाने दशांशैर्दशभिरंशैः १० परिमितो दृष्टः तथा देवगुरुर्बृहस्पतिः
सप्तांशैः सप्तभिरंशैरुपलक्षितः सन् कलत्रे सप्तमस्थानेऽस्ति तयोर्बुधजीवयोर्मिथः परस्परं दृष्टिस्थाने स्थितत्वाभा
वोऽस्ति अथ चन्द्रः शीघ्रः शीघ्रगतिग्रहः उभयोर्बुधजीवयोर्मध्यगतः सन् चापे धनूराशावष्टमस्थाने वास्ति कीदृशः
अष्टभागैरथवा भवांशैरेकादश अंशैरुपलक्षितः उभाभ्यां बुधजीवाभ्यां दृष्टा मूर्तिः स्वरूपं यस्य बुधजीवदृष्टः पुनः कीदृशः
एतादृशश्चन्द्रः बुधतः तेजः सामर्थ्यमादाय गुरवे ददाति स्म तस्माल्लग्नस्वामिनो बुधस्य तेजोपहारा

नी॰ कं॰
३॰
२१

एवंहीनाधिकृतिनाहीनः गता उत्तममध्यमाधमाधिकारायस्ताः दृशेनलग्नाधीशेनकार्याधीशेनचपरस्परकृतमुथशिलेनस्वगृह
स्थोच्चस्थोवायदिशीचेत् मुथशिलंकरोतितदोत्तममेवकंबूलंभवति कुतः केवलचन्द्रस्योत्तमाधिकारप्राप्तत्वा दितरयोः समा
धिकारप्राप्तत्वात् अत्रोदाहरणम् राज्यप्राप्तिप्रश्नेलग्नंमिथुनंतस्यस्वामीबुधः स्वगृहेतिष्ठति राज्यभवनस्वामीगुरुः सममध्या
ऽहेकन्यायामस्तिचन्द्रस्तूच्चस्थोवृषे एवंत्रयाणांपरस्परंमुथशिलयोगेसत्युत्तमसमकंबूलंजातंतेनराज्यप्राप्तिरुत्तमावक्तव्या
अथतृतीयोभेदः १८ अथस्नाकार्ईनोत्तमाधमकंबूललक्षणमाह उत्तमेति स्वनीचराशिगतेनस्वशत्रुराशिगतेनवालग्नाधी
शेनकार्याधीशेनचपरस्परंमुथशिलयोगेसतिस्वगृहगतः स्वोच्चराशिगतोवानयोरन्यतरेणचेन्मुथशिलंकरोति तदोत्तमाध
मता उत्तमाधमाख्यंकंबूलंस्यात् कुतश्चन्द्रस्योत्तमाधिकारप्राप्तत्वादितरयोरधमाधिकारप्राप्तत्वात् अत्रोदाहरणम् स्त्रीप्राप्ति
प्रश्नेतुलालग्नंतस्यस्वामीशुक्रः कन्यायांदशांशाः नीचेस्त्रीभवनाधीशोभौमः कर्कनीचेपंचदशांशाः १५ चन्द्रोपिकर्केस्वगृहे

उत्तमाधमतानीचरिपुगेहस्थितेनचेत् स्वर्क्षादिगतश्चन्द्रः स्वभोच्चस्थस्त्यथालकृत् १९ मध्यमोत्तममेतच्च एतस्मान्नवि
शिष्यते॥

दशांशाः १२ एषांपरस्परंमुथशिलयोगउत्तमाधमकंबूलाख्योजातः स्त्रीप्राप्तिरीषद्दोषसाध्या अथचतुर्थोभेदः
अथमध्यमोत्तमकंबूललक्षणमाह स्वर्क्षादीति अथचन्द्रः स्वहद्दादावित्युक्तं तर्हि हद्दाचक्रमध्येचन्द्रस्याधिकारोनास्ति
भौमादिपंचकस्यैव वर्तते अतः कारणात् आदिशब्देनस्वद्रेष्काणस्वनवांशेवास्थितः सन् स्वभोच्चस्थः स्वगृहगतेनस्वाश
राशिगतेनवालग्नाधीशेनकार्याधीशेनपरस्परकृतमुथशिलेन इत्थशालकृन्मुथशिलंचेत्करोति तदेतत्कंबूलंमध्यमो
त्तमाख्यंस्यात् कुतः चन्द्रस्यमध्यमाधिकारप्राप्तत्वादितरयोरुत्तमाधिकारप्राप्तत्वात् एतन्मध्यमोत्तमकंबूलं पूर्वस्मा
न्मयोक्तादुत्तमाधमकंबूलान्नविशिष्यते नविशिष्टफलमित्यर्थः अत्रोदाहरणं स्त्रीप्राप्तिप्रश्नेतुलालग्नंतस्यस्वामी
शुक्रोलग्नेस्वगृहे सप्तमभावेमेषस्तत्स्वामीभौमोमेषे चन्द्रस्तुवृषकर्कौविहायमकरेस्वनवांशेस्थः।
विंशांशाः २२ तदेषांमुथशिलंपरस्परमभूदिति मध्यमोत्तमाख्यंकंबूलमत्रस्त्रीप्राप्तिः उत्तमा अथपंचमोभेदः

२१

अथ मणऊलक्षणमाह वक्रइति ॥१॥ अस्मिन्मणऊयोगे लग्नाधीशकार्याधीशयोः परस्परं स्थानदृष्टिरपेक्षिता यदि शीघ्रखे
टात् लग्नाधीशकार्याधीशयोर्मध्ये यः शीघ्रगतिर्ग्रहो मंदगत्यादिः तस्मात्पश्चात्पूर्वगृहः अग्रेवापि रेववक्रो भौमः शनिर्वाऽति
दृष्टिः तादृशो भौमः शनिर्वा तर्यदृष्ट्या चतुर्थस्थान दृष्ट्या चैकर्क्षसमत्वं भवेद्वा अथवा एकराशिजातयादृष्ट्या तथा सप्तम
स्थानजातया दृष्ट्या दृष्ट्या वाचेदेषोऽधिकोनकेस्तथा शीघ्रग्रहस्य भागापेतयाधिकेः कृतकेऽशोः शीघ्रगतिग्रहस्य
तेजो हरेत् कीदृशः कार्यपदीत्यर्थाली स्थितः कार्यपदं वांछितकार्यस
दीप्तांशाम् अथवा त्रिभिः पंचपंचसन शीघ्रगतिग्रहस्यतेजोहरेत् कीदृशः कार्यपदीत्यशाली स्थितः कार्यपदं वांछितकार्यस
स्थानम् यःकार्यस्थानाधीशेन सह मुथशिलकारी संस्थितोपि वर्त्तमानश्चेद्भवति तदाऽसौ मणऊनामयोगः स्यात्स
भौ न कार्यकर्त्तानभवेदित्यर्थः अथास्योदाहरणं स्त्रीति ॥१॥ ममस्त्रीप्राप्तिर्भविष्यति नवेति इच्छायां प्रश्नलग्नं कन्यालि
तस्यस्वामी सौ बुधोऽत्र कन्यायां दिगंशैर्द्वादशभिरंशैरूपलक्षितोऽस्ति तथा सप्तमेऽस्यामीरुस्तिथिभिः पंचदशभिरंशैरूपलक्षितः स
वक्रःशनिर्वा यदि शीघ्रखेटात्पश्चात्स्थितस्तिष्ठति तुर्यदृष्ट्या एकर्क्षसमत्वं भवादृष्ट्या वापश्यन्नशोशोऽधिकोनकेऽस्थित ॥१॥
तेजोहरेत्कार्यपदेत्यशाली स्थितौ वासौ मणऊस्तु भौन स्त्रीलाभइच्छातनुरस्तिकन्या ३ त्रयोदिगंशोऽस्ति तिथिभिः सुरेज्यः ॥१॥
तेजोहरेत्कार्यपदेत्यशालीस्थितौ वासौ मणऊस्तु भौन स्त्रीलाभइच्छातनुरस्तिकन्यात्रयो दिगंशोस्ति तिथिभिःसुरेज्यः ॥१॥
तेजोहरेत्कार्यपदेत्यशाली स्थितौ वासौ मणऊस्तु भौन स्त्रीलाभइच्छा ... योमहत्तस्यतेजाः जीवेनपश्चान्मिलतीतिलाभोनार्यास्तुनो इष्टगतेऽथवास्मिन् ॥१॥
भौ१ कलत्रगः खेवनिजो भवांशेः पूर्वं बुधोमहत्तस्यतेजाः जीवेनपश्चान्मिलतीति लाभोनार्यास्तुनो इष्टगतेऽथवास्मिन् ॥१॥
कलत्रगः कलत्रं स्त्री भवनं तत्र गच्छतीति सप्तमस्थाने ३ स्त्रीत्यर्थः तथा वनिजो भौमः खेदशमस्थाने भवांशैरेकादशभिरं
शैरूपलक्षितोऽस्ति अथ भौमस्तुर्यदृष्ट्या बुधं पश्यति तस्माद्बुधादेकोनांशोनाधिको भूत्वाग्रस्थितो जातः ततोऽग्रे गत्वा भौमे
नहृतंस्वतेजोयस्य तादृशस्तेजोरहितो बुधः पूर्वं प्रथमतः कृत्वा पश्चादनंतरं जीवेन
कार्याधीशेन सह शीघ्रगतित्वान्मिलतेति हेतो बुधः नार्या नायाया लाभः प्राप्तिर्नो ना।
स्तीतिवक्तव्यम् अयमेको योगः अथापरः अथवा यथा वस्थितेः पूर्वस्मिन्योगे बुधापेक्ष
याभौमः सत्यांशोऽवस्थितः सन् इष्टगतो भवति एवमस्मिन्योगेऽपिष्टगते सति असौ मणऊ
योगः कार्यनाशको भवति ॥१॥

७ / ८	६ / बु १०	५ / ४
९	मणऊ योगोय	३ भौ ११
१० / ११	१२ जी / १५	१ / २

७ / ८	६ / बु १०	५ / ४
९	मणऊ	३ भौ ६
९ / ११	१२ जी / १५	१ / २

नी॰कं॰
उ॰
वि॰ता॰
२२

अथापरमुत्तमेकंबूलं लक्षणं श्लोकार्द्धेनाह इन्दुरिति । इन्दुश्चन्द्रः परैर्नोऽधिकाररहितः स्वगृहस्वोच्चस्वद्रेष्काणस्वनवांशस्वनीचस्वशत्रुगतेन
रुपाधिकाररहितः किंतु समगृहादिगतः स्वतोच्चस्थितेन स्वराशिगतेन स्वोच्चराशिगतेन वा लग्नाधीशेन कार्याधीशेन चक्रुतप
रस्परमुथशिलेन चेन्मुथशिलत्वं भवति तदोत्तममेव कंबूलं स्यात् कुतः चन्द्रस्याधिकाररहितत्वादितरयोरुत्तमाधिकारस्थ
त्वात् अत्रोदाहरणं धनलाभप्रश्ने तुलालग्नं लग्नाधीशो भृगुः स्वगृहे धनाधीशो भौमो मकरे उच्चे चंद्रः समस्य द्रेष्काणे मिथु
ने स्थितः एषां परस्परमुथशिलयोगसत्वात्कंबूलं समोत्तमं जातमिति भाग्यवशात्सिद्धमुत्तमा अथ नव मोभेदः अथापरम
धमकंबूलं लक्षणं श्लोकार्द्धेनाह स्वहद्देति ४२ स्वहद्दायां स्वद्रेष्काणे वा स्वनवांशे वा स्थितेन लग्नाधीशेन चक्रु
तपरस्परमुथशिलेन समाधिकारस्थितश्चन्द्रश्चेन्मुथशिलीतदा कंबूलं मध्यमं स्यात् कुतः च न्द्रस्याधिकाररहि
त्वादितरयोः मध्यमाधिकारस्थत्वात् एतत्सर्वोत्तमध्यमकंबूलं तत्फलदम् उदाहरणम् धनलाभप्रश्ने तु
लालग्ने तस्य स्वामी शुक्रः सिंहे स्वहद्दायां दशांशः १० चंद्रस्तु समस्य द्रेष्काणे मिथुने दशांशः १० तत्रैषां परस्परं मुथशिल

कार्याधीशेन

इन्दुः परैर्न स्वतोच्चस्थितेनाप्युत्तमं तत्र स्वहद्दादिगतेनापि पूर्ववन्मध्यमुच्यते ४२ परैर्नेनापि मध्यं स्यादिति युक्तं प्रती ॥ यते
योगोऽस्ति तस्मान्मध्यमेतत्कंबूलं कंबूलभेदस्तत्फलदं जातम् अथ दशमो भेदः पुनः प्रकार
न्तरेण मध्यमकंबूलं लक्षणं श्लोकार्द्धेनाह परैरिति परैर्नेन उत्तममध्यमाधिका रहितेन लग्नाधीशेन का
र्याधीशेन चक्रुतपरस्परमुथशिलेन समाधिकारस्थितश्चन्द्रश्चेन्मुथशि लीतदापि मध्यमं कंबूल
स्यादिति समस्याभिर्युक्तं युक्तिसहितं प्रतीयते कुतः सर्वेषां समाधिकारस्थत्वा त् उदाहरणं धनलाभप्र
श्ने लग्नं मेषः तत्स्वामी भौमः सिंहे दशांशः १० धनाधीशः शुक्रः कुंभे दशांशः १० चंद्रोऽपि तुलायां दशांशः १०
एषां परस्परमुथशिलयोगो जातो मध्यमं कंबूलं तेन लब्धिर्मध्यमा नोत्कृष्टा पक्वश्चेत्यर्थः अथैकादशो
भेदः अथाधमकंबूलं लक्षणं श्लोकार्द्धेनाह नीचेति ४२ स्वनीचराशिगतेन स्वशत्रुराशिगतेन वा लग्नाधीशेन का
र्याधीशेन चक्रुतपरस्परमुथशिलेन समाधिकारस्थितश्चन्द्रश्चेन्मुथशिलीतदाधमाख्यं कंबूलं स्यात् कुतश्चन्द्रस्य समाधिकारत्वा

२२

सनवांशाधिकारो मध्यमः स्वस्थानुस्वनीचाधिकारोधमः एतत्स्थानत्रितयरहितं समाधिकारः उक्तंच मनुष्यजातके केवलमी
शाहितयस्य पाले वेद्यापि वेन्मनुष्यपिलेविधत्ते मिथः स्वगेहास्वगतो प्रधानमध्येत्रिकाद्येत्वधमपरत्वे १ समरसिंहेनाप्युक्तं
मस्ति अत्र मोत्तमादिसंज्ञाभिरिति तानेव भेदानाह तत्रादौ उत्तमोत्तमकेवलं लक्षणमाह यदीति १० यदि इन्दुः स्वगृहे स्वगृह
स्थो वा स्वस्थः स्वगृहे स्वोच्चे वा भवति तादृश्याल लग्नकार्येशः ताहशेन स्वगृहस्थेनोच्चस्थेन वा लग्नाधीशेन तथा स्वगृहस्थेनो
च्चस्थेन वा कार्याधीशेन परस्परकृतमुथशिलेन सह इत्थशाली मुथशिलं करोति तदा तत्केवलमुत्तमोत्तमसंज्ञकं
मुच्यते कुतः त्रयाणामुत्तमाधिकारप्राप्तत्वात् अत्रोदाहरणं ममसन्ततिर्भविष्यति न वेति प्रश्ने मेषलग्नं तस्य स्वामी भौ
मः मेषे स्वगृहे विंशत्यंशे रुपलक्षितोऽस्ति चंद्रः कर्कस्थः स्वगृहे चतुर्दशांशे रुपलक्षितोऽस्ति अत्र लग्नाधीशकार्याधीश
योर्भौमसूर्ययोर्मुथशिलयोगोऽस्ति चन्द्रे स्वगृहस्थे ताभ्यां सह मुथशिलं करोतीत्युत्तमोत्तमं कार्यं करोति सन्ततिप्रा

यदीन्दुः स्वगृहोच्चस्थस्तादृशाल लग्नकार्यपाः इत्थशाली केवलं तदुत्तमोत्तममुच्यते १०
स्त्रीयह हद्रेष्काणांशकभागस्थेनेत्थशालतः मध्यमोत्तमकं केवलहीनाधिकृतिनोत्तमं ११ ॥
स्वीयहद्द्रेष्काणांशकभागस्थेन इत्थशाली लग्नेशकार्येशयोरेकाधिकारित्वे परस्प
राल्पं कार्यमवश्यं करोतीत्यर्थः अयं प्रथमो भेदः अत्र षोडशकं केवलयोगेषु लग्नेशकार्येशयोर्मध्यकेन विदेकेन सहापेतितम् अथोत्तममध्यकेवलोत्तम
[illegible] मुथशिलं च नियतं चन्द्रमुथशिलं तु लग्नेशकार्येशयोर्मध्यकेन विदेकेन सहापेतितम् अथोत्तममध्यकेवलोत्तम
योः केवलयोर्लक्षणमाह स्वीयेति ११ अत्र स्वीयहद्द्रेष्काणांशकभागस्थेन स्वहद्दायां स्वद्रेष्काणे वा स्वनवांशे वा लग्नाधीशका
र्याधीशयोर्न च परस्परकृतमुथशिलेन स्वगृहगतः स्वोच्चराशिगतो वा चन्द्रस्थेन मुथशिलं करोति तदोत्तममध्यमकं
केवलं स्यात् कुतः चन्द्रस्योत्तमाधिकारप्राप्तत्वादितरयोर्मध्यमाधिकारप्राप्तत्वात् ग्रन्थकर्त्रा तु मध्यमोत्तमुमितरुक्तं कुतः
उद्देशभंगभयात् अत्रोदाहरणं ममभाग्यं भविष्यति न वेति प्रश्ने तुलालग्नं तस्य स्वामी भृगुर्दशमे स्वहद्दायां दशांशः १०ः भा ११
ग्यभवनाधीशो बुधः सप्तमे स्वहद्दायां चतुर्दशांशः १४ ताभ्यां मुथशिलीत्युत्तममध्यममेतत्केवलं भवति प्रथमः अयं द्वितीयो भेदः

अथान्यदधमकेंबूललक्षणमाह इन्दुरिति ४६ यदीन्दुश्चन्द्रः स्वनीचराशिगतः स्वशत्रुराशिगतो वा परो नेन उत्तममध्यमाधमाधिका
रहितेन लग्नाधीशेन कार्याधीशेन च कृतपरस्परमुथशिलेन चेन्मुथशिली भवति तदाऽधमाख्यं केंबूलं ज्ञेयं कुतः चन्द्रस्या
धमाधिकारत्वादितरयोः समाधिकाराप्राप्तत्वात् एतत्सर्वोक्तमकंबूलयोगस्य तुल्यफलं प्रददाति उदाहरणं राज्यप्राप्तिप्रश्ने
वृषलग्नेतत्स्वामी शुक्रः षड्भागः ६ सिंहे राज्यभवनाधीशः शनिर्वृषे द्वादशांशः १० चंद्रस्तु नीचे वृश्चिके अंशो ३ स्ति एषां मुथशिल
योगाज्जातमधमसमं केंबूलं तेन राज्यप्राप्तिः कष्टसाध्या ४६ अथ पंचदशो भेदः अथाधमाधमकेंबूललक्षण
माह नीचारीति ४७ स्वनीचराशिगतेन स्वशत्रुराशिगतेन वा लग्नाधीशेन कार्याधीशेन च परस्परकृतमुथ।
शिलेन स्वनीचराशिगतः स्वशत्रुराशिगतो वा शशी चेन्मुथशिलं करोति तदा केंबूलं अधमाधममुच्यते
कुतस्त्रयाणामधमाधिकारप्राप्तत्वात् उदाहरणं पुत्रलाभप्रश्ने धनुर्लग्ने तत्स्वामी गुरुः मकरे नीचे पुत्रभवनाधी।

नीचारिभस्थखेटेन नीचारिभगतः शशी इत्थशाली केंबूलं तदधमाधममुच्यते ४७ मेषे रविः कुजो वापि वृषे कर्केऽथ
वा शशी तत्रेत्थशालात्केंबूलमुत्तमोत्तमकार्यकृत ४८ ॥

शो भौमः कर्के नीचे चंद्रोपि नीचे वृश्चिके अत्र त्रयाणां परस्परमुथशिलयोगात् अधमाधमकेंबूलाख्यः तेन सन्ततिलाभो
नास्त्येवेति वाच्यं अथ षोडशो भेदः एवं षोडश केंबूलभेदा उक्ताः अथ प्रागुक्तानां केंबूलभेदानां मध्ये उत्तमो
त्तमकेंबूलयोगोदाहरणमाह मेषइति ४८ अथापत्यप्रश्ने मेषलग्ने तत्स्वामी भौमः मेषे स्वगृहे पंचमभवना
धीशो रविर्मेषे स्वोच्चे अनयोर्लग्नाधीशयोः परस्परमुथशिलयोगे सति चेद्रस्त्वृषे उच्चे कर्के स्वगृहे अनयोर्म
ध्ये कुत्रचिद्विद्यमानश्चन्द्रश्चेन्मुथशिलं करोति तदा केंबूलं उत्तमोत्तमकार्यकृत् वांछितफलप्रदमित्यर्थः उदाहरणं पु
त्रलाभप्रश्ने मेषलग्ने तत्र लग्नाधीशो भौमः स्वगृहे कार्याधीशो रविर्मेषे स्वोच्चे चंद्रोपि कर्के स्वगृहे अत्रोत्तमाधिकारस्थि
तानां त्रयाणां परस्परमुथशिलयोगः उत्तमोत्तमकेंबूलाख्यः तेन पुत्रलाभो भविष्यतीति वाच्यम् ४८ ॥

अथस्त्राकाईनमध्यममध्यमकंबूललक्षणमाह सेति ५ स्वहद्दायां स्वद्रेष्काणे वा स्वनवांशे वा स्थितेन लग्नाधीशेन कार्याधीशे
न च परस्परं कृते मुथशिलेन स्वद्रेष्काणे स्वनवांशे वा स्थितश्चन्द्रो मुथशिलं चेत्करोति तदा मध्यममध्यमकंबूलं स्यात् कुतः स्वे
षां मध्यमाधिकारप्राप्तत्वात् अथोदाहरणं सन्ततिप्रश्ने मिथुनलग्ने तस्य स्वामी बुधः तुलायां स्वहद्दायामष्टांशः ८ पंचमभव
नाधीशः शुक्रः मिथुने स्वहद्दायामष्टांशः ८ चन्द्रस्तु कर्के प्रथमे द्रेष्काणे स्वीये नवांशे वा स्वीये द्वांशोऽस्ति अत्र द्वयाणामपि परस
र मुथशिलयोगाच्च मध्यममध्यमाख्यं कंबूलं तेन संततिप्राप्तिर्मध्यममध्यमा तिथ्यत्र साध्येत्यर्थः अथ षष्ठो भेदः
अथस्त्राकाईनमध्यमकंबूललक्षणमाह मध्यममिति हीना रहिता अधिकृतयोः अधिकारा येषां ते हीनाधिकृतयस्ते
च ते वेदाश्च तेभ्यो जाते मुथशिले यत्र तत्कंबूलं भवति सोत्र मध्यमाधमाधिकाररहिते अर्थात् समाधिकारप्राप्तेन ल
ग्नाधीशेन कार्याधीशेन च कृते परस्परमुथशिलेन स्व मध्यमाधिकारस्थः शशी चेन्मुथशिलं करोति तदा मध्यमकं
बूलं स्यात् मध्यमकंबूलं कंबूलपर्यायः कुतः चन्द्रस्य मध्यमाधिकारप्राप्तत्वादितरयोः समाधिकारप्राप्तत्वात् अत्रो

स्वहद्दादिपदस्थेन कंबूलं मध्यममध्यमं ५ मध्यमं च कंबूलं स्याद्धीनाधिकृतिवेदजे मध्यमाधमकंबूलं नीचारिभगवेदजं ५

दाहरणं संततिप्रश्ने वृषलग्ने तत्पतिः शुक्रः समस्वहद्दायां चतुरंशः ४ मन्तु मकरे स्थितः पंचमाधीशस्य स्वामी बुधः समस्वहद्दायां
ष्टांशः ५ मन्तु तुलायामस्ति चन्द्रस्तु स्वद्रेष्काणे कर्केऽप्यस्ति परस्परमेते मुथशिलकृतश्चेति मध्यमसमं कंबूलं जातं तेन सं
ततिप्राप्तिरायाससाध्येत्यर्थः अथ सप्तमो भेदः अथस्त्राकाईनमध्यमाधमकंबूललक्षणमाह मध्यमाधममिति ५
लग्नाधीशेन स्वनीचदेशे स्वशत्रुक्षेत्रे वा स्थितेन कृते परस्परमुथशिलेन स्वद्रेष्काणे स्वनवांशे वा स्थितश्चन्द्रो मुथशि
लं चेत्करोति तदा मध्यमाधमाख्यं कंबूलं स्यात् कुतश्चन्द्रस्य मध्यमाधिकारप्राप्तत्वादितरयोरधमाधिकारप्राप्तत्वात् अ
दाहरणं भाग्यप्राप्तिप्रश्ने मेषलग्ने तत्स्वामी भौमः कर्के नीचे नवमभवनस्वामी गुरुः नीचे मकरे चन्द्रः कर्के स्वद्रेष्का
ताष्टांशः परस्परस्य मुथशिलयोगात्तन्मध्यमाधमकंबूलं जातमिति भाग्यप्राप्तिरायाससाध्या भवति ५ अथाष्टमो भेदः

नी॰ कं॰
३॰
२४

लीकृते मध्यमाधमकंवूलं जातं कुतः चन्द्रः स्वनवांशेस्ति शुक्रो नीचेस्ति अत्रापि चन्द्रस्य स्वदृक्काणस्तु न संभवति तथा मकरस्थे चंद्रे
गुरुणा मकराख्यनीचराशिगतेन सह मुथशिले सति मध्यमाधमकंवूलं जातं कुतः चन्द्रः स्वनवांशेस्ति गुरुर्नीचे अत्रापि स्वदृक्का
णस्तु न संभवति तथा मीनस्थे चंद्रे तेन बुधेन मीनाख्यनीचस्थेन मुथशिले सति मध्यमाधमं कंवूलं जातं कुतः अत्र चन्द्रः स्वदृक्का
णे स्वनवांशे वास्ति बुधो नीचेस्ति इदमुदाहरणपंचकं न शुभं शुभफलदं नेत्यर्थः ५१ अथैतेषां मतं दूषयन्नेव दूषयति तदयुक्तमि
ति ५२ श्री त्र्यंबकमते गतिग्रहयोरेकराशिस्थयोरेव मुथशिलादियोगो विचार्यः इति यत्केषांचिन्मतं तदयुक्तं न युक्तिसहमित्यर्थः कु
तः अस्मात्तथाह नीचगस्येति लग्नाधीशकार्याधीशयोर्मध्ये केनचिदेकेन ग्रहेण स्वनीचराशिगतेन स्वनीचराशिगतस्य तदितर
ग्रहस्य चेदित्थशाले तत्कार्यनाशी प्रोक्तम् न हि द्वयोर्ग्रहयोरेकनीचस्थानं संभवति तथा रिपुणा रिपोः लग्नेशकार्येशयोः पर
स्परं वैरे सति यन्मुथशिलं तत्कार्यनाशी प्रोक्तं यतः कारणात्तत्र समरसिंहकृतताजिकसंज्ञातंत्रे स्फुटं प्रकरार्थमुक्तमस्ति त

तदयुक्तं नीचगस्य नीचेन रिपुणा रिपोः इत्थशाले कार्यनाशी प्रोक्तं तत्र यतः स्फुटम् ५२
लग्नकार्यपयोरित्थशाले त्वेकोस्ति नीचगः स्वर्त्तादिपदहीनोन्यो यद्यकंवूलयोगकृत् ५३

दाकंच यदि नीचो नीचेन मुथशिलकारी तथा रिपुर्द्विषता तत्कंवूलं नेष्टं चंद्रोपि विनाशकोमुष्मिन् इति अत्र द्वितीयो यो
गः एकराशिस्थयोरपि संभवतीति न दूषणत्वेनोपन्यसनीयः ग्रन्थकृतात्र प्राक् ग्रन्थसंदर्भवशाल्लिखित इति ५२ अथ
प्रकारान्तरेण फलोत्पत्तिज्ञानार्थं कंवूलयोगस्य भेदान्तरमाह लग्नेति ५३ पूर्वं तु लग्नाधीशकार्याधीशयोरभिन्नाधि
कारस्थितयोरन्योन्यमुथशिलेन कंवूलमुक्तं इदानीं तु तयोरप्यधिकारभेद उच्यते यत्र लग्नाधीशकार्याधीशयोर्मुथ
शिलयोगो विचार्यते तत्र तयोर्मध्ये एकः स्वनीचगतोस्ति अन्यो द्वितीयः स्वर्त्तादिपदहीनः स्वगृहे स्वोच्चे स्वहद्दायां स्वद्रे
क्काणे स्वनवांशे स्वनीचे स्वपाद्गुल्ते त्रैवान भवति अर्थात्समाधिकारगतोस्ति अत्र समाधिकारगतस्य चन्द्रस्य चेन्मुथशिल
करोति तदापि कंवूलाख्यो योगः स्यात् ५३ ॥ ११

२४

रधमाधिकारप्राप्तत्वात् उदाहरणं पुत्रप्रश्ने मिथुनलग्नं तत्स्वामी बुधो नीचे मीने पुत्रभावाधीशः शुक्रः कन्यायां नीचे चन्द्रस्तथि

कारहितः अत्र त्रयाणां परस्परं मुथशिलयोगात् समाधमं कंबूलं जातं तेन पुत्रप्राप्तिचिन्ताऽधमा अधम फला इत्यहून

कष्टसाध्येति यावत् अयं द्वादशो भेदः अथाधमोत्तमकंबूललक्षणमाह नीचेति ४४ यदि चन्द्रो नीचराशिगतः

प्रातु राशिगतो वा स्वगृहगतेन स्वोच्च गतेन वा लग्नाधीशेन कार्याधीशेन चेन्मुथशिली भवति तदाऽधमोत्त

मकंबूलं स्यात् कुतः चन्द्रस्याधमाधि कारत्वादितरयोरुत्तमाधिकारप्राप्तत्वात् एतत्पूर्वोक्तस्य योगस्य तुल्य

फलप्रददातीति उदाहरणं सुखप्राप्तिप्रश्ने लग्नं सिंहः तत्स्वामी सूर्यो मेषेऽस्ते सुखभवनाधीशो भौमो मकरेऽस्ते चन्द्र

स्तु नीचे वृश्चिके एवं त्रयाणां परस्परं मुथशिले जाते सत्यधमोत्तमसंज्ञकं कंबूलमभूदिति सुखप्राप्तिरीषद्दायासस्सा

नीचारिस्थेनेत्थशाले धमं कंबूलमुच्यते ४२ नीचशत्रुभगश्चन्द्रः स्वभोच्चस्थेत्थशालकृत् अथमोत्तमकंबू

लं पूर्ववत्तुल्यफलप्रदम् ४४ चन्द्रो नीचारिगेहस्थः स्वहद्दादिगतेन चेत् इत्थशाली कंबूलं तदुच्यते ऽधमम

ध्यमं ४५ इन्दुर्नीचारिगेहस्थः पदोनेनेत्थशालकृत् कंबूलमधमं ज्ञेयं पूर्ववत्तुल्यफलप्रदम् ४६ ॥

ध्याभवतीति अयं त्रयोदशो भेदः अथाधममध्यमकंबूललक्षणमाह चन्द्र इति ४५ यदि चन्द्रो नीचगृहगतः

शत्रुगृहगतो वा स्वहद्दायामादि प्राप्तेन स्वद्रेष्काणे स्वनवांशे वा लग्नाधीशेन कार्याधीशेन च परस्परं कृतमु

थशिले नचेदित्थशाली मुथशि लीभवति तदाधममध्यमकंबूलमुच्यते कुतः चन्द्रस्याधमाधिकारत्वादि

तरयोर्मध्यमाधिकारप्राप्तत्वात् उदाहरणं पुत्रप्राप्तिप्रश्ने कन्यालग्नं तत्स्वामी बुधः मकरे स्वहद्दायां ऽत्रांशः इपु

त्रभावाधीशः शनिस्तु मीने स्वहद्दायां पंचांशोस्ति चन्द्रस्तु नीचे वृश्चिके ऽत्रांशः एवं त्रयाणां परस्परं मुथशि

लयोगे जाते सत्यधममध्यमकंबूलं जातं तेन संततिप्राप्तिः प्रयासा साध्या च तद्दशो भेदः ॥ ६ ॥

नी. कं.
३०
२५

अथास्य गैरिकंबूलयोगस्योदाहरणं श्लोकत्रयेणाह लग्नेशइत्यादिना ८६ अहं सुखं मे भाव्येल क्ष्मपश्ययामि नवेति प्रश्ने क्रियमाणे स
ति तस्मिन्काले सिंहलग्नमस्ति तस्य स्वामी सूर्यः क्रिये मेषे अष्टांशो रश्मिभिः पंचरूपलक्षितोस्ति सुखभवने चतुर्थे वृश्चिका
ख्ये तस्य स्वामी भौमः कुंभे रविमित्रे दशभिरंशैः रूपलक्षितोस्ति तयोर्लग्नाधीशकार्याधीशयोः सूर्यभौमयोः परस्परं मुथ
शिलयोगोस्ति तत्रास्मिन्योगे सतीन्दुश्चन्द्रः कन्यायामस्ति चरमेंशके त्रिंशांशे २९।। अत्र विद्यमानस्य सत्तादिशुभाशु
भाधिकारहीनस्यास्य चंद्रस्य लग्नाधीशकार्याधीशयोर्मध्ये केनचिदेकेन मुथशिलयोगो नास्ति परंतु चन्द्रस्तुलागृहं
गंतुकामोस्ति तत्तुलागृहं शनेरुच्चमस्य तस्तुलास्थेन शनिना सह शीघ्रगामित्वादन्यराशिस्थतुलातत्रगतः चन्द्रो मुथ
शिलकारी भवति एतदेवंविधं ग्रहसंस्थानं गैरिकंबूलाख्यं जातं अथास्य फलमुच्यते अनेन तृतीयेन सहायभूतेन ला
भं वांछितकार्यसिद्धिरूपं ददाति कुंडली यथा द्वितीयोदाहरणं कुंडली यथा अस्मिन्नेव योगे तुलाराशौ बुधादिस्थिति

६ चं ७	५	४ ३
८		२
९ १०	भौम ११	शु १२ १

लग्नेशसुखमितिप्रश्ने सिंहलग्नं रविः क्रिये अष्टांशैः सुखपः कुंभे भौमो मैत्रे रविमित्रयोः ५८ इत्थशालोस्ति तत्रेन्दुः
कन्यायां चरमेंशके सत्तादिपदहीनस्य नेत्थशालो स्यकेनचित् ५९ सखोच्चगेन शनिनान्यर्क्षस्थेनेत्थशालकृत्
गैरिकंबूलमन्येन सहायाल्लाभदायकं ९० शून्याध्वनीन्दुकुंभयोर्नेत्थशालो न वा युतिः खल्लासरोन शुभदः कंबू
लफलनाशनः ९१ ।।

६ बु ७	५	र ४ ३
८		२
९ १०	११	१२ १

यस्यकोप्यधिकारः शुभोऽशुभोनास्ति तत्रगतश्चन्द्रो बुधादिना कृतमुथशिलश्चेत्तदा फलमनिष्टं गैरिकंबूलेसेयं अत्रोदाहरणे
संमतिर्नास्ति ममरसिंहेनानुक्तत्वात् ९० अथ खल्लासरयोगलक्षणमाह शून्यइति ९१ अत्र केनचिदेकेनेतिपदमध्याहार्यम् ममरसि
हेकेनाप्युक्तत्वात् लग्नाधीशकार्याधीशयोर्मुथशिलयोगस्त्वपेक्षित एव तत्र पूर्वोक्तलक्षणेन चंद्रः शून्याध्वनि शून्यमार्गगोस्ति ताद
शश्चन्द्रः उभयोर्लग्नाधीशकार्याधीशयोर्मध्ये केनचिदेकेन युतोपि नास्ति सयोगः खल्लासरनामको ज्ञेयः अयनशुभदः कीदृशः कं
बूलफलनाशनः मुथशिलयोगे सति केवलयोगे वा कंबूलफलं पूर्णं भवति अत्र केनापि सह मुथशिलयोगाभावादध्वभावा
द्वाकंबूलफलनाशयति ९१ ।। ५५ ।।

२५

अथांतिमकंबूलस्याथमाथमाख्यस्योदाहरणमाह वृश्चिकस्थ इति ५९ पुत्रलाभप्रश्ने यत्र लग्ने लग्नाधीशो गुरुः मकरे नीचे
पुत्रभवनाधीशो भौमः कर्के नीचे चंद्रः वृश्चिके नीचे तत्र चंद्रभौमाभ्यां च मुथशिलयोगाज्जातं कंबूलमथमाथमाख्यं ततो
निकार्यविध्वंसं दृढं त्वं वद इति उदाहरणं पुत्रलाभप्रश्ने यत्र लग्ने तत्र लग्नाधीशो गुरुः मकरे नीचे कार्याधीशो भौमः कर्के
नीचे चन्द्रोपि नीचे वृश्चिके अत्राथमाधिकारस्थितानां त्रयाणां परस्परं मुथशिलयोगो थमाथमकंबूलाख्यः तत्र पुत्रलाभो
नास्त्येवेति वाच्यं अथाद्यान्तिमयोः कंबूलभेदयोर्दिशा ऽन्तरालवर्तिनां कंबूलभेदानां नयानीत्याह एव

मं ११	९	गु ७ ८
१२		६
१ २	३	चं भौ ४ ५

वमिति ६० एवमेव पूर्वोक्तभेदानां विचक्षणैर्दैवज्ञैः उदाहरणयोजना उक्तलक्षणसंबन्धात्स्वगुरूक्तलक्ष
णयोजना हृद्भनीया विचार्या उदाहरणानि नोक्तानि कुतः लक्षणवाक्यानां स्पष्टार्थत्वात् ६० अथात्र केचि
त्कंबूललक्षणे पृथ्वीशीघ्रमंदगतिग्रहयोरेकराशिस्थयोरेव मुथशिलयोगमाहुः तन्मतमुपन्यस्यति मेषर्क्ष
वृश्चिकस्थः शशी भौमः कर्के तत्रेत्थशालतः अथमाथमकंबूलं कार्यविध्वंसदं वदेत् ५९ एवं पूर्वोक्तभेदाना
मुदाहरणयोजना उक्तलक्षणसंबन्धात् हृद्भनीया विचक्षणैः ६० मेषस्थे क्षे शनीत्यादि दृष्टान्तान्मंदशीघ्रयोः एक
त्रैवस्थितावित्थशालादीन परे जगुः ६१ ॥ तिः ६१ मेषराशिस्थे अत्रे चन्द्रमसि मेषस्थेनैव शनिना सह मुथशिलयो
गे कृते सति तदा एतदुत्पन्नं कंबूलं मध्यमाथमसंज्ञं जातं इत्यादि दृष्टांतवशात् शीघ्रमंदगतिग्रहयोः एकराश्येवस्थि
तत्व एव मुथशिलयोगादीन परे आहुः आदिशब्देन ईसराफादयः तथा च समरसिंहः मेषस्थे क्षे शनिना कर्कस्थे भूभुवा
स्त्रियां क विना मकरस्थे गुरुणा सह मीनस्थे ज्ञेन नन्नु भं चेति मेषस्थे चंद्रे शनिना सह कृते मुथशिले सति मध्यमाथमसंज्ञं
कंबूलं जातं कुतः अत्र हि चंद्रो मेषे स्वगृहोच्चाधिकारेनास्ति स्वद्रेक्काणे स्वनवांशे भवति शायः स्वनवांशोस्ति शनिस्तु नीचस्थ ए
व तथा कर्कस्थे चन्द्रे भूभुवा मंगलेन कर्काख्यनीचस्थानगतेन कृते परस्परं मुथशिले सति मध्यमाथमं कंबूलं जातं कुतः अ
त्र हि चंद्रः स्वगृहस्थः भौमो नीचस्थः तथा स्त्रियां कन्यास्थे चंद्रे क विना बुधेन कन्याख्यनीचराशिगतेन सह मुथशि

नी॰कं॰
३
४५

यदान्योन्यं यो कोऽपि चिह्नो ग्रहो बलिनौ स्वगृहस्थो च्चादिगो संतौ लग्नाधीशकार्याधीशयोर्मध्ये केनचिदेकेन सह युक्तो मुथशिलं कुरुतः
तदा एकस्य सहायेन तः कार्यं मुशन्ति सन्त इति अथ तंबीरयोगस्य लक्षणमाह बलीति ९६ यदा लग्नकार्ययोर्लग्नाधीशकार्या
धीशयोः परस्परमुथशिलयोगो न भवेत्तदा तयोर्मध्ये कश्चन बली ग्रहः राश्यंतगः स्वाक्रांतराश्यंतिमांशवर्ती ९।।१ सन् यदा
सन्नेगामी अग्रिमराशिगमनकामः स दीप्तांशकैरन्यतमैरग्रिमराशिविद्यमानाय ग्रहाय महत्तेजो दत्ते स तंबीरयोगः अग्रि
मराशिगतो ग्रहश्चेत्स्वगृहादिबलयुक्तस्तदायं योगः कार्यकरोभीष्टकार्यकर्त्ता स्यात् अथ कुत्थलक्षणमाह अत्र कुत्थ
शब्देन यवनभाषया बली ग्रह उच्यते तत्र बलमनेकप्रकारं तत्र कांश्चित्प्रकारानर्थ मञ्जोकेनाह लग्नेपीति ९७ अत्र ग्र
हो बली स्यन्वयः तत्रापि सर्वोपेतया लग्नस्थो बली तदभावे केन्द्रस्थश्च तत्र्यर्थसप्तमदशमस्थानेषु बली पंचलग्नस्था

बलीराश्यंतगोन्यत्रगामी दीप्तांशकैर्महः। दत्तेन्यस्मै कार्यकरस्तं बीरो लग्नकार्ययोः ९६ लग्नेपि केन्द्रे निक
टेपि वास्य विलग्नदर्शी स्वगृहोच्चहद्दे। मुसल्लहे स्वे निजहद्दगो वा बली ग्रहो मध्यगतिस्त्वशीघ्रः ९७॥

पेतया न्यूनबलः तदभावे स्य केन्द्रस्य निकटे पणफरे द्वितीयपंचमैकादशस्थानेषु बली केन्द्रस्थापेतयान्यूनबलः तद
भावे यो ग्रहो विलग्नदर्शी विलग्नं पश्यतीति विलग्नदर्शी तृतीयसप्तमस्थो बलवान्भवति यद्वा निकटेपि वास्य विलग्नद
र्शीति विशेषणविशेष्यभावः अस्य केन्द्रस्य निकटे पणफरे आपोक्लिमे च स्थितः सन् विलग्नदर्शी तृतीयपंचमनवमै
कादशस्थानस्थः सबलस्त्वानित्यर्थः अन्ये तु षष्ठाष्टद्वादशवर्जितपणफरापोक्लिमानां निकटपदेन संग्रहः षड्विधवि
गणितागत दृष्टो सोपि कथंचिद्बलीत्यर्थ इत्याहुः तथा यो ग्रहः स्वगृहे स्वोच्चे स्वद्रेष्काणे स्वमुसल्लहे स्वनवांशे स्वहद्दायां
वा वर्त्तमानो बली तथा समध्यगतिः नरातभुजगाश्वेरित्यायुक्तमध्यगततुल्य स्पष्टगतिः ग्रहो बलवान्भवति त
थाअशीघ्रः नशीघ्रो अशीघ्रः मध्यमगत्यपेक्षया अल्पगतिग्रहो बली ९७ ॥ ः ॥

२६

सदृष्टान्तमेतस्य फलमाह तत्रेति ५४ तत्र तादृशे कंबूलयोगे कार्याल्पता ज्ञेया तत्र दृष्टान्तः अन्यजातिः पुमान् जात्यस्य विजातीयमर्थं यत् प्रार्थयन्सन् यथाऽर्थ्यद्रव्यस्याल्पं लभते इत्यध्याहारः तथैतत्कंबूले कवयः पंडिताः विदुर्जानन्ति अर्थाद्यदा सजातीयः सजातीयमर्थयते तदा सतस्मै लज्जावशाद्दहनि कदाचित्प्रयच्छतीत्यर्थः ५४ अथ गैरिकंबूलवत्कामस्तडपयोगित्वेन शून्यमार्गगग्रहलक्षणमाह तस्येति ५५ यस्य ग्रहस्य स्ववर्गादेः स्वगृहस्वोच्चस्वहद्दास्वद्रेष्काणस्वनवांशकात्मकः शुभः शुभफलदायिकारो नास्ति अशुभोऽपि नीचशत्रुराशिगतः अशुभः अशुभफलदायिकारोऽपि नास्ति पुनः केनापि शुभग्रहेण पापेन वा अदृष्टमूर्त्तिरदृष्टः स शून्याध्वगः शून्यमार्गगः इष्यते उच्यते अत्रार्थे संमतिर्नास्ति समरसिंहेनानुक्तत्वात् ५५ अथ शून्यमार्गगलक्षणं प्रतिपाद्य गैरिकंबूललक्षणमनुष्टुभाह लग्नेति ५६ ५७ लग्नाधीशकार्याधीशयोरित्थ

तत्र कार्याल्पता ज्ञेया यथा जात्यन्यमर्थयन् अन्यजातिः पुमानर्थं तथैतत्कवयो विदुः ५४ तस्याधिकारः स्ववर्गादिः
शुभो नाप्यशुभोऽपि वा केनाप्यदृष्टमूर्त्तिश्च शून्याध्वग इष्यते ५५ लग्नकार्येशयोरित्थशाले शून्याध्वगः शशी उ
च्चादिपदशून्यत्वात्तस्य शालोऽस्य केनचित् ५६ यद्यन्यर्क्षं प्रविश्यैष स्ववर्गोच्चस्थस्य शालवान् गैरिकंबूलमेतत्तु
पदोनेनाशुभं स्मृतम् ॥ ५७ ॥

शाले सति तत्र शशी चंद्रश्चेत् शून्याध्वगः शून्यमार्गगो भवति शून्यमार्गगः कथं जात इत्यत आह उच्चादिपदशून्यत्वात् स्वोच्च आदिशब्देन स्वगृहस्वद्रेष्काणस्वनवांशस्वनीचस्वशत्रुभं एतत्स्थानस्य शून्यत्वाद्रहितत्वादित्यर्थः अत एतादृशश्चंद्रस्य केनचिल्लग्नाधीशकार्याधीशयोर्मध्ये एकतमेन मुथशिलयोगश्चेन्न भवति एतादृशश्चन्द्रो यदि राश्यन्ते वर्तमानः सन् अग्रिमराशिं प्रविश्य यस्मिन्राशौ प्रविष्टः स राशिर्यस्य ग्रहस्य स्वगृहस्वोच्चं स ग्रहस्तस्मिन्राशौ तिष्ठते तेन ग्रहेण सह यदि चन्द्रो मुथशिलं करोति तदा गैरिकंबूलसंज्ञको योगो भवति एतद्गैरिकंबूलं पूर्वोक्तकंबूलभेदतुल्यफलदं ज्ञातव्यम् तद्विशेषे यदि तत्र अन्यराशिगतश्चन्द्रः स्वक्षेत्रादिस्थेन ग्रहेण पदोनेन स्वगृहाद्यधिकाररहितेन मुथशिलं करोति तदा तद्गैरिकंबूलमशुभमनिष्टफलदं स्मृतम् ५७ ॥ ३३

नी॰कं॰ ३. ५८

अथ ग्रहफलमाह अत्र यवनभाषयाऽध्यक्षशब्देन नैर्बल्यमुच्यते तच्चानेकप्रकारं तत्र कियंतः प्रकारान् प्रथमश्लोकेनाह लग्नादिति ॥१॥ अत्र निर्बलो ग्रह इत्यन्वयः लग्नात् वर्षलग्नात् मासदिनप्रश्नलग्नाद्वा यः कश्चिद्ग्रहः षष्ठस्थाने अथवाष्टमस्थाने अथवाऽन्त्ये द्वादशे वर्तमानः सन् निर्बलो भवति तथाऽस्तं नु वक्रगतिर्ग्रहो निर्बलः तथारिगृहगः शत्रुराशिस्थो निर्बलः तथा नीचगः स्वनीचराशिगतः निर्बलः तथा वक्रगामी वक्राभिलाषी ग्रहो निर्बलः तथा क्रूरैः पापग्रहैर्युक्तो ग्रहो निर्बलः तथाऽस्तगः अस्तंगतो ग्रहो निर्बलः तथा यदि क्रूरनीचारिभस्थैर्मुथशिली यदि कश्चिद्ग्रहः क्रूरग्रहेण नीचराशिगतेन वा शत्रुराशिगतेन वा ग्रहेण मुथशिली मुथशिलं करोति स निर्बलः तथा क्रूरेण त्वनन्तदृष्ट्या च तथा दशमसप्तमैकस्थानगतदृष्ट्या दृष्टश्चेन्निर्बलः तथाप्ययरिपुरतिगैः द्वादशषष्ठाष्टमस्थानस्थितैर्ग्रहैः सह इत्थशालं विधित्सुः कर्तुमिच्छति अथवा कुर्वन् मुथशिलं करोति स नि

लग्नान्त्यषष्ठाष्टमेऽस्तमनृजुररिगृहगो नीचगो वक्रगामी क्रूरैर्युक्तोऽस्तगो वा यदि च मुथशिली क्रूरनीचारिभस्थैः ।
त्वनन्तदृष्ट्या क्रूरदृष्टोऽप्ययरिपुरतिगैरित्थशालं विधित्सुः कुर्वन्वा निर्बलोऽयं स्वगृहनगभगो राहुपुच्छास्यवर्ती ॥१॥
भनीत्वमाणस्तनुमस्तभागस्थितः स्वभोच्चादिपदैश्च्युतश्च । क्रूरैसराफी न सवीर्ययुक्तः कार्यं विधातुं न विभुर्यतोऽसौ

र्बलः तथा स्वगृहनगभगः स्वगृहात् ग्रहस्य यद्गृहं यथा मेषो भौमस्य तस्मान्नगभगः सप्तमे यत्स्थानं तत्र गतो ग्रहो निर्बलः ग्रहाधिष्ठितो राशिः स चेद्ग्रहस्य स्वगृहात्सप्तमो भवति तदा निर्बल इत्यर्थः तथा राहुपुच्छास्यवर्ती राहोः पुच्छं राहुमुक्तो राशिः आस्यं मुखं राहुभोग्यो राशिः तत्र तिष्ठति यो ग्रहः स निर्बलः ॥१॥ अथान्यानपि प्रकारानाह भनीत्वमाणेति ॥२॥ यो ग्रहस्तनुं लग्नमनीत्वमाणे नेत्तत्ते स निर्बलः तथाऽस्तभागस्थितः सूर्यो यद्राशिनवांशेऽस्ति तस्मात्सप्तमो यो नवांशस्तत्र स्थितो ग्रहो निर्बलः अर्कं च सप्तमराशिहेन सूर्यास्तभागसंस्थ इति तथा यो ग्रहः स्वभोच्चादिपदैः स्वगृहस्वोच्चस्वहद्दास्वद्रेक्काण स्वनवांशाद्यैः पदैः पंचिकाद्यैः शून्यो रहितः स निर्बलः तथा यो ग्रहः क्रूरैसराफी पापग्रहेण सह ईसराफयोगं करोति स ग्रहो वीर्ययुक्तो न भवति यतोऽसौ ग्रहः कार्यं मनोभिलषितं विधातुं कर्तुं न विभुः समर्थो न भवति ७२ ॥ ॥

५८

अथाहयोगलक्षणमाह अस्तनीचेति ९२ यो ग्रहोऽस्तंगतः स्यादथवा स्वनीचगतः स्यादथवा स्वशत्रुगृहे स्यादथवा वक्री स्यादथवा
हीनाल्पभागो निर्वीर्यस्स तेजोरहितश्चार्थः एताहृशो ग्रहो दुर्बलो ज्ञेयः केनापि भावस्वामिना सह मुथशिलं चेत्करोति स ग्रहो
ऽन्तेमुखे सुदावपि तत्तद्भावकार्यसाधको न भवति यतः कारणादेष ग्रहो महस्तेजोनेन तु परस्मै दातुं न विभुः समर्थो न भव
ति अथ तादृशस्य हसन्तकस्य निर्बलग्रहस्य स्थानविशेषफलपाकमाह केन्द्रस्थ इति ९३ कार्याधीशो दुर्बलो ग्रहः केन्द्रस्थः
सन् आपोक्लिमगमापोक्लिमस्थानगतं लग्नाधीशग्रहं पुनक्लिमुथशिलं करोति तदा विशिष्टं कार्यमादितः प्रथमतो भूत्वाः
त्रैपरिणामे नश्यति नष्टं भवति यदि आपोक्लिमस्थो ग्रहः केंद्रयातं केन्द्रस्थानगतं ग्रहं पुनक्लिमुथशिलं करोति तदा पूर्वं
प्रथमतः विनश्य विनाशं प्राप्य पश्चात्प्रांते विशिष्टं कार्यं भवतीति वाच्यं अथ इक्कालिकस्य योगलक्षणमाह मंद इति

अस्तनीचरिपुवक्रहीनभा दुर्बलो मुथशिलं करोति चेत् नेत्थमेष न विभुर्यतो महोऽन्ते सुखेपि न स कार्यकारकं
९२ केन्द्रस्थ आपोक्लिमगं पुनक्लिभूत्वादितो नश्यति कार्यमन्ते आपोक्लिमस्थो यदि केन्द्रयातं विनश्य पूर्वं भवती
हपश्चात् ९३ मंदः स्वभोच्चादिपदस्थितश्चेत्पदेन शीघ्रेण कृतेत्थशालः तत्रापि कार्यं भवतीति वाच्यं वक्रादिति
वीर्यपदेन चेत्स्यात् ९४ वीर्यान्वितो कार्यविलग्ननाथो स्ववर्गादिगेनान्यतरेण पुनक्लि अन्यो यदा हीनबली नो तदान्यसा
हाय्यतः कार्यमुपैति सन्तः ९५ ॥ ९४ मंदो मंदगतिग्रहः स्वभोच्चादि स्वक्षेत्रे स्वोच्चे आदिशब्देन स्वहद्दायां स्वद्रेक्काणे स्व

नवांशे वा स्थितः सन् पदेन न शीघ्रेण स्वभोच्चादिशुभाधिकाररहितेन शीघ्रगतिग्रहेण कृतेत्थशालश्चेद्भवति तत्रा
भीष्टं कार्यं भवतीति वाच्यं चेच्छीघ्रगतिग्रहः वक्रादिनिर्वीर्यपदे प्रागुक्ता अस्तनीचरिपुवक्रहीनभ इत्यादिनिर्बलस्थानेषु
चेत्स्यात् अथ इत्थशालादिवीर्ययोगमाह वीर्येति ९५ यदा लग्नाधीशकार्याधीशौ वीर्यान्वितौ अस्तनीचरिपुवक्रहीनगाः
त्यागुरुकरीत्या निर्बलौ स्यातां तयोर्लग्नाधीशकार्याधीशयोर्मध्ये एकः कश्चिदेकः स्वतीयेन ग्रहेण स्ववर्गादिगेन स्वगृहस्वोच्चस्वहद्दा
दिगतेन सह पुनक्लिमुथशिलं करोति तदान्यसहाय्यतः तृतीयो यः कश्चित्सहायभूतस्तस्य कार्यात्कार्यं संतोऽतिशिष्टाश्र

अथ सर्वग्रहाणां चत्वारि हर्षस्थानान्याह नवेति ४९ तत्र प्रथमं हर्षस्थानमुच्यते इनात्सूर्यमारभ्य सर्वेषां ग्रहाणां नन्द इत्यादि हर्षस्थानानि क्रमेण भवन्ति लग्नादिति सिद्धवत् तद्यथा लग्नान्नवमस्थो सूर्यो हर्षितः चन्द्रस्तृतीयस्थः भौमः षष्ठस्थः लग्नस्थो बुधः गुरुरेकादशस्थः शुक्रः पंचमस्थः शनिर्द्वादशस्थो हर्षपदं इत्यर्थः अथ द्वितीयं हर्षस्थानमुच्यते स्वभोच्चमिति यद्ग्रहः स्वगृहे भवति अथवा स्वोच्चे भवति तदा हर्षितो ज्ञेयः स्वगृहे यद्बलं तद्देव स्वोच्चे उभयत्रापि पंचविंशोपकबले न तद्द्विगुणं अथ तृतीयं हर्षस्थानमुच्यते त्रिभमिति लग्नभतो लग्नराशेः सकाशात्त्रिभं त्रिभं राशित्रयं क्रमेण स्त्रीणां स्त्रीग्रहाणां नृणां पुरुषग्रहाणां हर्षपदं भवति अयमर्थः लग्नद्वितीयतृतीयराशिषु वर्तमानाः स्त्रीग्रहा हर्षिताः ततस्त्रिषु राशिषु चतुर्थपंचमषष्ठस्थानेषु वर्तमानाः पुरुषग्रहा हर्षिताः पुनस्त्रिषु राशिषु सप्तमाष्टमनवमस्थानेषु स्त्रीग्रहा हर्षिताः पुनर्दशैकादशद्वादशस्थानेषु पुरुषग्रहा हर्षिताः इति अथ चतुर्थं हर्षस्थानमुच्यते रात्रीति तेषां स्त्रीपुरुषग्रहाणां रात्रिदिने रात्रिदिवसयोर्हर्षपदं अयमर्थः रात्रौ वर्षप्रवेशे स्त्रीग्रहाणां हर्षपदं तत्र दिवा वर्षप्रवेशे पुरुषग्रहाणां हर्षपदं तेषु चतुर्षु हर्षस्थानेषु ।

नव ९ त्रि ३ षट् ६ लग्न १ भवर्त ११ पुत्र ५ व्यया १२ इनाद्धर्षपदं स्वभोच्चे त्रिभं त्रिभं लग्नभतः क्रमेण स्त्रीणां नृणां रात्रिदिने
पुनः ४९

स्थिता ग्रहा बलिनो भवन्ति इह ताजिके चन्द्रशनिशुक्रबुधाः नार्यः स्त्रीग्रहाः रविभौमगुरवः पुरुषग्रहाः अत्र तेषु सकान्तसन्ति अत्र विंशतिविंशोपकाः २० पूर्णबले तत्र चत्वारि हर्षस्थानानि इति कारणात् चतुर्भिर्भक्ते लब्धं पंचविंशोपकाः ५ एवं चतुर्षु हर्षपदेषु प्रत्येकं पंचविंशोपका बले ते स्थाप्याः अथोदाहरणं सूर्योदयो ग्रहलग्नान्नव इत्यादिषु स्थानेषु न सन्ति अतः प्रथमं हर्षपदं न प्राप्तं अत्र गुरुः स्वगृहे शनिः स्वोच्चेस्ति अतो द्वितीयं हर्षपदं प्राप्तं अत्र बले पंचविंशोपकाः ५ लग्नात्सप्तमाष्टमनवमस्थाः स्त्रीग्रहाः शनिशुक्रबुधाः सन्ति इत्यत्र स्थानेषु पुरुषग्रहः सूर्योप्यस्तीति अतस्तेषां तृतीयं हर्षपदं प्राप्तं अत्रापि बले पंचविंशोपकाः ५ अत्र दिवा वर्षप्रवेशः अतः पुरुषग्रहाणां रविभौमगुरूणां चतुर्थं हर्षपदं प्राप्तं अत्रापि बले पंचविंशोपकाः ५ एवं सर्वेषां हर्षस्थानानि तेषु प्रत्येकं बलानि तद्दैकानि च लिख्यन्ते ॥

श	चं	भौ	बु	जी	शु	सू	ग्रहाः
०	०	०	०	०	०	०	स्थान
०	०	०	०	५	०	५	स्वगृहस्वोच्च
५	०	०	५	०	५	५	पुरुषस्त्री
५	०	५	०	५	०	०	रात्रिदिन
१०	०	५	५	१०	५	१०	ऐक्यपू

अथान्यान्प्रकारानाह कृतोदय इति ९८ यो ग्रहः कृतोदयः उदितः स बली तथा मार्गगतिः मार्गी ग्रहो बली तथा शुभेन शुभग्रहेण
युतः इति तो वा स बली तथा क्रूरखगस्य पापग्रहस्य त्वताख्यया चतुर्थदशमसप्तमैकराशिदृष्ट्या नाधिगतः न दृष्टः स बली न
या क्रूरेण न युक्तः पापग्रहेण युक्तो न भवति एवं सामान्यतो ग्रहबलमुक्त्वेदानीं समयबलमाह सायंच सितेन्दुभौमा इति
इदमग्रिमश्लोकेन सह संबध्यते ९८ अथान्यान्प्रकारानाह यदेति ९९ सितेन्दुभौमाः शुक्रचन्द्रभौमाः सायंसंध्याकाले यदोद
यन्ते तदा बलिनः जीवार्कजौ गुरुशनी परत्रात्रिभागे अर्धरात्रादुपरिभागे बलिनो तथा नराः पुरुषग्रहाः सूर्यभौमगुरवो
ह्नि दिवसे बलिनः अन्ये ग्रहाश्चन्द्रबुधशुक्रशनयो निशि रात्रौ बलिष्ठाः तथा इनस्य सूर्यस्य नैकभागस्थिताः सूर्यो यस्य
शिन राशौ तस्मिन्नेव नवांशे यदि ग्रहा न स्युः तदापि बलिनो भवन्ति उक्तं च समरसिंहेन सूर्यस्य नैकभागे स्थिरराशौ वात

कृतोदयो मार्गगतिः शुभेन युतेक्षितः क्रूरखगस्य दृष्ट्या त्वताख्यया नाधिगतो न युक्तः क्रूरेण सायंच सितेन्दुभौमाः ९८
यदोदयन्ते परत्रात्रिभागे जीवार्कजावह्नि नराः सवीर्याः अन्ये निशीनस्य न चैकभागे स्थिताः स्थिरर्क्षे च बलेन यु
क्ताः ९९ स्त्रियश्चतुर्थास्तु रुषा वियद्गाद्वाषड्गा ओजभगाः पुमांसः समे परे स्युर्बलिनो विमृश्य विशेषमेतेषु फलं निरू

दाचते बलिन इति अत्र सूर्यस्य चैकभागे इति पाठं कृत्वा एकभागे एकराशिनवांशे इति व्याख्यानं कुर्वन्ति तत्र अस्तमितस्या
प्यवंसंभवात् न चास्तमितः क्वचिद्ग्रहो बली श्रूयते अस्तु तस्मिन्नेव ग्रन्थे निर्बलः श्रूयते तस्मात् सूर्यस्य नैकभाग इति युक्तः
पाठः तथा स्थिरर्क्षे च वृषवृश्चिकसिंहकुंभस्था ग्रहा बलेन युक्ता बलिष्ठा ज्ञेयाः ९९ अथान्यान्प्रकारानाह स्त्रिय इति ७०
स्त्रियः स्त्रीग्रहाश्चतुर्थाश्चतुर्थभावमारभ्य षड्गाः षड्राशिगता बलिनः स्युः चतुर्थाद्यावन्नवमान्तस्तावन्मध्ये वर्तमा
नाबलिनः स्युरित्यर्थः पुरुषाः पुरुषग्रहाः वियद्गाद्दशमभावमारभ्य षड्राशिगता बलिनः स्युः दशमाद्यावत्तृतीयम
ध्ये वर्तमाना बलिनः स्युरित्यर्थः तथा ओजभगा विषमराशिस्थाः पुमांसः पुरुषग्रहा बलिष्ठाः परे स्त्रीग्रहाः समे सम ७०
राशौ बलिनः स्युः एतेषु पूर्वोक्तेषु अनेकेषु बलभेदेषु विरोधेषु अल्पाधिकारत्वं विमृश्य विचार्य फलं शुभं निगद्य वक्तव्यम्

अथ गुरुविद्यायशः सहमसाधनमाह अस्यार्थः अस्मात् पुण्यसहमसाधनाद्यत् सर्वं विपरीतं गुरुविद्ययोः सहमयोः संसाधनं
कार्यं तद्यथा दिवा रविमध्ये वृहः शोध्यः लग्नयोज्यं रात्रौ वैपरीत्येन शनिचन्द्रावेव मध्ये रविः शोध्यः लग्नयुक्तं विद्यागुरुसहमं भव
तः अथ यशः सहमसाधनम् पुण्यसहमेन ऊनः विद्युक्तः सदैव ... गुरुः कार्यः दिवा निशि रात्रौ विलोमं विपरीतं पुण्यसहमं मध्ये
गुरुः शोध्यः पूर्ववदिति लग्नप्रयोगः शोध्य दं उत्यादि संस्कारः कार्यः तद्यथा मित्रं सयशः सहमं यथावदेति उदाहरणं रविमध्ये
२।?।?।१८।वृहः ५।?।२।४२ शोधिते ?।२।१५।२।१५ लग्नयुते ४।?।२४।२? शोधितेशेषः ११।२८।५२।२८ लग्नयुतं जातं यशः
सहमं ११।१५।५१।२२ ॥ ६ अथ मित्रसहमसाधनमाह अस्यार्थः दिवा गुरुसमन्वितः गुरुसहमं मध्ये पुण्यसहमं पुण्यसहमे शोध
येत् निशि रात्रौ त्वयोर्विपरीतं पुण्यसहमं मध्ये गुरुसहमं शोधयेत् ततः सितेन शुक्रेणान्वितं युक्तं कार्यं अत्र लग्नप्रयोगेन का
र्यः शुक्रस्य युक्तत्वात् तत्र उक्तरीतितः सैकता कार्या साधय याशोध्यं ... अत्र नैव बलेशुक्रानवेदिति तद्यथा मित्रनाम
...तय सम साधु गुरुविद्ययोः सहमं साधनं पुण्य विधुक्तमेव यः दिवा विलोमं निशि सर्वं वत् यशो अभिधानं सहमं वदेति ८ पुण्यसम
गुरु सह यत्स्य ... योर्निशि सितान्वितं ततः सैकतात् तत्र उक्तरीतितो मित्र नाम सहमं विदुर्बुधाः ७ पुण्याङ्गमें शोधयेद्
...वत्स्यान् माहात्म्य ... समस्मादि विलोमम् शुक्रं मन्दाद्दिनं ... विलोम माशा ... सहमम् ८ ॥
सहमं विदुः उदाहरणं पुण्यसहमं २।१२।४२।२५ गुरुसहममध्ये ५।२।२४।१२ शोधितेशेषं ८।०।४५।१२८ शुक्रेण ०।२।२४।१२
१।४८ युते सैकं जातं मित्रसहमं ४।२४।१२।२६ ॥ ७ अथ माहात्म्याशासहमयोरानयनमाह अस्यार्थः पुण्यसहमाङ्गमें शोध्य
ये दिवा तत उक्तवल्लग्नप्रयोगः सैकता च कार्या तत्र रात्रौ अस्माद्विलोमं विपरीतं भौमस्पष्टं मध्ये पुण्यसहमे शोध्यं तन्माहात्म्यसहमं स्या
त् अथाशा दिवसे मंदाच्छनिमध्ये शुक्रं विशोधयेत् तत्र रात्रौ विलोमं शुक्रमध्ये शनिः शोध्यः शेषं लग्नप्रयोगादि उक्तवत् सम उक्तरी
त्यानेयम् तदाशासहमं मित्राशासहमं स्यादुदाहरणं पुण्यमध्ये २।१२।४२।२५ भौमस्पष्टे ८।१४।२२।२८ शोधितशेषं ०।२८।०।१५
९ लग्नयुते सैकं जातं माहात्म्यसहमं ८।१४।४२ शनिमध्ये ८।८।४८।४४ शुक्रे ?।२४।२।४२ शोधितशेषं ११।१२।१२।८ लग्नयुते
जातं माशासहमं ११।०।२०।१ ॥ ८ ॥ श्रीरामायनमः ॥ राम ॥ राम ॥ राम ॥ ॥

४ = यस्याधिकारः स्वर्गादिः शुभो नाप्यशुभोपि न केनाप्यदृष्टमूर्त्तिश्च सस्मृत्याध्वगः ख्यात इति =

एवं सर्वेषां ग्रहाणां सामान्यतो दुरुफामुक्त्वेदानीं चंद्रस्यानफादुरुफविशेषमाह चन्द्र इति ॥२॥ सूर्यात्सूर्याधिष्ठितराशेः सकाशात् द्वा
दशे स्थाने यदि चन्द्रो भवति स निर्बलः तथा वृश्चिकस्याद्यद्रेष्काणे पूर्वार्द्धे नेष्टः अशुभफलदः तथा बलायाः तुलराशेरन्त्ये
उत्तरार्द्धे विशेषान्नेष्टः तथा राशीशेन चन्द्रो यस्मिन्राशौ वर्त्तते तद्राशीश्वरेणादृष्टमूर्त्तिर्न दृष्टः तथा सर्वैर्ग्रहैर्न दृष्टः स
निर्बलः तथा शून्यमार्गः प्रागुक्तलक्षणलक्षितश्चन्द्रः पदेनो निर्बलो ज्ञेयः पदैः स्वगृहादिशुभाशुभैरधिकारैरून इति
वेधाख्यायते तदा स भोक्त्रादिपदैश्च शून्यः इति पुनरुक्तता दोषः स्यात् ॥२॥ अथानफादुरुफं चन्द्रस्याह क्षीण इति ॥४॥ चन्द्रः
मनुवर्त्तते क्षीणः अष्टहीनः कृष्णाष्टमीमारभ्य शुक्लाष्टमीपर्यन्तमिति यावत् कृष्णैकादशीमारभ्य दर्शान्तपर्यन्तं क्षीण
इति केचित् तथा भान्ते राश्यन्ते राशौ रन्ध्रिमनवांशे वर्त्तमानः सन्नो शुभो दुष्टफलदः स्यात् एवममुना प्रकारेण चन्द्रो
जन्मकाले तथा इच्छायां प्रश्नलग्ने वा विविन्नः शुक्ले शुक्लपक्षे भौमः कृष्णपक्षेर्कसूनुः शनैश्चरः एतौ द्वादशस्या चतुर्थसप्तमदश

चन्द्रः सूर्याद्दशे वृश्चिकाद्यद्रेष्काणे नेष्टोन्त्ये तुलायां विशेषात् राशीशेनादृष्टमूर्त्तिर्न सर्वैर्दृष्टो ज्ञेयः शून्यमार्गः पदोनः
॥२॥ क्षीणो भान्ते नो शुभो जन्मकाले इच्छायां वा चन्द्र एवं विविन्नः शुक्ले भौमः कृष्णपक्षेर्कसूनुः द्वादशेऽसौ वीक्षते नो शुभो
सो ॥४॥ शुक्ले दिवा नरगृहगोर्कसुतः शशांकं कृष्णे कुजो निशि समर्क्षगतः प्रपश्येत् दोषाल्पतां वितनुते परथा बहुत्वे
प्रश्नेऽथवा जन्मनि च बुद्धिमतोहनीयम् ॥५॥ मेकस्यानदृष्टा चेद्वीक्षते पश्यतः तदासौ चन्द्रः नो शुभः शुभफलदो न
भवति ॥४॥ अथाशुभस्यापि चन्द्रस्य केनचिद्योगविशेषेण दोषाल्पतामाह शुक्ल इति ॥५॥ शुक्ले शुक्लपक्षे दिवा दिवसे न
रगृहाः पुरुषराशयो मेषमिथुनसिंहादयः तेषु गतोर्कसुतः शनिर्यदि शशांकं चंद्रं प्रपश्येत् तदा दुरुफदोषस्याल्पता
नूनत्वं वितनुते अपरथा अन्यथा यद्यर्कसुतो न पश्येत्तदा दुरुफदोषस्य बहुत्वं वितनुते तथा कृष्णे कृष्णपक्षे निशि रात्रौ
समर्क्षगतः समराशयो वृषकर्ककन्यादयस्तेषु गतः कुजो यदि चंद्रं पश्येत्तदा दोषाल्पतां वितनुते यदि भौमो न पश्येत्तदा दोष
बहुत्वं वितनुते सर्वमिदं प्रश्ने ऽभीष्टवस्तुलब्धिप्रश्नलग्नेऽथवा जन्मनि जन्मलग्ने बुद्धिमता ऊहनीयं विचार्यं अलक्षणा[illegible]हा।
र्बलत्वादिष्वपि विचार्यमिति अत्र ग्रहाणां कृत्यबलं अनफाबलं च विचार्य कृत्याधिको शुभमधिकं वा चानफाधिकोत्र शुभ

शुक्लपक्षपंचम्यंतं =

त्वा २

अथकर्मयोगसहमानयनमाह अस्यार्थः दिवाभौममध्ये बुधः शोध्यो निशि भौमो वामं बुधमध्ये भौमः शोध्यः लग्नयोगः से
कतानकार्यो तत्कर्मसहमं स्यात् सदैव दिवा वा रात्रौ वर्षप्रवेशे सति तत्रतः लग्नमध्ये चंद्रः शोध्यः लग्नयोगः कार्यः सैकतावकार्यो तद्रो
गसहमं स्यात् दिवसे चंद्रमध्ये लग्नस्वामी शोध्यः वामं निशि लग्नस्वामिमध्ये चंद्रः शोध्यः लग्नयोगः सैकतावकार्यो तन्मन्मथाम
दनस्य सहमं स्यात् इदं तत्र चलग्नस्वामी चंद्रः अत्र सदा सदा होरा अत्रकोत लग्नस्वामी चंद्रः शोध्यो लग्नयोगः सैकतावकार्यो मन्मथस
हमं स्यात् उदाहरण भौममध्ये बुधे शोधिते शेषं १ २ २९ २८ लग्नयुते सैकं जातं कर्मसहमं १२ २ २ २२ लग्नमध्ये चंद्रे शोधिते शेषं ८
२५ ५५ ३ लग्नयुते जाते रोगसहमं ७ २३ ५८ १ चंद्रमध्ये लग्नस्वामिनि भौमे शोधिते शेषं ५ ८ ३३ ११ लग्नयुते जाते मदनसहमं ५ २५ ४१
५ ॥१२ अथ कलिलमासान्वसहमानयनमाह १२ अस्यार्थः दिवा गुरुमध्ये भौमः शोध्यः विलोमं निशि भौममध्ये गुरुः शोध्यः पूर्वे
दीप्ते लग्नयोगः सैकतावकार्यो तत्कलिसहमं तन्मासहमं च भवति दिने गुरुमध्ये शनिः शोध्यः रात्रौ शनिमध्ये गुरुः शोध्यः तस्मा
कर्मेत्र सांगात्रिशिवासमग्र कर्मरोगाल्पमिडं तत्रतः सदैव स्यात् मन्मथो लग्नपमिडं तो दिवा मंतिशी डेतलपसदाकोतं १० कलित
मे लागुरुतो विसृष्टेक्तंत विलामंतिविशिप्रवेशी त्या मासं दिनसा विमेपास्य जीवा हीमंतिविशि त्रस्य युते पुराव त् १२ दिवा निशि
ताक्षशितेविशोध्य वयाल्यमेतन्निशि वधकं स्यात् वामं दिवतन्मति रष्टमदीदिडं विशोध्या तवदोकियोगात १३ गमय
युते बुधयोग कार्यः पुरावदिति निशो ध्यातेयुक्ता अथ भांतवाले बुधेन चंद्रदा सैकतावकार्यो तच्छास्वसहमं स्यात् उदाहरण गुरुमध्ये
भौमे शोधिते शेषं ० १५ २ ३२ लग्नयुते सैकं जातं कलिसहमं २ ३ ८ ३१ तन्मासहमं च २ ३ ८ ३१ गुरुमध्ये शनौ शोधिते शेषं १२२ ४८
१९ बुधयुते जाते शास्त्रसहमं ११ ५ २२ ० ॥१३ अथ बंधु बंधकसहमानयनमाह १४ दिवा रात्रौ वर्षप्रवेशे सति बुधमध्ये चंद्रः शोध्यः
लग्नयोगः सैकतावकार्यो तद्बंधुसहमं स्यात् एतद्बंधुसहमं निशि वर्षप्रवेशे बंधकसहमं स्यात् एतद्दिवा वामविपरीते चंद्रमध्ये ब
लग्नयोगः सैकतावकार्यो तदा वधकं स्यात् दिवा रात्रौ वर्षप्रवेशे सति अष्टमलोत अष्टमभावमध्ये चंद्रः शोध्यः शनिर्योज्य
यः शोध्यः लग्नयोगः सैकतावकार्यो तन्मृत्युसहमं स्यात् उदाहरण बुधमध्ये चंद्रे शोधिते शेषं ३ २ ८ २१ लग्नयुते सैकं जातं बंधुसहमं ४ ८ २० २१
उक्तवत्सैकतावकार्यो मृत्युसहमं स्यात् उदाहरण बुधमध्ये चंद्रे शोधिते शेषं ३ २ ८ २१ लग्नयुते सैकं जातं बंधुसहमं ४ ८ २० २१
चंद्रमध्ये बुधे शोधिते शेषं ८ २ ५ ३ ३९ लग्नयुते जाते बंधकसहमं ९ २२ ५१ ३३ अष्टमभावमध्ये ११२ ४१ ८ चंद्रे शोधिते शेषं

इति श्रीदिवाकरदैवज्ञात्मज विश्वनाथदैवज्ञ विरचितायां ताजिकनीलकण्ठ्यां तिथि क्रमसंज्ञा तंत्रे षोडशयोगाध्याय समाप्तो ॥ इति समाप्तम् ॥
अथ सहमानयनमाह तत्रादौ तन्त्रेषु श्लोकः पंचाशत्सहमान्याह स्पष्टार्थः ४ अस्यार्थः अह्नि दिवसे वर्षप्रवेशे चेन्नरा वर्षमध्ये
दिवि गाथालग्ने याज्ज्यहि निस वज्रनिशिरात्रौ चेन्नरा सदा सूर्योचतु शोध्यः लग्ने योज्यं राज्यादि पुण्य सहमं भवेत् अत्र सहमस्यभाव
विशेषसहमानयने विशेष संस्कार उक्तस्तेशोध्यं तं शुद्ध्याश्रय योन्तराले लग्न राशिस्थेत्रास्ति तदा सहमे एक राशियोज्य इति तत्र याये
भ सहमानयने विशेष संस्कार उक्त शोध्यं तं शुद्धाश्रय योन्तराले लग्नराशि स्थेत्रास्ति तदा सहमे एक राशिर्योज्य इति तत्र याये

श्री गर्गान्वय भूषणे गणित विद्विंतामणिस्तत्सुतानन्तानन्तमति र्व्याख्यात्वलमतिथा स्सुतन्नः पठतिं तत्सूनुः खलनील
कण्ठविबुधो विद्वच्छिवानन्तयायोगाम्बोटुय आदि ष्वभानिवतया संज्ञा विवेकोभ्यधात् ॥ ॥ पुण्य १ गुरु २ ज्ञान
३ यशोय ४ मित्र ५ माहात्म्यमाशाच ६ समर्थता च ७ भ्राता ८ तनो गौरव ९ राज १० ताता ११ माता १२ सुता १३
जीवित १४ मंबु १५ कर्म १६ मांद्य १७ मन्मथ १८ कली परतः तमोक्ता १९ शास्त्र २० सबंधु सहमं २१ त्वथ बंधकं च २२
मृत्याश्च सय २४ परदेश २५ धना २६ न्यदारा २७ स्वादत्यकर्म २८ सवणिक् २९ त्वथ कार्यसिद्धिः ३० उद्वाह ३१ स
तिसंताया ३२ श्रद्धा प्रीति ३३ बल ३४ तनु ३५ जाड्य ३६ व्यापार ४० सहमं पानीयपतिते ४१ रोगः ४२ शोर्या ४३ पा
य ४४ चुविद ४५ पुत्रगुरुता ४६ सुयशा ४७ भिर्यं वंयने ४८ दुहिता ४९ चाश्व ५० पंचाशत्सहसावित ॥ ५ ॥ ५ राम
सर्यानवंशावितमंद्रिलग्रवीरकेयुक्तानिशिपुण्यसंतशोध्यं तं शुद्ध्याश्रयभान्तरालेलग्नेनवैसैकभमेतदेकोत्र ५ राम

ग्रहः शोध्यते तत्त्वतः क्रियते स शोधयत स्पष्टं तं राशिः शोध्यग्रहराशेः सकाशादित्यर्थः शुद्ध्याश्रयभं यावत् तद्यथा यस्मिन् ग्रह
हे शोध्यग्रहः शोध्यते स शुद्ध्याश्रयो ग्रहस्तस्य भं राशिः अन्वर्थः शोध्य शोधकयोरन्तरालमध्ये चेल्लग्नं भवति तदा एकं संख्या
दि पुण्यसहमे सैकमभमकः राशिसहितं कार्यं यदि शोध्यशोधकयोरन्तरालमध्ये चेल्लग्नं भवति तदैकोराशिर्देयास्तु यथा सि
रे पुण्यसहमं सैकमभमकः शुद्ध्याश्रय दिग्भ्य उपलक्षणाभावसहमेपि बोद्धव्य ग्रहे क्रमस्ति विन्नपमध्ये भावादिति पुण्याद्रामित्तं ग्रह
दुग्र शोध्यं तं शुद्धाश्रय यत्रदेत्तु पलक्षणाभाव सहमे पि बोद्धव्यं ग्रहेऽक्रमस्ति विन्नपमध्ये भावादिति पुण्यो ग्राममिति देवः ग्रह
सहभावि भवं तं राशि पर्यायाः लग्नमिति यात्रकापलतकेतंयं उदाहरणं सूर्यः स्पष्ट ३।१७।३८ वर्ष स्पष्ट मध्ये पार

गी
को ३
४१

अथप्रवाससंतापयोरानयनमाह १८ अस्यार्थः दिवसेगुरुमध्येगुरुःशोध्योबुधः निशायांमेबुधमध्येगुरुःशोध्यः लग्नयोगःसैकताचकार्यो।
तत्प्रवासिसहमंस्यात् सदैवदिवारात्रौशनिमध्येचंद्रःशोध्यःषष्ठेतिपत् षष्ठभावोयोज्यः उक्तदिशासैकताचकार्यातत्संतापसहमं।
स्यात् अत्रमपात्यसप्तकादिभर्गश्लोकेनसंबंधः १८ अथश्रद्धाप्रीतिवलदेहसहमानानयनमाह १९ अस्यार्थः सदाहोवारात्रौशुक्रम
ध्येचंद्रभौमेविशोध्यःप्राक्तदिशालग्नयोगःसैकताचकार्यातत्श्रद्धासहमंस्यात् सदादिवारात्रौविद्यासहममध्येपुण्यसहमंविशो
ध्यपूर्वोक्तवल्लग्नयोगःसैकताचकार्यातत्प्रीतिसहमंस्यात् वलदेहसहमयोश्चसहमप्रागुक्तयत्नाः सहमंतत्स्यवलदेहसंज्ञसहमद्वयंज्ञेयं।
जाड्यमपात्यभौमादितियोगश्लोकेनसंबंधः १९ अथजाड्यव्यापारपानीयपातसहमानयनमाह २० अस्यार्थः दिवसेभौममध्ये
विशोध्यः चंद्रेबुधस्ययोगः विलोमंनिशिशनिमध्येभौमःशोध्यःबुधोयोज्यः सैकताचकार्याजाड्यसहमंस्यात् राश्युदिवारात्रौभौम।

गुरोर्बुधंशोध्यमेवम्प्रवासंनिशायांमेविशोध्यंगनिनोविशोध्यः षष्ठंदिपेयुक्तदिशामदैवसंतापसहमंप्रपात्यसप्तकात् १८
श्रद्धासदाप्राक्तदिशाख्यपुण्यविद्यान्वतःप्रोक्तसदोत्रमेत्रा प्रीत्याख्यमुक्तंवलदेहसंज्ञेयंग्राःसमेजाड्यमपात्यभौमात् १९
शनिविलोमेनिशिवाद्दियोगाद्व्यापारमारात्रमपात्यमध्यात् पानीयपातःशशिनेविशोध्यमावविलोमेनिशिपूर्ववत्स्यात् २०

मध्येबुधःशोध्यः लग्नयोगःसैकताचकार्यातद्व्यापारसहमंस्यात् दिवाशनिमध्येचंद्रःशोध्यःरात्रौचंद्रमध्येशनिःशोध्यः पूर्ववदितिल
ग्नयोगःसैकताचकार्यातत्पानीयपातसहमंस्यात् उदाहरणं गुरुमध्येबुधेशोधितेशेषं ०२२ १५ ५ लग्नयुतेसैकेजातेप्रवासिसहमं
१ ५ २२ ५५ शनिमध्येचंद्रेशोधितेशेषं ०१४ ३५ ७ षष्ठभावेन ५ १३ ४५ १९ युतेसैकेजातेसंतापसहमं ८ २८ ४३ २४ शुक्रमध्ये।
भौमेशोधितेशेषं ११ ५ ५५ १२ लग्नयुतेजातेश्रद्धासहमं ११ २८ ३ ८ विद्यासहममध्येपुण्यसहमेशोधितेशेषं ८ १० ४८ ३६ लग्नयुतेजा।
तेप्रीतिसहमं ८ १९ ४४ ३४ पूर्वोक्तयत्नाः सहमंतदेववलसहमं तदेवदेहसहमं ०१४ ५५ ३२ भौममध्येचंद्रेशोधितेशेषं २ २२
४३ ४३ बुधयुतेजातेजाड्यसहमं १ २९ ५५ ५ भौममध्येबुधेशोधितेशेषं ०२ १६ २६ लग्नयुतेसैकेजातेव्यापारसहमं १० २० २२
शनिमध्येचंद्रेशोधितेशेषं ०१४ ३५ ७ लग्नयुतेसैकेजातेपानीयपातसहमं २ २ ४३ १ ॥ २० ॥ श्रीरामायनमः ॥ ॥

अथसामर्थ्यशब्दसहमयोरानयनम् अस्यार्थः अंगाङ्कमात्रनुपंलग्नस्वामिनं विशोध्य दिवसेनक्तं रात्रौ विलोमं लग्नस्वामिमध्ये भौमं।
विशोधयेत् लग्नयोगः सैकताचन्द्रेववेत्सामर्थ्यसहमं स्यात् लग्नस्वामी चेद्भौमस्तदा किंकार्यं तत्राह तनुपे इति लग्नस्वामिनि भौमे
जीवादिशोधयेत् सततं दिवारात्रौवतत्सामर्थ्यसहमं स्यात् अथगुरुमध्ये शनिः शोध्यः सदा होरात्रे शोधनेय पूर्ववदिति लग्नयो।
गः सैकताचन्द्रावसहमं स्यात् उदाहरणं भौमात्रनुपविशोध्यउक्तेश्रवलग्नस्वामी भौमोस्ति अतः कारणगुरुमध्ये ८।१९।२५
ग: सैकताचन्द्रावसहमं स्यात् उदाहरणं भौमात्रनुपविशोध्यश्चकेश्रवलग्नस्वामी भौमोस्ति अतः कारणं गुरुमध्ये ७।१९।२५
१२ भौमे ८।११।४५।२३।२८ शोधितेशेषं ०।१५।२।३५ लग्नयुते जातं सामर्थ्यसहमं २।२५।८।३१ गुरुमध्ये ७।१९।२५।१२ शनौ ८।८।४८।
१२ भौमे ८।११।४५।३३।२८ शोधिते शेषं ०।१५।२।३५ लग्नयुते जातं सामर्थ्यसहमं ४।१०।१५।१३ ॥९ अथ गौरववराज्यतातसहमानयनमाह अस्याय।
५४ शोधितेशेषं २।२२।४८।१९ लग्नयुते सैकेजाते श्रावसहमं ४।१०।१५।१३ ॥९ अथगौरवराज्यतातसहमानयनमाह अस्याय।
मर्थः दिनेदिवसे गुरुमध्ये चंद्रः शोध्यः रवियोज्यः नक्तं रात्रौ गुरुमध्ये रवि विशोध्य चंद्रयोगः कार्यः उक्त्यादीत्यागौरवसहमं भवति शो।
ध्यं तस्य श्लोकार्थमथ भौतरालक्रमेणदिवारात्रौ अर्कं चंद्रेनवन तदा सैकताकार्य तत्पथ्येः दिनेवर्षप्रवेशे अर्कः शनिमध्ये अर्कं सूर्यं विशोध्य।

सामर्थ्येमारानवयंविशोध्यनक्तं विलोमं तनुपेकुजेत जीवादिशुध्येत्सततं पुराव ज्ञातां कीही नाकृतसदोगा ॥९ दिनेगु
रौ मन्दुर्मपास्यनक्तं विक्रमादर्कविधुचंदयो रैत्योक्त्या गौरवमके मोर्कपास्यवामति शिवराजतातौ ॥१० मातेंदुसैपास्य
सितं विलोमं नक्तं सदो निशामिंदुमिन्यात् स्याज्जीविताख्यं गुरुमांकितोदिवामनिशीदसमप्रिवयाव ॥११॥ रामाय

सितं विलोमं नक्तं सदोनिशामिंदुर्मिन्यात् स्याज्जीविताख्यं गुरुमाकितोद्दिवामनिशीदसमंप्रवयाव ॥११॥ रामाय
त्रिशिवारात्रौ वामंविपरीतं सूर्यमध्येमया भ्यलग्नयोगः सैकताचकार्या राजतातसहमं भवतः उदाहरणं गुरुमध्ये ७।२९।३५।१३ चंद्रे
५।२२।२९।४२ शोधितेशेषं २।७।२५।८ रविणा १।७।३।८ युते सैके जाते गौरवसहमं ५।१४।५५।२२ शनिमध्ये ८।८।४८।५४ सूर्ये २९।
५।२२।२९।४२ शोधितेशेषं ३।७।२५।८ रविणा १।७।३।८ युते सैके जाते गौरवसहमं ५।१४।५५।२२ शनिमध्ये ८।८।४८।५४ सूर्ये २९।
२० शोधितेशेषं ८।१९।१६।४८ लग्नयुते जाते राजसहमं २।१७।२२।४२ तातसहममेव २।७।२२।४२ ॥१०॥ अथ मातृपुत्रजीविता।
ख्यसहमानां साधनमाह अस्यार्थः दिवसे वेदुतः चंद्रमध्ये सितं शुक्रं अपास्य कासंशोध्य विलोमं नक्तं रात्रौ शुक्रमध्ये चंद्रः शोध्यः लग्नयो
गः सैकताचकार्यातत्पुत्रसहमं स्यात् अथाह्नि शनिमध्ये गुरुः शोध्यः इदं निशि वामं गुरुमध्ये शनिः शोध्यः लग्नयोगः सैकताचका
र्या तज्जीविताख्यसहमं स्यात् अवयासमं मातुः सहमतत्पुत्रसहमं ज्ञेयं उदाहरणम् चंद्रमध्ये शुक्रे शोधिते शेषं २।१२।३२।५५ शनिमध्ये।
लग्नयुते जातं मातृसहमं १।०।१५।४९।५२ गुरुमध्ये चंद्रे शोधितेशेषं ३।१२।५।२८ लग्नयुते सैके जाते पुत्रसहमं ४।२५।२९।२० शनिमध्ये।

गुरौ शोधितेशेषं ७।१२।४९ लग्नयुते जाते जीवितासहमं ५।१७।४९।५२ ॥ २२ ॥
मातृसहमं मातृसहम ९।१७।४९ ५२ ॥ २२ ॥

नी
क० ३
२२

हरणे शुक्रमध्यवेदशोधिते शेषं २२।२२।१० लग्नयुते मेके जाते कन्याखण्डे ३।२।२५।५५ पुण्यस्य खण्डमध्यसूर्ये शोधिते शेषं ११।२५।१२।२९ ए
कादशभावेन १।५।४८।३० युते मेके जातं मध्यखण्डं ११।४।४।० अस्मिन्खण्डमध्ये सम्मतिर्नास्ति समरसिंहेनोक्तत्वात् अस्मिन् सत्ताने मेषो
ध्वशोधकेषां मेषे लग्नेऽवेदभवति तदा खण्डमेएको राशिर्योज्य इत्युक्तं नास्ति ग्रन्थार्थे सम्मतिर्वा क्वचित् लभ्यते यवनानां मते सकेता।
नास्ति समरसिंहे द्वितीयभवनादित्यपि पाठोऽस्ति इति अस्मिन्पाठे सकेतासमायाति अत्र ग्रन्थकर्तालग्नाद्द्वितीयभवनादिति पाठे दृष्ट्वा समर
मेषु सकेतोक्तोपवन्नु समरसिंहेन ग्रन्थावामनताजकेन यामत्रयजातके लग्नाद्द्वितीयभवनादित्येव पाठोऽस्ति अस्मिं पाठे सकेता नास्ति यत्र।
पुण्यखण्डे पूर्वावीर्य खण्डे पुष्टकत्रानोक्ता अत्रोदाहरणम् यदा हसमरसिंहः दिवसदिनपतिभोग्यानशांशान्युक्ता नसूक्ष्मकाः सूक्ष्मस।
मोस्पष्टेनाष्टितवाणिपुनास्तिशास्त्रस्यैकतः क्रतायचंनवशा अपतनेभवतिलग्नतदास्यभुक्तांशाः मध्यतेष्णामध्यस्थितेनभोग्यांशकाः पत
लग्नाद्द्वितीयभवनात्सिशास्त्रस्यैकतः शोधितेयत्रविश्राम्यति तत्र्यतेवितेयपुण्यखण्डमेमितिदिवसेवषप्रवेशमासतिसूर्यस्यराशितक्ता।
अश्वादिकेस्थाप्यशेषांसिवादशमध्येशाध्याः कलादिकेतषष्टिमध्येशोध्यमषादिकेयदेवाशिष्टंतद्भागयनत्वमध्यवेदस्यराशितक्ता अ।

वेदं सितादंपास्योकेसदाकन्याखण्डभुक्तवत् पुण्यादर्केमपास्याययोगादंशैश्चयानिशि २४

शादिकेयोर्स्यनदंनेतवेस्यपोधिहितवाशेःसक्रांशात्सूर्वराशिः भवति तावतः संख्याः प्रमानीताश्रेशोपविस्थाप्यास्तदनेतवेरियंशासेके
तसुत्वा विशास्त्रस्यैकामितिविशास्त्रस्यैकतः राशीनामंशाः कार्याअथस्यांशयुताः तदनेतवेसूर्यराशेः सक्रांशाद्वेदराशीयोवदनयामध्ये।
लग्नराशिः वेदभवति तदालग्नराशिसक्रांशेशायोज्यास्तयामध्यलग्नराशिश्चेद्भवति तदाभोग्यांशाः शोध्यास्तदनेतवयदालग्नस्यभुक्तांशान्।
युक्तास्तदालग्नाद्गणनाक्रमः यदालग्नस्यभोग्यांशाः शोधितास्तदायनभावाद्गणनाक्रमः अत्रयोगेभ्योगणनायाप्रकियाशेषविशेत विश्वाक्षो
धितेयास्मिनवाशौविशावशुद्धातितस्मिनराशोपुण्यखण्डमेतेयलग्नाद्द्वितीयभवनादितिपाठेसूर्यवेदमेषामध्येलग्नतभवति अथवाम।
वतितदायनभवनादेवक्रमः तत्रलग्नात् उदाहरणंसूर्यः २।७।२।८ वेदः ५।२२।२९।४१ लग्नं ०।१८।२।४५ सूर्यस्याभोग्यांशाः २२।२९।५४
वेदस्यभुक्तांशाः २२।२९।२२ युक्ताजाता ४४।२९।४१ सूर्यवेदयोर्वर्तराशिभिः २ युक्ताजाय्येतो मेकोवाश्यादि २।१४।२९।४१ अस्यांशाः ०
४।२९।४१ सूर्यवेदयोर्मध्येलग्नेनास्तिशतिकारणात् लग्नस्यभुक्तांशा १७।३१।५४ युक्ताजाता ११।२२।४१।२५ लग्नाद्विशास्त्रस्यैकतः शोधितेतो
तेयदालग्नस्यभुक्तांशायुक्तास्तदालग्नस्यभोग्यमवशिष्टमितिकारणाल्लग्नाद्गणनाक्रमः तत्रलग्नसेवेयस्तिशतिकन्याराशोपुण्यखण्ड

तदाक्रान्तोदेवगुरुं विजह्याद्दौज्यारवेरंबलग्नयुतं स्फुटं स्यात् रवनायहीनं सहमं तदंशाः स्वभोदयघ्ना विहृतास्त्रिशत्या तत्समयाकोदिवसेरवाभैः स्यात्तदशायांतदसम

वेगाामः २२
बुः२५

अथ यद्देशान्तरार्थे सहमयोगानयनमाह १४ अस्यार्थः सततं दिवारात्रौ वर्षप्रवेशे सति नवमा नवमभावमध्ये धर्मेऽस्थं नवमभावस्वामिने वि।
शोध्य उक्तवल्लग्नयोग सैकतावकार्यात् देशान्तरसहमं स्यात् अहर्निशं दिवारात्रौ वर्षप्रवेशे सति। अर्थे भावात् धनभावात् विशोध्य तनमा
स्वामिने विशोध्य पूर्वोक्तवल्लग्नयोगस्सैकतावकार्यो अर्थसहमं स्यात् उदाहरणे नवमभावमध्ये ८ २९ २९ २३ नवमभावस्वामिने गुरु
८ २९ ३५ १३ विशोध्य शेष ११ २० २१ २५ लग्नयुते जाते इष्टसहदेशान्तरसहमे ११ २० ५५ १९ धनभावमध्ये १ २२ ४५ २८ धनभावस्वा।
मिने शुक्रे विशोध्य शेष ५ १९ १३ २८ लग्नयुते जाते इष्टसहमे ८ ० १० २२ अथ परदाराख्यकर्मवणिक्सहमानयनमाह १६ अस्यार्थः
सदा वेलारात्रौ शुक्रमध्येऽस्य यः शोध्यः प्राग्वदिति लग्नयोगः सैकतावकार्यो अन्यदाराहृचयसहमं स्यात् अथ दिवसे वेदमध्ये शनिं विशो।
ध्य वामे निशायां शनिमध्ये वेदः शोध्यः लग्नयोगः सैकतावकार्योऽन्यकर्मसहमं स्यात् शास्त्रादिवारात्रौ दिने वेदकसहमं शुक्रेनयाशेना

३.७

दैवानमाख्यं नवमाद्धि शोध्य धर्मेशयुक्तं सतनं तमुक्तवत्स्यात् अहर्निशं वित्तपमर्थभावाद्धि शोध्य पूर्वोक्तवदर्थसमं १५
सितार्कपास्यार्कमथ्यात्परदाराहृयं सदा प्राग्वदस्यात्यकर्मे वेशाच्छनिं वाममथो निशायां शाख्यं ...दितिवयकोक्ता १६
शशी दिवाके निशि वेदमार्के विशोध्य स्वसंयुतं भनाथयोगात् सा कार्यसिद्धिः सततं विशोध्य मन्दं सितात्स्यात् विवाहसंज्ञं १७

साध्येत द्वणिकसहमं भवति तद्यथा दिवारात्रौ वर्षप्रवेशे सति वेदमध्ये बुधः शोध्यः लग्नयोगः सैकतावकार्यो वणिकसहमं स्यात् उ
दाहरणम् शुक्रमध्ये सूर्यं शोधिते शेषं १ ०७ १४ ४२ लग्नयुते जाते परस्त्रीसहमं ११ ५ ५ ३६ वेदमध्ये शनौ शोधिते शेषं ११ १५ २० ५३ ल
ग्नयुते जातमन्यकर्मसहमं ० ३ २४ ४२ वेदमध्ये बुधे शोधिते शेषं २ २ ५३ ३९ लग्नयुते जाते वणिकसहमं २ २० ५० ३३ अथ कार्यसिद्धि
विवाहसहमयोगानयनमाह १७ अस्यार्थः दिवसे शनिमध्ये केविशोध्यस्य यद्राशिस्वामी ग्रहो योज्यः रात्रौ शनिमध्ये वेदः शोध्यः वेदरा
शिस्वामी ग्रहो योज्यः सैकतावकार्यो तत्कार्यसिद्धिसहमं स्यात् सततं दिवारात्रौ वर्षप्रवेशे सति शुक्रमध्ये शनिं शोध्यः लग्नयोगः सैक
तावकार्यो तद्विवाहसहमं उदाहरणम् शनिमध्ये सूर्ये शोधिते शेषं ८ २२ ९ ४८ सूर्यराशिस्वामी शनिस्तेन युते जाते कार्यसिद्धिसहमं
३ ५ ७ ४२ शुक्रमध्ये शनिं विशोध्य शेषं ११ १७ ४२ ५४ लग्नयुते सैके जाते विवाहसहमं ३ ५ ४८ ४८ ॥ १७ श्रीरामचन्द्राय नमः ॥

नी.
कौ. उ.
३३

पुण्य	गौ	श्रेउ	कार्य	सेन	मद	जनि	सम	प्री	देच	देच	द्व	देश	पर	म	श्र	वलि	का	दि	अस्त
१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५	२६	२७	२८	२९	३०	३१	३२	३३
४	५	१०	४	७	०४	२	२	११	२३	५	७	११	६	११	०	५	३	३	२
२१	२५	०५	५०	१६	२५	२	५३	५	०४	२७	२८	२७	७	५०	३८	२७	९	५	५
३५	२७	४१	३६	५८	४१	८	८	२०	१	५७	२४	५५	३७	५	२४	५७	७	४७	२९
[illegible]	३५	५६	२१	२२	०१	३१	४१	२७	१०	३३	२३	२५	२१	३८	४७	३३	४७	५८	
सका	प्र	श्री	व.	दस	ल	धा	जल	द्वी	को	भ्रम	दाधि	गु	जी	वै	कल्पा	श्राव			
३४	३५	३६	३७	३८	३९	४०	४१	४२	४३	४४	४५	४६	४७	४८	४९	५०			
०५	११	८	७	७	१०	१	२	३	३	५	३	५	४	५	३	११			
२८	२८	१८	१४	१४	१५	२०	२	२५	१४	५	२०	२५	१३	२५	२०	०४			
२४	३	४४	५५	५५	५५	२०	४३	४७		४३	३६	१५	१८	२७	२५	५०			
२३	८	६२	३३	३३	५७	५५	११	३८	५३	५३	५८	०	३५	३५	५५	०७			

अथ निर्बलत्वसबलत्वलक्षणमाह २८ अस्यार्थः पंचवर्गीबले प्रा
गुक्ते तेन कृतः याऽसौ नो हीन बलः उत्पथ्यः वेदांग अरिस्यादिवर्गादि
हर्षस्थानानि प्रागुक्तानि तन्मध्ये एकमपि हर्षस्थाने नाश्रितः त
था लग्नं अदर्शी लग्नमपि च न पश्यति तदा ग्रहस्य अबलः निर्बलो ज्ञे
यः चेत्स्वल्प पदो स्तितदा बलीन यथा स्वहर्षस्वोच्चस्थाने ग्रहे स
ति तदा बलाधिकारः पूर्णः स्वहृद्यामध्यमाधिकारः स्वे वा शि
केस्वमसूलहे ग्रहे सति स्वल्पाधिकारः अतएव प्राक्त बलता रत
मम्युक्तं विंशान्स्वभावं विंशानि तारतम्यं तेग अस्यादि पदस्थान एव स्वल्पा।

पंचवर्गबले नो नो न हर्षस्थानमाश्रितः अबलोयं लग्नदर्शी स्वल्पंबली सितेमदे २८ स्वस्वामिनाशुभखगैः
सहितेन च दृष्टस्वामी बली च यदि तत्सहमस्य वृद्धिः चेत्स्वामिना शुभखगैश्च न युक्तदृष्टं तत्सम्भवो नहि भवेदि।
निर्विंमदो २९

पिपदेवताधिकस्य मूलहाव्यस्थाने स्थितः सन्लग्नं न पश्यति तदा बली ग्रहो ज्ञेयः एवं सहमाधिपस्य बलाबलं ज्ञात्वा दातीसहमस्य।
वृद्धिलक्षमाह २९ अस्यार्थः यत्सहमं स्वस्वामिना सहितेन दृष्टं अथवा शुभग्रहैः सहितं दृष्टं वा भवति यदि प्रागुक्तप्रकारेण सहमस
मीस्यात् तदा तत्सहमस्य वृद्धिः फलदात्व सामर्थ्यम् सहमस्य फलं कदा भविष्यतीति ग्रंथकर्तैताक्तं तत्रोक्तं गणकवत्नरुहमासाः मि
थ्याकमादेवसे: अष्टेशानयुतं सहवत्सहमं वा सेवा हाव्याब्धितं सङ्गिवो सहमाधिपस्य किसमेतत्स्वीयलाभप्रदमिति किसमे दशायास
हमस्वामिदशायां फलं भवति इति ज्ञेयं यत्सहमं चेत्स्वामिना अथवा शुभग्रहैर्नयुक्तं दृष्टं तदा तत्सहमस्थानसंभवः फलदात्व।
नैव सामर्थ्यं न भवेति नाम सहदशाफलं न ददातीत्यर्थः इत्याद्यो प्रथमतः विंत्यं विचार्यम् २९ ॥ अथ सहमासंभवलक्षणमाह
अस्यार्थः तत्सहमवर्षलग्नात् सहमाधिपतिना अष्टमवाशिस्वामिना युतमीक्षितं दृष्टं वा अथवा पापग्रहेण दृष्टं युतं वा अथवा तैः

नी.

२८

२१ अस्यार्थः दिवसे भौममध्ये शनिः शोध्यः रात्रौ विलोमं शनिमध्ये भौमं शोध्यं लग्नयोगः सैकताचका

अथ गुरुसार्थोपायसहमानयनमाह २१ अस्यार्थः दिवसे भौममध्ये शनिः शोध्यः रात्रौ विलोमं शनिमध्ये भौमं शोध्यं लग्नयोगः सैकताचकार्या
यों तदिपुसहमं स्यात् दिवसे पुण्यसहममध्ये भौमः शोध्यः रात्रौ भौममध्ये पुण्यसहमं शोध्यं पूर्ववदिति स्यादिति लग्नयोगः सैकताचकार्या
र्या तदिपुसहमं स्यात् दिवसे पुण्यसहममध्ये भौमः शोध्यः रात्रौ भौममध्ये पुण्यसहमं शोध्यं एवं श्लोकेन सेवयेत् २१ अथ दारिद्र्यसहमयोरानयनमाह २२ दिवसे शनिमध्ये
गुरोः शोध्यः रात्रौ गुरुमध्ये शनिः शोध्यः लग्नयोगः सैकताचकार्या तदुपायसहमं स्यात् दिवसे पुण्यसहममध्ये बुधः शोध्यः बुध
पायसहमं भवति उपायः दैन्यशान्तिनां विशोध्यः २१ अग्रिमश्लोकेन सेवयेत् उदाहरणम् दिवसे शनिमध्ये ०।०
इत्यागुरुः शोध्यः रात्रौ गुरुमध्ये शनिः शोध्यः लग्नयोगः सैकताचकार्या तदारिद्र्यसहमं स्यात् उदाहरणम् भौममध्ये शनौ
योगकार्ये रात्रौ बुधमध्ये पुण्यसहमं शोध्यं बुधयुक्तं कार्यम् सैकताचकार्या तदा जडतासहमं स्यात् उदाहरणं भौमसहमे पायसह
सहयः शोध्यः तके रात्रौ रात्रौ वेदश्रुममध्ये २२ वद शोध्यः पुरोमालग्नयोगः सैकताचकार्या तदा जडता सहमं स्यात् ०।१८।१।५५ लग्नयुते सैकते पायसह
स्य शोध्यः तके रात्रौ वेदश्रुममध्ये २२ वद शोध्यः ३।२५।४।२८ पुण्यसहममध्ये भौमे शोधिते शेषे ०।१८।१।५५ लग्नयुते से के पायसह
शोधिते शेषे २।७।५२।४२ लग्नयुते सैके जाते पायसहमे ५।२५।२।३५ पुण्यसहममध्ये बुधे शोधिते शेषे ०।२।२२।२
मे २।८।१४।५८ शनिमध्ये गुरौ शोधिते शेषे ५।१२।४१ लग्नयुते जाते पायसहमे ५।२५।२।३५ पुण्यसहममध्ये बुधे शोधिते शेषे

सार्थे विलोमं निशि पूर्ववत्स्यात् उपायदैन्यशान्तिनां विशोध्य २१ वासो

मन्दं कुजातो गुरुशिर्विलोमं रात्रौ भवेद्भौमविहीन पुण्यात् सौर्यं विलोमं निशि पूर्ववत्स्यात् उपायदैन्यशान्तिनां विशोध्य २१ वासो
नि निशिजित्वाविशोध्य पुण्यात् पुरुलोमं निशि तदारिद्र्यं सूर्याद्गुतः सूर्यमपास्य नक्तं चन्द्रं तदुत्तथा जडताप्यरोज्ञा २२ कर्कोडनः
प्राप्य शनिस्याजलपथोऽन्यथानिशि पुण्याच्छनिं विशोध्याद्दिवा मं निशि तद्वयतं २२ ॥

बुधयुते जाते दारिद्र्यसहमे ५।२।४२।३५।

२।०।२३।४८ ॥ २२ अथ जलपथबंधनसहमयो

सयोगे ०।१।० मध्ये सूर्ये शोधिते शेषे २।२।२५।५४ लग्नयुते सैके जाते गुरुजडतासहमे ३।०।२३।४८ ॥ २२ अथ जलपथबंधनसहमयोः सार्धरात्रिचयं
रानयनमाह २३ अस्यार्थः दिवा कर्कोडनः सार्धराशित्रयमध्ये ३।१५ शनिः शोध्यः अन्यथा निशि रात्रौ शनिमध्ये पुण्यसह
विशोध्यं लग्नयोगः सैकताचकार्या तदा जलपथसहमं स्यात् अद्रिदिवसे पुण्यसहममध्ये शनिः शोध्यः रात्रौ शनिमध्ये पुण्यसह
मे शोध्यं लग्नयोगः सैकताचकार्या उद्बंधनसहमं स्यात् उदाहरणं सार्धराशित्रयमध्ये ३।१५ शनौ शोधिते शेषे ५।१८।११।८ लग्नयुते
जाते जलपथसहमे ५।२५।१५।० पुण्यसहममध्ये शनौ शोधिते शेषे २२५।२५।४१ लग्नयुते सैके जाते बंधनसहमे ४।२३।५८।३५ ॥ २३ के
ऽन्याः सहमयोरानयनमाह २४ अस्यार्थः सदा दिवा रात्रौ गुरुमध्ये वदः शोध्यः उक्तवदिति लग्नयोगः सैकताचकार्या तत्केऽन्यासहमं
स्यात् दिवसे पुण्यसहममध्ये सूर्यः शोध्यः रात्रौ सूर्यमध्ये पुण्यसहमं शोध्यं अयं भावो योज्यः सैकताचकार्या तदश्वसहमं स्यात् उदा

अथ पुण्यसहमस्य जन्मलग्ने त्वनिष्टस्थानस्थितस्याशुभफलमाह २४ अस्यार्थः सूतो जन्मसमये लग्ने षष्ठाष्टव्ययस्थे विषमदशे चेन्नष्टादं
स्थाने यत्नस्थानस्थवेत् पुण्यसहमं भवति अथ वर्षप्रवेशे पापयुते दृष्टे वा तदा धर्मार्थसौख्यनाशकं भवति २४ सहमानीति अस्यार्थः ।
अखिलानि सहमानि प्राणिनां सहमानि इत्यमनवाप्य कारणः सूतो जन्मलग्ने वर्षे च चिंतयेत् मोयेशगः अखिलाग्रहः कलिः कलहः अस्य अशि
हः अशुभतादायिसहमम् अपि अत्र तद्वद् वर्षे फले तेन अथ फलेवत्पति दारिद्र्यमृतिमोधाविकलिज्ञानादि पर्ययुक्त इत्येषु सहमेषु अशु
त्पयात् पुण्यसहमफलाद्विपरीतफलमादिशेत् तद्यथा पुण्यसहमवत् तेनाद्यादिसप्तस्थगते तो यदि लग्नदर्शीपतनं शोकमाव
भ सूतो षष्ठाष्टव्ययस्थामित्येतावत्यर्थेते विवादे क्रियमाणे तो यदि मोधाविकलिमृत्युतो सहमाना अशुभफलमागतेन तदा अशुभफलेवो
धो यदि लग्नशुभफलमागतेन तदा अशुभफले वाच्यमित्यर्थः २५ अथ कार्यसिद्धिसहमस्य शुभाशुभफलमाह २६ कार्यसिद्धिसहमं शु
भैः शुभग्रहैः युते दृष्टे स्वस्वामिना गृहे वा दृष्टे मथशीलगे दृष्टे वा तथा शुभग्रहैः मन्यशीलयोगस्तु तत्कृतसलदाससंगतेः संग्राम जयप्रदेशत्रु

सूतो यष्ठाष्टरिपुः स्थमन्ये पापयुते पुनः पुण्यधर्मार्थसौख्यप्रयत्नोद्गमफलेन तथा २५ सहमान्यखिलानीत्थं सूतो वर्षे च
चिंतयेत् मोधाविकलिमृत्युतो अशुभपादादिशेत्फलम् २५ कार्यसिद्धिसहमं युतं शुभैर्दृष्टं मन्यशीलगं जयप्रदम् स
गरे शत्रु शुभपापदृष्टयुक् क्लेशतो जयमुदीरितं बुधैः २६ कलिसहममिश्रावगदृष्टमयुतं यदि पापमुथशीलगं कले ।
मृतिम् अथ तत्रसौम्यसहितावलोकितं जयमतिमिश्रदर्शितः कलिमृथो २७ विवाहसहमाधिपसौम्यदृष्टयुते शुभैः
मृथशीलशुभाप्तिम् कुर्यात् दामिश्रसमेतदृष्टकष्टदथक्रूरमृतीश्वरैर्ने २८ नाशः स्वात्मकषेशभवति इत्यर्थः अथेत्यते ।

नवेत कार्यसिद्धिसहमं शुभपापग्रहदृष्टं युक्तं वा तदा क्लेशतो बुधैः परितः जयउदीरितः कथितः २६ अथ कलिसहमस्य शु
भाशुभफलमाह २७ अस्यार्थः कलिः हिंकरकः तत्सहममिश्रावगः शुभपापग्रहैः दृष्टे संयुतं युक्तं वा भवति तत्रायदि पापमु
थशीलगपापग्रहकृतमुथशीलयोगः स्तु भवति तदा कलेः कलहप्रसंगात् मृतिमरणं प्राप्नोति अथ यत्तनतरे तत्र कलिसहमे सौ
म्यः शुभग्रहैः सहिते युक्ते वलोकिते दृष्टे वा सति कलेः कलहे जयमेति सात्मकषं प्राप्नोति यदि मिश्रदर्शितः शुभपापग्रहैर्दृष्टि
युक्तं भवति तदा कलिमृथो कलिमृत्युयथावत्कलिमृथे कलिः कलहः यथावत् स्पृहन्नभवत् २७ अथ विवाहसहमस्य शुभाशुभफलमा
ह २८ अस्यार्थः विवाहसहममधिपेन स्वामिना दृष्टयुते वा तथा सौम्यैः शुभग्रहैः दृष्टं युक्तं वा सत् तथा मुथशीलशुभैः
शुभग्रहकृतमुथशीलयोगस्तु भवति तदा शुभाप्तिं विवाहप्राप्तिं कुर्यात् यदामिश्रसमेतदृष्टं मिश्रशुभपापग्रहैः युतं दृष्टं वा तदा कष्टं

मे ५२ ५२ २५ अनयाशीत्यासेकृतासमायाति एवंपाठद्वयोर्विवादः लग्नाद्वितीयभवनादितियाठेएतावतीयुक्तिरस्तिसिंहराशौपुरणस्म
द्रमे ५२ ५२ २५ एवभवनातविंशासेकतःशापितेजातेकन्याराशौपुरणस्तरमे ५२ ५२ २५ अनयाशीत्यासेकृतासमायातिद्वयपाठद्वया
विवादः लग्नाद्वितीयभवनादितियाठेएतावतीयुक्तिरस्तियदालग्नस्यशुक्रांशाशोधितातदालग्नस्यभोग्यमवशिष्टमितिकाव्यानम् लग्ना
द्गणनाक्रमः तत्रलग्नसंबंधस्तिष्ठतियदालग्नस्यभोग्यांशाशोधितास्तदालग्नसंबंधोनास्तिइतिकाव्यानात एवभवनाद्गणनाक्रमेः अ
त्रलग्नशोधकिमपिनास्ति एतावतीयुक्तिरस्तिसर्वग्रंथेषुसंमतिरस्तिसमतेरभावात युक्तेरभावात लग्नाद्वितीयभवनादितियाठः त
याचोक्तेमनुष्यजातके भोग्यान्नुक्रमस्तनियावदंशविलासंतभयुक्तान्यतालग्नवाश्रागतेस्पष्टग्रहसहितंभोग्यांशमतःस्थितेःकृत्वा
शिमपास्यतावदस्तेनु। लग्नाद्वितीयात्रुतत्पुण्याधातिभवेतितत्रसहमान्यविंशमायतः अथयवाशासहमानोन्यासः २४ अथसहमा
नाफलानिव्याख्यायंते २५ अस्याशैः सहमयः सहमवाशिस्वामीस्वाब्दादिस्वांशस्पष्टस्वहदासंत्रैराशिकसमयुद्धहर एतत्स्थानस्य

नासोवलीरविशाशिग्रितभेशादशीस्पष्टगतल

स्वाब्दादिसत्पदगतोयदिलग्नदर्शीवीर्यान्वितःसहमगोयदिनेदतेगं

एषु ग्रवल स्यविचारणाम २५ ॥

सत्त्वअथवासत्पदगतःशुभस्थानस्थःसन् यदिलग्नदर्शीलग्नेपश्यतितदावीर्यान्वितःवीर्येणबलेनान्वितःयुक्तःबलीइत्यर्थःस
हमस्वामीस्वाब्दादिसत्पदगतःसन् यदिअंगंलग्नंनेदतेनपश्यतितदाअसावलीनभवतिनिर्बलइत्यर्थः रविशाशीरविशशाशी
चतासायामाग्रितभेशाशीनयोराशिस्वामिनौ तयथाजन्मकालेसूर्योयस्मिन्राशावस्तितद्राशिस्वामीतथाजन्मकालेचंद्रोयस्मि
न्राशावस्तितद्राशिस्वामीजन्मकालादतीतागतामावस्यायावद्दर्शपूर्णिमानास्तितस्मिन्कालेतात्कालिकसूर्योहलग्नसाधनेनस्वा।
मीतथाजन्मकालातीतपूर्णांतलग्नस्वामी एतेषांचनर्णांवलस्यएवंविवादः
हिलाजेअसुदौयातयातेतथामनुष्यजातके आयुर्दायेनयत्नएतेषांबलविवादस्या
ययोगः प्रकृतेपिप्रयोजनाभावोपिप्रसंगात उक्तंच ॥ २५ ॥ रामायनमः
राम ॥ श्रीरामचंद्रायनमः ॥ श्रीकृष्णायनमोनमः ॥ ॥

पुन १	उ २	चि ३	पूषा ४	चि ५	मा ६	श्रा ७	स्वा ८	भा ९	गो १०	रम ११	तात १२	मा १३
२	५	५	१०	०४	३	११	२	४	१०	०९	९	१०
१५	२	३	२४	२५	६	०	३	१०	१४	१०	१७	१५
४३	२४	२४	५५	२६	१४	११	६	५०	४७	२२	२२	४६
२५	२२	२२	२४	२८	५३	००	३१	१३	२२	५१	४२	५३

श्री
का॰ उ॰
२५

अथार्थसद्मस्थशुभाशुभफलमाह ४४ अस्यार्थः अर्थालयसद्मनि शुभेन स्वामिना वा दृष्टे युते वा चेद्भवति तदा द्रव्यागमात् द्रव्यप्राप्त्याल्यासौ
ख्यदेन यदा पापग्रहैर्दृष्टे युते वा चेत्तदा द्रव्यस्य विलयं नाशं कुर्यात् अर्थार्थसद्म पापयुक्तं सद्दृष्टं वा सद्भिः शुभग्रहैः दृष्टं च भवति तदा शुभं त्यक्त्वा
लिशुभयोर्द्रव्यसद्मस्थयोः शील्ययोगयदि केवलं तिष्ठेत्तदा सर्वं धनं सर्वं संचितं धनं नाशयेत् पश्चाद्दृष्टस्य द्रव्यस्य समृद्धिं वा समस्तं लक्षमाहितं कुर्यात् धनाभ
नो स्मन्नयत्ति अर्थसद्मस्थशुभाशुभैर्दृष्टे न यातेवेवमृथ्यां शील्यतेव नदा शुभफलमेव स्यात् अथ भ्रातृमित्रदृष्ट्याः फलमाह ४५ अस्यार्थः
यत्सद्मनि शुभग्रहेण पापग्रहेण वा विपुदृष्ट्या शत्रुदृष्ट्या यस्य पश्यति तदा विपोः शत्रोः सकाशात् भीतिर्भयं भवेत् तस्माद्दर्थनं नयः वीर्येण।
पतेगच्छति इत्यर्थः यत्सद्मनि शुभेन पापेन वा मित्रदृष्ट्या पश्यति तदा मित्रयोगाद्धनमानीयः शः सुखं प्राप्नोति ४५ अथ पुत्रसद्मस्थशुभाशु।
भफलमाह ४८ अस्यार्थः पुत्रस्य पुत्रसद्मनि सत्शुभग्रहैः स्वामिना वा दृष्टे युते वा तदा आत्मजस्य पुत्रस्य लाभं पुत्रोत्पत्तिं जनिते सुखं।

अथोलयशुभदृष्टिना यस्मिन्हितं द्रव्यागमात्सौख्यं पापैर्दृष्टयुते च विनाशं विलयं कुर्यात् तथा पापयुक्तं सद्दृष्टं वा शुभैर्यस्यालियदि
तत्सर्वं धनं नाशयेत् पश्चात् स्थेसमृद्धं वा सम्यक्लक्ष्म्या समेतो धनमयः ४४ विपुदृष्ट्या विपोर्भीतिः स्यात्तस्मादर्थनं नयः मित्रदृष्ट्या।
मित्रयोगाद्धनमानीयतः सुखं ४५ सत्स्वामिदृष्टयुतमात्मजस्य लाभं सौख्यं यच्छति पुत्रस्य पापान्वितेसौम्याविगतस्यशालि
प्राक् दुःखं दत्वा पुत्रसौख्याय पश्चात् ४८ पापान्विते पापकृते सदा फलनाशाय पुत्रस्य गतेनोजसौरो सतोसतेशः सद्मस्थितोऽह पुत्र
सौख्यं शुभमित्रदृष्टः ४७ पितृसद्मनि लितेयुते पतिपुत्रकं दृष्टे नात्मस्य यच्छति यशो वरमानसौख्यम् पत्योगतोजसिसौनाव
लस्य सतिप्यकोनाशः पितृसौख्यं गृहे परदेशायानात् ४८ ॥ यच्छति यदि पुत्रसद्मनि पापान्विते पापग्रहयुक्ते सौम्यग्रहैः सदृ
ष्टशालिके भवति तदा प्राक् प्रथमतः पुत्रसंबन्धि दुःखं प्रयच्छति सौख्याय पुत्रसौख्यं भवति ४८ अथ पुनः सतसद्मस्थशुभाशुभफलमाह
अस्यार्थः यदि पुत्रसद्मनि पापग्रहैर्युक्ते पापग्रहकृते सदा फलयोगाय पुत्रसद्माधीशो गतो जन्मनि विबले अस्तंगते वा सति तदा पुत्रस्य नाशः
अथ च यदि पुत्रसद्मनि पुत्रसद्माधीशः सतो जन्मकाले सतेशः पंचमभावाधीशो भवति पुत्रः शुभग्रहैः मित्रेण वा दृष्टे युते भवति तदा।
दा पुत्रस्य सौख्यप्राप्तिर्भवति ४७ अथ पितृसद्मस्थशुभाशुभफलमाह ४८ अस्यार्थः पितृसद्मनि सतशुभग्रहैर्वीक्षिते दृष्टे युते वा
अथवा स्वामिना युक्ते दृष्टे सति नात्मस्य पितुर्यशो वरमानसौख्यं यच्छति पत्योपितृसद्मस्वामिनि गतोजसि विबले अस्तंगते वा शत्रोलया
दृष्टे सति सन्नाशस्य तनौ विलंबहत सत्कृते विपक्षयोगं वा मतिस्तदा पितुर्गृहे वरराशिस्थमेष कर्क नृतुला मकर राशिस्थे सति पितुः परदेशायानात्

पद्धति ॥ पत्र २५

२५

ग्रहमराशिस्वामिना पापग्रहैर्वा इत्थशालिमुत्थशिलेकरोतितदा सस्वामिनाशुभलवेगा सहितामित्यादि सहमस्यफलप्राप्तिसंभवे
पिविलयं नाशं प्रयातिसहमनामसदृशं फलं न ददातीत्यर्थः तेनकारणेन जन्मनि जन्मकाले प्रवाप्रश्नमतः इदं सहमस्य बलाब
लेविचार्यतेनाम् २८ अथ बलिष्ठ सहमस्य साधनेन निर्बलस्य निराकरणमित्यनुस्यतस्य २८ अस्यार्थः ईश आदौ जन्मनि जन्मकाले सा
वै दो पंचाशत्सहमानां बलाबलं विमृश्यज्ञात्वा येषां फलप्राप्तिसंभवः तानि वर्षे विविनियेत् येषां सहमस्वामिना सर्वप्रकारे
णानिर्बलं तानि वर्षे कदापि नविचारयेदित्यर्थः सिद्धमेवमुक्तप्रकारेण सहमानां बलत्वं सति फलदातृत्वमुक्तमिदानी
समसल्सहमानां फलानि उच्यते अथादौ पुण्यसहमफलम् १ अस्यार्थः सबले पुण्यसहमे सति शुभयुक्ते स्वामिना वदृष्टेनत
न समस्त सहमानां फलानि उच्यते अथादौ पुण्यसहमफलम् १ अस्यार्थः सबले पुण्यसहमे सति पापग्रहदृष्टयुते सति व्ययपथमनाशो धननाशो जाति
तिथमस्यासिद्धिः धनागमः धनप्राप्तिः व्ययसहमस्य निर्बलत्वे सति पापग्रहदृष्टयुतेसति व्यय
तिथमस्यासिद्धिः धनागमः धनप्राप्तिः व्ययसहमस्य निर्बलत्वे सति संभवे पि विलयं प्रयाति तेन जन्मनि पुण्ये दमीद्यतां २८ अ

अथ मायि पतिनायुतेन तिनं यापरस्य पतमथे न्यपालितेः संभवेपि विलयं प्रयाति तेन जन्मनि पुण्ये दमीद्यतां २८ अ
दौ जन्मनि सर्वेषां सहमानां बलाबलम् विमृश्य संभवो येषां तानि वर्षे विविनियेत् २९ सबले पुण्यसहमे यम सिद्धिर्थ
नागमः शुभस्वामी तनयुते व्ययपथव्ययथविद्धः ३० लग्नात्षष्ठाष्टविपरस्य यमेभाग्यपथमाहस्वेम् शुभस्वामिदृष्टमा
तेसबलपथमादि संभवः ३१ पापयुक्शुभदृष्टेवेद्शुभं प्राकृतः शुभम् शुभयुक्ते पापदृष्टे मादौ शुभमसत्परे ३२
पत्राह पुण्यसहमस्य शुभमाहः शुभावहः अतिदृष्टमितशुभावेनति पुण्यमादौ विचारयेत् ३३ फलेविद्धः वदति अथास्य शुभ
पत्राह पुण्यसहमस्य शुभमाहः शुभावहः संपूर्णावर्षपर्यंतं यमे भाग्यपथ शासनाधाक
फलमाह ३० अस्यार्थः वर्षलग्नात्षष्ठाष्टद्वादशस्थानस्थं पुण्यसहमं यदा भवति तदा संपूर्णावर्षपर्यंतं यमे भाग्यपथ शासना धाक
मेतत् स्याद्यस्थितं शुभग्रहेण स्वामिना वा दृष्टं तदा पीते वर्षा ते सबल पथमादि संभवः प्राप्तिः स्यात् अथादृष्टश्वर्यं अशुभफलदम्
अथ पापयुक्शुभग्रहसंयोगेन युतिदृष्ट्योः फलमाह ३२ अस्यार्थः तस्मात्सहमे पापयुक्ते शुभग्रहदृष्टे च वदेद् वति तदा प्राग्वर्षपूर्वार्धे
अशुभं भवेत् तेनोवर्षस्यान्तरार्धे शुभं स्यात् यदा तु पुण्यसहमं शुभयुक्तं पापदृष्टं च स्यात् तदादौ वर्षपूर्वार्धे शुभं स्यात् परं वर्षे
स्यान्तरार्धेऽसत् अशुभं भवेत् यदा तु पापयुक्तं पापदृष्टं तदा संपूर्णवर्षे सर्वा मसशुभं भवेत् यदा तु शुभग्रहयुक्तं शुभग्रहदृष्टं
वेत्तदा संपूर्णवर्षपर्यंतं शुभफलं भवतीत्यर्थः सिद्ध ३२ अथ पुण्यसहमप्रशंसामाह ३३ अस्यार्थः यत्राद्ये यस्मिन्वर्षे पुण्यसह
मेशुभं शुभफलं नकमाहः शुभावहः तद्वर्षं शुभफलं तेयं यस्मिन्वर्षे पुण्यसहमे अतिदृष्टे सति तदा शुभो भवति शुभफलवर्षमा

बी॰
क॰ ३॰
२९

अथकेषांचिल्लक्ष्माणां संदिग्धार्थानामर्थमाह ५५ उपदेष्टेति अस्यार्थः तत्रप्रथमतः उक्तलिंगनिर्णयमाह गुरुशब्देनोपदेष्टा अथवा
पक्षउच्यते तत्रलक्षणस्यैतल्लावण्यलक्षणमानयनेश्रेयानुमेनोपलक्षितः सकलमेवप्राथमिकोनामविहितंपारदेशाद्येषुउपदिष्टैवसमाप्तिर्विद्यासह
मशब्देनत्रानशास्त्रशब्देनश्रुतिस्मृतीउच्यते ज्ञाड्यशब्देनमोहः अज्ञानमितियावत् बलशब्दः सम्यग्देहशाक्ष्यः प्रसिद्धः तत्रतदर्थनिर्णयमाह
बलशब्देनसैन्यदेहशक्तीनांसामर्थ्यस्यरूपमोक्तैः देहशब्देन अंगगात्रौवपुरितियावत् जलशब्देनद्युतिः कान्तिरितियावत् मुक्ताहेतथापले।
भातयथाश्रितव्याख्यानेनपुनरुक्तिः अथगुरुशब्दात् भावप्रत्ययोत्पन्नोऽसम्योगुरुतागौरवशब्दयोर्निष्पत्तिः अनयोरर्थएकत्वात्
पृथक्कृतस्यसकथनमनवस्थितमितिमत्वातयोर्भेदमाह ५६ अत्रतुलोकप्रसिद्धिः शरणगुरुताशब्देनमंडलेशत्वम् देशस्वामित्वंगौर
वशब्देनमानशालिताप्रतिष्ठादिकं अथराजशब्दः चंद्रनृपक्षत्रियभूरिषुप्रसिद्धोऽस्तीतितदर्थनिर्णयमाह निग्रहेत्यादिश्लोकेनात्रहिलो
कप्रसिद्धाराजशब्देनपृथ्वीश्वरएवोच्यते नलक्षणमाह निग्रहेति निग्रहोनामअनिष्टकरणंअनुग्रहोनामवाञ्छितस्यकरणंतयोः विग्रः

उपदेष्टागुरुर्ज्ञानेविद्याशास्त्रंश्रुतिस्मृती मोहोजाड्यंबलंसैन्यमंगंदेहोजलंद्युतिः ५५ गुरुतामंडलेशत्वंगौरवंमानशा
लिता निग्रहानुग्रहविभुःराजाछत्रादिलिंगभाक् ५६ माहात्म्यमत्रगांभीर्यंधृतित्वाद्यादिशालिता सामर्थ्यंदेहजा
शक्तिःशौर्यंयत्नोविविग्रहः ५७ आशातृष्णाकामनियमोऽत्रज्ञानंवशंपराश्रयः पानीयपतनंवृष्टिःजलेकस्मात्समजनम् ५८

समर्थःपुनःकीदृशः छत्रादिलिंगभाक् छत्रंप्रसिद्धंआदिशब्देनचामरमित्यादि तल्लिंगंचिह्नंतद्भाक् भजतीति ५६ अथमाहात्म्य
सामर्थ्य[illegible]माह ५७ अस्यार्थः महतोभावः माहात्म्यमहत्वमत्रगांभीर्यमत्रः एकानेकात्यविवादलस्य
गांभीर्यस्यप्रकाशनानवप्रकाशताकथंभवतीत्यत्राह धृतीति धृतिर्धैर्यंबुद्धिः परिणामस्तस्याआभ्यांशालतेतत्शालित्वंअस्यार्थः
अस्यभावःशालिताएतद्रूपंमाहात्म्यमित्यर्थः सामर्थ्यशब्देनदेहजाशक्तिः शौर्यशब्देनयत्नः निग्रहेयत्नःप्रयत्नः ५७ आशादिति पूर्व
अस्यार्थः आशाशब्देनतृष्णाउच्यते यमशब्देनयमोमतिःयमशब्देनपराश्रयः पराधीनतापानीयपतनशब्देनवृष्टिः अथवाकस्मात्जले
मज्जनेवर्णिकःचिह्नितायापानप्रसवस्मृतेः ५९ अस्यार्थः तापःसंतापःतत्कृत्वेनाधिःमार्यंतामव्याधिशारीरपीडाकरः वेधशब्देन।
सपिंडाःस्वर्णवणिक्शब्देनसत्यालीकहति सत्यासत्यहत्यानीवनप्रसवशब्देनआपायनम् ५९ श्रीगुरवेसरस्वत्यैगणपतयेनमः॥

५५

२९

अथ यशः सहमस्याशुभफलमाह २४ अस्यार्थः कुलकीर्तिनाशः। यशोधिपे यशः सहमस्वामिनि निर्बले रोगग्रस्ते अस्याने रोगे च खलेन पापग्रहेण
युते दृष्टे वा सति मद्यशसो विनाशः स्यात् किंच पापसंबंधेनार्जितस्य यशसो मालिलाभस्तादृशे अशुभस्थिते सति पुनर्नष्टोजस्मिंश्चलगते मौना।
कुलकीर्तिनाशः स्यात् २५ अथ पुनर्यशोधिपे यशः सहमस्य शुभाशुभफलमाह ४ अस्यार्थः यशः सहमपतिना सह शुभस्य शाले शुभग्रहेण
माकमृत्युः शिलयोगमसति शुभदृष्टेन वा शुभदृष्टे शुभयुतेन वा सति निबलान्वितबलिष्ठे सति यशसोभिवृद्धिः स्यात् तन्माघाद्वेजयः स्यात् तथा
वाहनानां गजाश्वादीनां वाहनानां वलाभः स्यात् यशः सहमयतः पापग्रहेण सहमस्य सफायोगे सति श्वयशायेनाशः स्यात् ४ अथ वाहना।
सहमस्य शुभाशुभफलमाह ५ अस्यार्थः आशासहमलग्नात् पुरुहरिद्धिवर्जितः एतत्स्थाने न भवति तथा तदीशाश्च अशासहमाधिप।
तिशुभपतत्स्थाने विवर्जितो भवति ह्ययमपि मोक्षः शुभग्रहैः युतेरवितेर्दृष्टेवा तदा वाञ्छितानामश्वानां स्ववर्णादिद्रव्याणां अश्वगणो वस्त्रा
गोवाहनादीनां लाभः स्यात् खलेन पापग्रहेणाटदृष्टयुते सति तदा वाञ्छितार्थादीनामतिद्वारे ४२ अथ रोगसहमस्याशुभफलमाह

यशोधिपेनैव नगो खलेन युतेक्षिते सद्यशसो विनाशः पापार्जितस्य यशसो मालिलाभो नष्टोजस्मि स्यात् कुलकीर्तिनाशः २९
शुभेन्यशाले शुभदृग्युते वा बलान्विते स्याद्यशसोभिवृद्धिः युद्धेजयो वाहनयशसो लाभः पापेमसफायोगथनाशः ४८
अश्वानदीनां शुभदृष्टिविद्भिर्विवर्जितं स्यान्मयुतेक्षितेश्च स्याद्धौ विनाशो मे वाहनादिलाभः खलेनायुतितेनितरःखे ४१
माद्याधिपः पापयुतेक्षितेश्च पापः स्वयं रोगकरोति विन्पः वैरिन्यशालाम्नृतिप मृत्युलाभवद्धीनवलीनिकृष्णान् ४२
स्वसामि सौम्येक्षितभाति माघ्येनाथ सवीर्ये षष्ठपरं त्ववर्जे रोगसदानैव भवेद्धि मिश्रयुतेक्षिते रुग्भयमोल्लकिंचित् ४३

अस्यार्थः मांद्याधिपः रोगसहमाधीशः स्वयं पापग्रहः पापयुतेक्षितश्च पापग्रहैर्युतदृष्टः तदा स रोगकरो विविधस्तेयः वेदमूर्ति।
पेवलस्याद्रष्टमस्थानाधिपतिना सह रोगसहमाधीशस्य शालो मृत्युशालकैरोति तदा शृत्युमेरणास्यात् यदि ननाटशो माद्यसह
मुस्वामिनिर्नबले सति अतिकृष्णात्मरोगं भवेत् ४२ अथ पुनरपि माद्यसहमस्य शुभाशुभफलमाह ४३ अस्यार्थः मांद्य।
माद्यसहमस्वामिना सौम्यग्रहैर्वीर्ययुतेनातदुजितितादृशमसति तथा यमवीर्या मांद्याधिपः उत्कटीन्याम बलेसति अष्टषष्ठद्वा।
वर्जमष्टषष्ठद्वादशस्थानस्थितिरहिते सति तदा रोगो नैव भवेत् यदा न विमिश्रः शुभपापैर्युतदृष्टेक्षिते सति किंचित् रुग्भयरोगभ
यमसिरतिजयम् ॥४२॥ श्रीगुरुदेवेनमः ॥ रामायनमः ॥ राम ॥ राम ॥ राम ॥ राम ॥

वी०
को० उ०
शु

दशायामानं भवेत् एवं दशादिनाद्यानीय दशास्वाम्फलानि शुभाशुभानि निर्दिशेत् २ अथात्र साम्यं निर्णयमाह द्वयोरंशैः साम्ये समत्वे सति ब-
लिनः पंचवर्गीबलाधिकस्याद्यप्रथमा दशा स्यात् अत्र शुद्धांशसाम्ये इति पाठः हीनांशसाम्ये इति पिपाठः साधीयान् युक्तियुक्तः स-
वे समस्मात् शुभ्र चदशा क्रमस्तु पूर्वमेव हीनांशेनैव भवति तदन्तरं शोधनेष्ठेन शुद्धांशा भवति इति नियामकत्वात् द्वयोः शुद्धांशसाम्ये य-
स्य बलमधिकं तस्य प्राग्दशा तदनंतरं द्वितीयस्य इत्यर्थः स्यात् बलस्य साम्यत्वगतेः त्वनगतेः पूर्वदशानयोर्विलग्नस्य ग्रहस्य वांश।
साम्यक्रमस्य प्रथमं दशानयोराह साम्य इति विगतं ग्रहेणाविलग्नस्य साम्ये यदि अंशैः साम्येबलाधिका बलगत्यादिकाविंत्या लग्नपतेर्लग्नपति स
वेधिनोमाध्यस्ये: सावदशाया वर्षप्रवेशसमये एव प्रथमे सो दशाप्रवेशः तस्यावर्षप्रवेशकालीन स्पष्टसूर्यो लग्नः प्रथमदशादिनानि
प्रथमदशाप्रवेशकालीनस्पष्टसूर्ये योज्यम् तद्यथा सूर्यस्याराश्यस्थाने दिवसा योज्याः कलास्थाने घटिका योज्याः विकलास्थाने पलानि योज्या
न्यानि विकलाः षष्ट्या भक्ता लब्धं कलासु योज्यं कला षष्ट्या भक्ता लब्धमंशेषु योज्यं अंशास्त्रिंशद्भक्ता लब्धं राशिषु योज्यं राशयो द्वादशाधि।
का न तदा द्वादशभिः लब्धा शेषराशय: तादृशस्सूर्ये द्वितीयदशाप्रवेशः एवं द्वितीयदशाप्रवेशकालीन सूर्ये द्वितीयदशादिनादियोज्यं तादृ

सा०२५

सूर्ये या कालं सिंशायेदनेन लब्धपुंगुकेन भवेद्दशायाः मानेदिनाद्येव लघुतनु हस्यफलान्प्याशांनिगदेन्दशास्यात् ३ हीनांशा।
साम्ये वलिनो दशायाबलस्य साम्येत्यागते स्त्तु पूर्वा साम्ये विलग्नस्यावगेनाविंत्या बलाधिकाल्लग्नपतेर्विचिंत्या ४ ॥

स्तु सूर्ये द्वितीयदशाप्रवेशः एवमग्रेपि एवं योजनेन वर्षप्रवेशकालीनसूर्यतुल्यः अंतिमसूर्यो भवति तदा सोमस्य दशाप्रवेशः शुद्धांशयाशुद्ध।
इति अथ सावन दशायां वर्षप्रवेशसमये सा वर्ष प्रथमदशाप्रवेशस्ततो वर्षप्रवेशवाराद्प्रथमसावनदशादिनानि योज्यानि तस्मिन्वासरेवा
र्तिवाराद्वौ द्वितीयदशाप्रवेशः द्वितीयदशादिनानि योज्यानि तस्मिन्मासे तावति वाराद्वौ तृतीयदशाप्रवेशः एवमग्रेपि योजनेनांतिमवर्षप्रवे
शवाराधिकमायानि तदा दशाप्रवेशः शुद्धः अन्यथा न शुद्धः उदाहरणं नि: सर्वांशा तद्यातेन्नांशाः अंतरांशास्तत्र प्रथमे शनिः स्थापितः
८ ५८ ५४ ततोऽर्क: ० ३ ८ ततो बुध: १२ १६ १८ ततो भौम: १४ २२ २६ ततो लग्न १८ ३ ५४ ततो गुरु: २२
२५ ५३ ततः शुक्र: २४ ५१ ४८ ततो गुरु: २५ ३५ १२ अथ प्रथमे यथास्थितांशः शनिपात्यांशाः ८ ५८ ५४ ।
एतेऽखिलहीनांशामध्य ० ३ ८ शोधितानां तांशैर्विपात्यांशाः ० ५१ १२ एवं सर्वे हीनांशा अग्रिमाग्रिममध्ये।
प्राप्यन्ताः सर्वेषांतांताः पात्यांशाः बुध: ४ ५८ २ भौम २ १८ २८ लग्न ३ ३१ ११ वं२ ४ ५ ५२ शुक्र: २२५

श	सू	बु	भौ	ल	चं	शु	गु
८ ५८ ५४	० ३ ८	१२ १६ ८	१४ २२ २६	१८ ३ ५४	२२ २५ ५३	२४ ५१ ५८	२५ ५५ १२
८ ५८ ५४	५१ १२	४ ५८ ०२	२ ६ १८	३ ३१ २८	४ ५ ५२	४ ५ ५३	२ ५ २५

शु

अथ पितृसहमस्य शुभाशुभफलमाह ४९ अस्यार्थः पितृसहमस्य शुभग्रहयुक्तेन इत्थशालयोगश्चेद्भवति पुनः पापग्रहयोगश्चेद्भवति तदा पि
त्र्यमवर्षे शौर्यं गदस्य रोगस्य प्रकोपो अभिवृद्धिर्भवति तस्मात् पश्चाद्धैर्यं नष्टं विपदंति प्राप्नोति रोगरहितो न भवतीत्यर्थः नाशोपि तत्सहमा
स्वामिनि शौर्यवीर्ये चेद्दशाविशोधिकत्वेन सति नृपान्नृपात् सकाशात् मानयशोभिवृद्धिः स्यात् ४९ अथ बंधनसहमस्य शुभाशुभफ
लमाह ५० अस्यार्थः बंधनसहमस्वामिना युते दृष्टे वा तदा बंधवकारागृहप्राप्तिर्नास्ति तद्बंधनसहमं पापग्रहेण दृष्टं युतं वा तदा बंधन
मस्ति पुनः बंधनसहमस्य तत्स्वामिना वा पापग्रहयुक्तेन मुथशिलयोगश्चेत्तदा विशेषेण बंधनमस्ति ५० अथ गौरवसहमस्य शुभाशुभफ
लमाह ५१ अस्यार्थः गौरवसहमे स्वामिना शुभग्रहैर्वा युते दृष्टे वा तदा सन्मानलाभप्राप्तिः स्यात् राजगौरवयशः अवाप्निवस्त्रप्राप्तिर्भवति
धाप्राप्तिः गौरवसहमे पापग्रहैर्दृष्टे युते वा तदा पदस्थापिकारस्यहानिः नाशम् ५१ शुभाशुभेति ५२ अस्यार्थः गौरवसहमे शुभपाप

शुभेत्थशाले खलखेटयोगात् द्वयप्रकोपः प्रथमं समारोग्यस्मात् पश्चात्तत्स्वभावविदंति शौर्यवीर्ये नाथेनृपान्मानयशोभिवृद्धिः ४९
बंधनाख्यसहमयुते त्विते स्वामिना तद्दिनशालिबंधनम् पापवीक्षितयुते नालिबंधनपापजे मुथशिलविशेषतः ५० गौरवा
ख्यसहमयुते विते स्वामिना शुभखेटैः सल्लाभमथ राजगौरवयशोवस्त्रमथः पापवीक्षितयुते पदहानिः ५१ शुभाशुभैर्दृष्टयुते
विलेपुत्रकृतेत्थशालैर्धनमाननाशम् पूर्वं विधत्ते वसुमं शुभेत्थशाले सा विवाहनवाविलाभम् ५२ कर्मभावसहमाधिपाः शु
भैः स्वामिनामुथशिलावलोकिताः हेमवाजिगजभूमिलाभदाः पापदृष्टयुतेनाशुभप्रदाः ५३ दग्धावक्रा कर्मविकल्प
दोस्मिन् शुक्राद्दृष्टस्त्वादिना विशेषान् राज्यभ्रंशः कर्मनाशः शुभान्यकर्मशोचस्तु स विघ्नः खलेन ५४
ग्रहैर्दृष्टयुते वा तथा खलैः

पापग्रहैः वक्रेण मुथशिले तदा पूर्वं वर्षे शौर्ये धनमाननाशं च विधत्ते करोति वरमेव वर्षे सोन्नदायै गौरवसहमस्य शुभग्रहैः कृते मुथशिले वा
त्थशालविवाहनवा सल्लाभं च विधत्ते ५२ अथ कर्मसहमस्य शुभाशुभफलमाह ५३ अस्यार्थः कर्मभावः कर्मसहमं च तत्पोस्याधिपाः कर्मभावा
धिपः कर्मसहमाधिपश्च एते चत्वारो वलावलोकिताः शुभैः शुभग्रहैः स्वामिनावलोकनमुथशिलाः तदा हेमवाजिगजभूमिलाभदाः स्युः एते कर्म
भावसहमाधिपाः पापग्रहैर्दृष्टयुक्ताः तदा अशुभप्रदाः ५३ अथ पुनरपि कर्मभावसहमाधिपानामशुभफलमाह ५४ अस्यार्थः कर्मभा
वसहमाधिपाः दग्धाः अस्तंगताः वक्राः वक्रगतिनो नतदा कर्मविकल्पदा कर्मणः प्रारब्धशुभकार्यस्य विकल्पमनिष्पत्तिं लाघवतानि नाट
शास्त्रे कर्मभावसहमाधिपैः सौरिणा शनैश्चरेण युक्ता दृष्टा वा तदा विशेषाद्दवश्यमेव कर्मविकल्पदाः स्युः राजकर्मशोकाजमहा

नी॰
क ३.
२८

अथपंचांगान्मासप्रवेशावरिकाथ्यानयनम् एकराशियोगेनजातोमासप्रवेशार्कः अस्यासन्नपंचांगास्थितोयोवर्षकेसदवधिस्यार्केमा।
सप्रवेशार्केयोरंतरंकार्यंतस्यकलाःकार्याअवधिस्यार्कगत्याभाज्याः फलंस्थिनांचस्थिवभघटीपलात्मकंग्राह्यंतत्फलमवधिस्थवारादो
युतोनितकार्यं तद्यथा अवधिस्यार्कतःमासप्रवेशार्केधिकेयुतदाअवधिस्थवारादौयुतंकार्यंतन्नहीनेकार्यंतस्मिन्वारादौवारघटीपला
त्मकेमासप्रवेशोभवति एवमेवानयारीत्याप्रवेशादिनप्रवेशोज्ञेयः अवधिस्थवारादावत्रअवधिस्थाघटिकानयाप्तसाकृतःयद्रामस्थ
पंचांगेतद्ग्रामस्यचरदेशान्तरसंस्कारस्यकृतत्वात् इतिकारणात् अवधिस्थवारादौविनाअत्रसंस्काररहितोवारघटीपलात्मकोग्राह्योनयःस
यथा यस्मात्ग्रथात्पंचांगस्थितःसूर्यःसाधितः तस्मात्ग्रथात्स्वष्टयःसाध्यः परन्वेतावान्विशेषः यदिग्रथादावष्टपउदयान्तरभुजा।
लफलवरसंस्कारः वेत्कृतेभवतितदासंस्काररहिताहृयःकार्यः यथाग्रामविनोदस्याहृयेग्रथादावुदयान्तरभुजफलकाशीस्थवरसंस्कारः
कृतोस्तिनथामकरंदस्याहृयेग्रथादौकेवलकाशीस्थवरसंस्कारःकृतोस्तिइतिकारणात्संस्काररहितोहृयःकार्यःतदनेनग्रंथेस्मि।

मासार्केस्यतदासन्नपंचार्केणसहान्तरम् कलीकृत्यार्कगत्याप्तैर्लिप्ताद्यैर्नयुतोनितम् ७ नत्पंक्तिस्थवार

पूर्वंमासार्केधिकहीनके तद्वाराद्योमासवेशांप्रवेशाएवमेवच ८

संस्काररहिताहृयेयस्यमासप्रवेशाःक्रियतेयस्ययद्ग्रामेजन्मतद्ग्रामस्यचरदेशान्तरउदयान्तरभुजफलसंस्कारःकार्यःसोहृयःस्पष्टोभ।
वतिपरंतुएतत्संस्कारचतुष्टयमथजन्मकालीनस्पष्टग्रहानयावद्भिःसंस्कारैःसंस्कृताभवति तावद्भिःसंस्कारैःअहृयःसंस्कार्यःतदनेनमा
सप्रवेशार्कावधिस्थार्केयोरंतरात्यतएवागतवारादिकंतत् अस्मिनहृयेउक्तरीत्यायुतोनेकार्यंताःमासप्रवेशस्पष्टघटिकाभवति
यदिजन्मकालीनःस्पष्टग्रामविनोदात्साधितोभवति अथवापंचांगास्थितावधिस्थार्कोपिग्रामविनोदात्साधितोभवति अथवाजन्मा।
कालीनतथाअवधिस्थार्कयोःमथरमकरंदात्साधितंभवतितदास्पष्टघटिकाभवतिग्रंथभेदस्थूलघटि
काभवति अथोदाहरणम् ग्रहलाघवाज्जन्मकालीनस्पष्टार्कः २ ७ २१ ६ एकराशियुक्तःजन्मद्वितीय
मासप्रवेशार्कः ९ ७ २० ६ अस्य फाल्गुणकृष्णनवमी २९ भृगौग्रामविनोदस्थपंचांगस्थितावधि।
स्थार्कः १ १ ७ ३८ अनयोरंतरं ० २ ३१ ३२ अस्यकला १५१ ३२ अवधिस्यार्कगतिकलाभि ६० २१ भो

सू	श्रा	उ	मे	रा	वं	श	मी
१८ ४८ ४८	८ ५५ २०	१२ २२ २८	१७ २२ २८	१८ २ ५४	२२ २० ४७	२० २० ४८	७२ ३५ २२
५ ४७ २७	५ २८ २२	४ ८ २	१ १८ २८	१ २२ २८	४ ७ ५२	४ ४५ ७२	७ २५ ३८

अथ योगेति ८ अस्यार्थः पूर्व

अस्यार्थः परकर्मेशो वक्ष्यमाणग्रहसमानि सप्तमानि स्पष्टानि कलानि स्वरूपतः यथा योगे विनिर्दृष्टानि ८ शुभयोगेति ८ अस्यार्थः पूर्व
अस्यार्थः पश्चकर्मेशोदित्यामलतमस्यवग्रहमानि सप्तमानः स्पष्टानि कलनानि स्वरूपतः यथा योगे विनिर्दृष्टानि तथा यदा सहमस्वामी बलि
हमशुभग्रहयुतदृष्टो वा तदा सा पित्तवीर्यानुसारतः सहमस्वामिना यादृशे बले तादृशे तत्सहमजनितं तेजः तथा यदा सहमस्वामी बलि
हमं शुभग्रहयुतदृष्टं वा तदा सापि पित्तवीर्यानुसारतः सहमस्वामिना यादृग्बले तादृशं तत्सहमजनितं ... विपर्ययः एतत्सहमानां
शुभः तदा मत्सराख्ये यथा मध्यबले सत्यदा मध्यमसौख्यं यदा हीनबल सदा सौख्याभावः दोषियुमतिमाया विकलिष्टको विपर्ययः ९(तत्सपत्नाभावशुभाशुभसहमविचारः
फलं विपरीतं ज्ञेयं यथा यदा शुभफलमागतं तदा अशुभं ज्ञेयं यदा तु शुभफलमागतं तदा शुभफलं ज्ञेयं ९ तत्र पत्तिनि सहमानि ग्रहस्य
केनापि वक्ष्यमाण स्यादित्यत्राह ८८ अस्यार्थः प्रश्नकालेपि सहममिति ज्ञात्वा मिश्राये एव वचनसहमानीत्यर्थः तानि पूर्णादीनि सहमानि ग्रहस्य
कृतं विलुप्याविचारयेति अथ सर्वेषां सहमानामुपयोगः यतो जनोऽस्ति तु एक्षेति ८२ अथ दृष्टान्तयनमाह अथादौ प्रथमं साधनमाहे तत्र
वर्षप्रवेशसमये स्पष्टान्सलग्नान् ग्रहान् निधाय राशिमिकाशे श्रेष्ठः समस्यार्थः तथाल्पबलविलग्नमध्ये तत्र शोग्रहः पूर्वं निवेश्य स्थाप्य स्तः
स्मादधिकाधिकांशक्रमात्रिवेश्य तथा यथा यस्य ग्रहस्यांशाधिकत्वेन यावत्यः सलग्नान् निवेश्य स्थाप्यः क्रमादयं अग्रे दशांक्रमे
दास्तत्वे परकर्मेशान्समयस्य स्पष्टेन सप्तानि विनिर्दृष्टानि यथा योगे कुलजानि स्वरूपतः ८ शुभयोगेन तेन तत्सहमपत्तिवीर्यानुसार
नः दोषियुमतिमाया विकलिष्टको विपर्ययः ८९ प्रश्नकालेपि तत्सहमविचार्यं प्रश्नेऽपि सर्वेषामुपयोगार्थं विनिर्दिष्टं नियन्तारः
स्पष्टान्सलग्नान् ग्रहान् निधाय राशीन् निवाय त्यल्पलवेनपूर्वं निवेश्य तस्मादधिकाधिकांशक्रमादयस्माद्दशांशक्रमात् १ अन
विंशाद्यधिकतः क्रमेणांशाये विशुद्धांशकेशदेकेक्रमम् सर्वाधिकांशमिति मेव तत्स्यादनेन वर्षेशमिमिस्तु भाज्या २
स्यात् १ अथ पादांशसाधनमाह २ इतेष्वल्पमंशाग्रहमधिकेताधिकांशाद्ग्रहात् क्रमेणाविशोध्य तथा प्रथमं यथागतान्यवशिष्टं
प्याः तथा प्रथमादितीयादितीयाल्लनो दित्यादिकम् अल्पांशादिसदनेन अथ शुभाशकेशदेकेक्रमम् पर स्वरूपांशाद्यं अत्र तत्र तर्वविता अशस्त्वेषामे
कोकायेतन्सर्वग्रहमध्ययोरधिकांशानिमग्रहस्तन्नुल्पमेवस्यादिति ग्रंथकर्तनिश्चितार्थः २ अल्पस्तदक्ष पादांश कलाविकलात्मकसा स्पष्ट
निवृत्ति चरतिनदा पापांत्यात्पाया गः सर्वग्रहमध्ययोधिकांशान्ति मग्रहस्तत्तुल्पमेवस्यादिति ग्रंथकर्तनिश्चितार्थः २ अल्पलनाद्वयोर्व शा
कलाविकलात्मे) न भवति इति कारणात् पात्यांशयोगेनप्राप्त्या शेत्वक्रमम् अथादाहरणं हीनांशाः पाप्यांशयोगः २३
१ ८ अथ एतत्स्या २५ २४ २३ न जातः पश्चादनेन शेषांशयोगेन वर्षमिति सारी २८० सावनीया २८.१५ २१ २ माजायल्लब्धम
धुवांकः स्यात् २ अथ दशादिसाधनमाह अनेन लब्धेन ध्रुवांकेन सर्वेपि शुद्धांशकाः गुणनीयाः पर्वक्ते समिति तत्रकुह स्यादिनादिकं।

१ गुरु ५ ३ २५ एतेषांयोगः २५ ३५ २३ अनेनवर्षभेक्तार्जातोगुणाकः १२.९.३ अनेनगुणितेःपात्यांशाः ८ ४८ ५४ गुणितानाजाता विंशा।
तिदशादिनानि ८२ ५५ १७ अथवापात्यांशायोगः २५ ३५ ५४ वर्षमिति ३ ८५ १९ ३ १३ भक्तार्जातोगुणाकः १२.१० ४२ अनेनदशा
दिनानि ८२ ५५ १७ अथवाएतांशायोगाः २५ ३५ ५४ वर्षमिति ३ ८५ १९ ३ १ ३ भक्तार्जातोगुणाकः १२ ३० ४२ अनेनदशा
वेःपात्यांशाः ८ ४८ ५४ गुणितानाजातानिदशादिनानि ८४ ७ ५२ एवंजातासर्वेषांहीनांशाःपात्यांशाःसौरमानदशा।
दिनानिलिख्यते ४ अथांतर्दशानयनमाह स्पष्टार्थः यस्यग्रहस्यदशामध्येंतर्दशाक्रियतेतस्यदशामानेदिनेघटीपलात्मकेनदश
ममासमानवर्षमानप्रकल्प्यात्रैराशिकविधिनांतर्दशासाध्या उदाहरणम् शनिदशा ८२ ५५ १८ पात्यांशायोगेन २५ ३५ २३ भक्ताज्जा।
तोगुणकः २ ४८ ८ अनेनशनिपात्यांशागुणितानाजाताशनिदशामध्येशनेरंतर्दशा १० ८ ४८ एवंशनिदशामध्येसर्वेग्रहाणामं।
तर्दशालिख्यते ५ अथमासप्रवेशदिनप्रवेशमाह जन्मकालीनःसूर्यएकाद्यादिराशिभिर्भवतिसएकादशधास्याएकलोय।
सिंत्यासेद्धायुक्तायथावस्थितोदशादिवातत्संख्याकोसघटीपलात्मकोकालेभवतितत्प्रथममासप्रवेशतिथेयः जन्मकालीनः
दर्शमानेसमेमानेप्रकल्प्यात्रैराशिकेनवर्त्मना अंतर्दशासाधनीयाप्राक्पात्यांशवशेनतु ५ एकैकराशिवृद्ध्याचेत्
लांशाद्येर्यदारविः तदामासप्रवेशःस्युःप्रवेशस्वकलासमः ८ ॥

सूर्योयात्स्वांशाद्यैर्भवतिसएकादशधास्या
एकराशिवृद्ध्याशिवृद्ध्यायुक्तोयथावस्थितो।
दशादिनेलायसिंन्मासघटीपलात्मकेकालेभव
तितदातत्संख्याकोमासप्रवेशस्तेयः एतदुक्तंभ
वतिप्रथममासप्रवेशस्तुवर्षप्रवेशसमयएव।
जातः तत्रजन्मार्केतुल्यएवार्कोस्तिजन्मसूर्ये।
एकराशियोजितेतत्तुल्यःसूर्योयस्मिन्दिनेयस्मि
न्समयेतत्रद्वितीयमासप्रवेशोभवतिएवमग्रेपि

श	श्रा	बु	भौ	ल	चं	शु	जी	
८ ४८ ५४	७ ३० ८	११ १८ ८	१४ ३१ ३८	१८ ३ ५४	२२ २९ ४७	२४ ३१ ४८	२९ ३५ २९	हीनांशाः
८ ४८ ५४	० ४१ २२	४ ४८ २	१ १८ २८	३ ३१ १८	४ ५ ५३	२ २२ १	५ ३ २५	पात्यांशाः
८२ ५५ १७	८ २१ १८	५८ ० १९	२७ ४० २७	४२ ५० ५५	४९ ५१ ४७	१० ४७ ५५	५१ ३१ ५४	दशादिवसाः
० १५ २३	० ४८ ४१	० २५ ७	० ७ २३	४ १८ २८	८ ० २३	५ ५८ २२	७ ० ८	दशाप्रवेशार्कः

श	श्रा	बु	भौ	ल	चं	शु	जी	ग्रहाः
८ ४८ ५४	७ ३० ८	११ १८ ८	१४ ३१ ३८	१८ ३ ५४	२२ २९ ४७	२४ ३१ ४८	२९ ३५ २९	हीनांशाः
८ ४८ ५४	० ४१ २२	४ ४८ २	२९ १८ २८	३ ३१ १८	४ ५ ५३	२ २२ १	५ ३ २५	पात्यांशाः
८४ ७ ५२	८ २८ ३७	५८ ५१ १५	२८ ४ ३१	४२ २८ ३०	५० ३५ २८	२९ १ १२	८२ २५ ५८	दशादिवसाः

दशापतेः कोष्ठकानि लिख्यन्ते हीनांशाः पात्यांशाः दशादिवसाः